

ДИМО КИСЬОВ
**ОТКРАДВАНЕТО
НА ДИОНИС**



предица



ДИМО КИСЬОВ
ОТКРАДВАНЕТО НА ДИОНИС

chitanka.info

ГЛАВА ПЪРВА

Доскоро живеех със самочувствието на потомък от стар чорбаджийски род: знаех имената на прародителите си десет поколения назад и се гордеех с родоначалника на фамилията ни хаджи Паро, известен на времето си търговец на кожи, заклан от делибашии през XVIII век. Е, не се осмелявах да мисля, че произходът му е бил болярски, но пък властният поглед на моя баща, подсилен от петдиоптрови златни очила, и неговата величествена осанка подсказваха благородното му потекло. Родът на майка ми стигаше само до праядо ѝ Стоян, балканско чедо с големи мустаци, но тя така умееше да постави всекиго на мястото му и така държеше на етикета на някогашното висше общество, та не бих се учудил, ако и в нейната кръв се откриеше нещо синичко...

Родил съм се към края на войната, около сребърната сватба на моите родители, по време на евакуацията им в Калофер. Те дълго време ме бяха чакали, затова ревниво ме пазеха от посегателствата на живота. Аз пък, изглежда, се бях метнал на някой непокорен праядо, та им създавах доста грижи с твърдоглавието си. Мъчно възприемах родителски съвети и вместо да свиря на пиано, за което много държеше майка ми, губех си времето на Панчаревското езеро. Бях израсъл по улиците на София край обидно малка за една столица рекичка, но в мен се бе вселил зъл морски дух, който стръвно диреше дълбоката вода. А от нея най-много се страхуваха моите, особено от язовирната, да не говорим за морето, свързвано от тях с удавници, корабокрушения и пирати.

След гимназията по настояване на баща ми записах стоматология, обаче след като се дипломирах, отказах да наследя зъболекарските му пациенти и си избрах недоходната професия на антрополог. Старите бяха съкрушени. Бях нарушил основното зъболекарско правило: разядените зъби са пари.

Какви пари от мъртвите!

Все пак аз не станах антрополог току-така. Умрелите не се оплакват от зъбобол, не бързат, не се интересуват дали антропологът се занимава с тях или с яхтата си...

Две години сприятелявах науката и ветроходството — станах научен сътрудник и майстор на спорта. Два пътя се откриваха пред мене: единият водеше към световните първенства и олимпиади, другият — към научни занимания. Тръгнах по втория. Той ме заведе в Одеса на специализация при световноизвестния краниолог професор Феодор Григориевич Романовски.

Одеса! Море, кораби, спортни яhti. Далеч от грижовния родителски поглед... Не, не вярвам, че това е ускорило смъртта на майка ми. Тя приближаваше осемдесетте и беше болнава.

За пръв път в Одеса усетих дълбоката вода и на спорта, и на науката. Феодор Григориевич имаше слабост към българите, обикна ме и след като си защитих аспирантурата, остави ме за свой асистент. На младини той се увличал по гребането, затова гледаше снизходително на моята спортна страст.

Миналата есен представях нашия институт на международния симпозиум на антрополозите в Москва. Едва бях пристигнал и Феодор Григориевич ми телефонира от Одеса, че се е получила телеграма за мене. Беше починал и тате.

Отдавна се подготвях за симпозиума. В доклада си ревизирах някои утвърдени теории на Запад, очаквах се бурни възражения от страна на някои чуждестранни учени и аз трябваше да отбивам атаките им. Обаче моят професор бе категоричен: „Незабавно взимай самолета за София! Тръгвам за Москва, за да защитя доклада ти.“

Успях да сваря стария, преди да е легнал в семейната ни гробница.

Бях наследник и се наложи да остана няколко дни в София. Необходимите документи заедно със семейния архив намерих в малката желязна каса, в която някога баща ми съхраняваше златните коронки на пациентите си. В касата открих и тънка папка с грижливо подредени книжа. От тях разбрах, че съм бил осиновен...

Към свидетелството за осиновяване ми бе прикачен следствен протокол. В него някакъв полицейски следовател се мъчеше да

установи самоличността на истинските ми родители, а моите ревниви осиновители не му съдействаха:

„С покойната Мария Стефанова се запознахме на подуянската гара след мартенската бомбардировка. Тя ни помогна да си натоварим багажа на влака. Мария беше само по една басмяна рокличка. Вещите ѝ бяха изгорели. Каза ни, че е сираче — родителите ѝ били починали от тифусната епидемия в Ксанти. Дошла да си търси работа в София, но предприятията се евакуирали и никой не ѝ обърнал внимание. Стори ни се добро момиче и я взехме с нас, за да ни прислужва, докато се оправят времената. Когато пролича бременността ѝ, напразно я притискахме да ни издаде от кого е била излъгана. Мария почина при раждането в Карловската болница и тъй като сме бездетни, решихме да осиновим рожбата ѝ.“

На зададените им въпроси отговаряха:

„Мария нямаше лична карта, защото беше малолетна, а кръщелното ѝ свидетелство изчезнало по време на бомбардировката.“

„За първи път чуваме, че прелъстителят ѝ е от Каварна. Не познаваме хора от този град.“

„Мария не се е срещала с непознати нам хора, нито е писала или получавала писма в Калофер.“

„Кръстихме детето Герман, защото това било предсмъртното ѝ желание.“

„За верността на сведенията се подписваме.“

Колкото и да тършувах, колкото и да прелиствах документите на Хаджипарови, нищо повече не научих за родителите си. Хванах се за една илюстрирана картичка — изглед на местността Чиракман до

Каварна. Картичката бе облепена с румънски марки^[1]. Нямаше подател. Някой си честитеше Нова година на моите осиновители...

Сбогом на суетата! Сбогом на славния хаджи Паро и на всичките ми лъжливи прародители. Германе, ти си син на прислужница. При това незаконороден.

Жалко! Това трябваше да узная преди години, когато колегата Луковски ме причисли към буржоазните отрепки, защото, се бях класирал пред него на републиканското по ветроходство.

С всеки мой ветроходен успех класовата ненавист на Луковски все повече и повече се разпалваше и стигна дотам, че по време на дипломирането ми не смеех да се усмихна, за да не се види златната ми коронка. Между нас казано, донякъде и заради този мой състудент станах антрополог. Гласеше ме за зъболекар в едно родопско село. Умело излавирах и докато се усети, задминах го откъм подветрената му страна. Отново стигнах преди него на финаша — назначиха ме в институт, а той остана да стърже зъби в някаква поликлиника.

Обаче и в Софийския институт, и в Одеския Луковски напомняше за себе си. Правеше всичко възможно изследванията ми да не се публикуват на български. Смяташе за недопустимо синът на зъболекар частник, завършил в Нанси, да бъде социалистически учен.

Напоследък бях го забравил, но той отново ми напомни за съществуването си. В последната книжка на нашето списание, в ония страници, където по традиция се помещава новогодишен дружески шарж, бях изкарикатурен с череп в ръка, понесен от издугите платна на моя фин. Под карикатурата се поясняваше, че: „Д-р Герман Хаджипаров е най-добрият антрополог между ветроходците и най-добрият ветроходец между антрополозите.“ Хуморът му бе шаблонен, но ме накара да се позамисля.

Спуснах пердетата на прозорците, заключих вратата на апартамента и тръгнах разстроен за Одеса. В живота ми се вмъкваше нещо неясно, почти криминално, а аз не можех да понасям криминалните истории — било истинските, било измислените...

Феодор Григориевич ме чакаше на летището. Бе облечен в тъмно и ме накара да се почувствувам неудобно в спортния си костюм. Свали шапка и ме прегърна.

— И ние някога... Знаеш колко и какви хора са живели преди нас, а вече ги няма. Така е било, така ще бъде...

Придружи ме до квартирата. Нали не биваше да ме оставя сам с мислите ми от София. Пригответи закуската, отвори бутилка и за да ме утеши, пусна магнитофонен запис с хвалебствени изказвания за моя доклад от известни антрополози, участвували в Московския симпозиум.

Феодор Григориевич бе син на мужици, а откъде бе наследил своя аристократизъм? Бях му разказал всичко за Хаджипарови и за моя прародител, заклан през XVIII век от делибашии. Професорът търпеливо бе слушал моето самохвалство и сега отново трябваше да го гощавам с дърдоренето си.

— Казват: апетитът идвал с яденето — в една пауза на монолога ми успя да се обади Феодор Григориевич.

— А нима самочуствието на човека не идва с неговия произход?
— стреснато запитах аз.

Професорът се позасмя, пъкна чаша в ръката ми и рече:

— Да пием за самия човек. Голяма е жаждата човешка...

Надявах се в работа да удавя неспокойните си мисли, но те винаги изплуваха в съзнанието ми като тъмни, нефтени петна. Отивах в библиотеката за друго, пък упорито търсех сведения за миналото на Добруджа и трепвах, когато срещнех нещо за Каварна.

Поисках справка от тамошния исторически музей, получих я и не се успокоих. Съвързах се с Калофер и с Карлово. Изпратиха ми само препис от смъртния акт на майка ми. Следствен протокол и документ за осиновяването ми нямало.

Странях от хората. Забравях да погледна светлините на светофара. Автомобилните спирачки пищяха на сантиметри от мене. Феодор Григориевич реши с пътуване да ме оправи. Изпрати ме да снема данни от костите на херсонския некропол, след това ме командирова в Берлин, където повторих доклада си от симпозиума пред немските антрополози. Подреждаше ми да бъда включен и в някаква международна археологическа експедиция в Мексико. Напразно се грижеше. Мъката ме следваше навсякъде. Мъка обидна, по-лоша от сирашката.

Откакто останах без произход, сякаш някой ми отне отечеството. Бях откъснат от всичко мило и самотен блуждаех в морето от хора.

Германе, прати по дяволите снобизма си. Примири се с мисълта, че майка ти е била прислужница. Какво пък от това. Всеки слугува на някого. Даже господарите, царете, императорите. Ако не на човек — на бога, на собствените си амбиции.

Какъв е бил баща ми? Крадец? Бандит? Порочен тип?

Какъвто и да е, намерѝ сили да го оправдаеш. Бащата може да се откаже от сина си, но синът...

И защо Хаджипаров е запазил свидетелството за осиновяването ми? Отрича ли се от мене? Отмъщава ли ми или просто е забравил да унищожи документа?

И не ме е обезнаследил.

Бях ограбен. Пустиня се разстилаше пред мене — от Левски чак до Аспарух.

Кой глупак твърдеше, че там, където е благополучието, там е родината?

Бях изследвал хиляди човешки черепи, живели в различни епохи, в различни места на нашата земя и ми хрумна — по обратен път на професор Герасимов — да построя модел на собствения си череп, та дано по него се ориентирам за произхода си. Обръснах си главата, направих ѝ рентгенова снимка и гипсова отливка. Прецизно я моделирах. Получи се коктейл от кости с ужасяващи диспропорции, неподлежащи на каквато и да било расова диагностика. Моето лице се оказа твърде дълго за примитивния ми череп, чиито измерения и индекси само слабо напомняха за принадлежност към динарската раса.

Започнах да се съмнявам в умствените си възможности. В обема на черепната ми кухня можеше да се побере мозък на дивак.

Предложих произведението си на Феодор Григорович. Той внимателно го огледа и заяви, че в архитектурата му участвуват доста племенни компоненти.

— Нали е твърде примитивен?

Професорът ме пипна за ухото.

— Наистина човек с такъв череп, израсъл изолирано от обществото, ще бъде дивак — рече той, — обаче човек със същия череп, възпитаван и образован във високоразвито общество, може да

бъде и гений... Забравяш ли, че биологичните закони се влияят от социалните?

— Утешавате ме...

— Защо?... Човешките възможности и преди стотици хиляди години са били също големи и аз съм убеден, че ако поставим в наши условия неандерталско дете, то няма да се различава по умствените си способности от съвременните деца. Историята го доказва. Щом варварите влезли в досег с римляните, те с изумителна бързина приели културата им и за къс исторически период започнали да ги превишават в общественото си развитие. Човекът се развива бавно, когато сам натрупва житейски опит, но надскача себе си с векове, ако този опит му бъде поднесен от други... Драги, вземи си черепа и не обръщай внимание на неговия строеж, а на вътрешното му съдържание...

Реших сам да се лекувам. Със запой. Купих водка, заключих се и започнах. Пиех и си говорех сам. На третия ден счупих чашата и прекратих лечението. Най-отвратителното нещо било да няма кой да ти възразява. Разбрах, че да бъдеш и запойчик, се иска талант, стомах и може би още нещо, което аз не притежавах.

Скъсах се от повръщане.

Потърсих утеха в яхтата, в зимата...

В морската база ме взеха за ненормален, но тъй като с луд не се излиза на глава, оставиха ме да се налудувам. Морето докъм фара ме гледаше насмешливо, но щом се поотдалечех, то бързо ме нашибваше с вълните си. Опитваше се да ме сплаши. Напразно. Студът ми действуваше добре.

Изглежда, съм попрекалил с нахалството си и една привечер морето ми отмъсти: хубаво ме накваси в ледената си вода. Добрах се вкочанен до кила на обърнатата яхта и започнах да размишлявам за колко ли време ще бъда замразен като мерлуза. Усетих глад и ми замириса на пържена риба. Я гледай, нима и смъртта е гастронотка?! Защо пък не. Щом боговете обичат дима на изгорелите жертвени бутове, щом даже Исус — тамяна... Не се занасяй, Германе! Смъртта е точка на всичко изказано. Като оная в края на изречението. Слага се да не се изсипят и разпилеят думите... Как така точка? Нима вече всичко е изказано, разбрано! Аз още не знам кой е баща ми...

Кои първи закусват с удавниците — рибите или раците?

Никой. Нашето море мрази удавниците. Изхвърля ги по плажовете, разбива черепите им в крайбрежните скали.

Чисто море. Не търпи мърша...

Не съм видял никакви светлини, нито ракети. Не съм чул гърмежи, нито мотора на катера. И изведнъж познати лица, рамкирани в космати ушанки. После горчиви хапчета, горещ чай с коняк.

Те нито за миг не ме изпускали от биноклите си, но проклетата снежна буря... При първото ми излизане наистина ме смятали за полудял, а после се поуспокоили. Дори съм им доставял удоволствие. Приятно им било да гледат през биноклите си как се преборвам с ледения вятър, с големите вълни...

В Одеса минавах за ветроходец с охладняла спортна страст, за човек, дал каквото е могъл, на когото вече се полага да се разхожда за собствено удоволствие по водата. Трениорът обаче останал изумен, щом ме погледнал.

— Харесваш ми. Никъде не сгреси. При този вятър, при тези вълни и фрегата ще се обърне — похвали ме той.

Мислеше си за ветроходни работи. За първенството на Украйна.

— Значи отново реши, а?

— Какво? — правех се на недосетлив аз.

— Не ти мърда мястото в отбора.

— Аз съм луд. Лекувам се... и работя в институт. Нямам време за тренировки. Знаеш, две дини под една мишница мъчно се носят...

— Имаш две мишници...

Той си говореше, а аз си мислех за смъртта.

Срещнеш ли я, не можеш да я забравиш. Една такава честна, мъдра и независима от никого. Пък е склонна и да те иронизира:

„Поживей си, човече! Не си достатъчно изстрадал, за да търсиш утехата ми. Щом издържа на тази буря, без да кихнеш, нямам право да те прибирам. Етиката не позволява... Вие, хората, се избивате насила и безвременно ми изпращате мъртвците си, пък аз съм била страшната, грозната, черната. Оная зъбестата с косата... Омръзнахте ми. Нямате елементарно възпитание. Някои само дрънкат за култура, за технически прогрес. Демагози. Целта им е да ме уморят от работа. Още не мога да регистрирам милионите от последната война. Смачкаха ми авторитета. Депресираха ме... Древните умираха поприлично, с достойнство... Какво?... От мене, смъртта, ли искаш съвет

как да живееш!? Нахалник!... Вразуми се и престани да се оплакваш, че не познаваш баща си. Неволно или съзнателно някой мъж те е създал в миг на удоволствие. Има ли значение кой те е създал? Важно е какъв си ти... Така ли? Значи държиш на произхода си. Е, щом от това ти идва самочувствието, върви по дяволите!... Я не намесвай Феодор Григориевич! Той няма твоето здраво тяло, но и аз се плаша от духа му. Три пъти го повиках и трите пъти ми избяга. Отнех родителите му, жената, сина, разкъртих черепа му и пак живее. Смяташ ли, че не страда? Неговото е мъка, а твоето — сантименталност. Ще ти издам една тайна: истински живее оня, който умее да превърне мъката си в мъдрост и отчаянието си — в доброта. Засрами се! Професорът влачи войната със себе си — шрапнелите и сега странствуват из тялото му, няма тилна кост, кошмари дерат сънищата му, спомените го влекат назад и въпреки това гледа напред и се мъчи да възпитава глупаци като тебе...“

Мина зимата, преваляше пролетта. Продължавах да отскачам до морето. С по една диня под всяка мишница балансирах между работата и спорта. Обаче щом си видях името в списъка на републиканския отбор, ветроходството започна да ми дотяга. Бил съм егоист — упрекна ме треньорът. Развалял съм му плановете. Напразно си е губел времето с мене. Щял съм да съжалявам за медалите...

Достатъчно си бях закалил тялото. Оставаше да заздравя останалото. А медалите едва ли биха ми помогнали.

Бяха започнали да се съставят летните експедиции. Някои от колегите ми заминаха за Поволжието, други се отправиха към Крим. Само аз останах без назначение. Изглежда, не бях вече нужен на института. Едва в края на май получих командировка за... Каварна.

— Доволен си, нали? Ако не ми бе попаднала тази книжка, трудно щях да склоня научния съвет да те изпрати в Добруджа — каза Феодор Григориевич и разтвори един брой от известията на Толбухинския исторически музей. — В местността Чиракман до Каварна е разкрит средновековен некропол с погребения, сходни с онези от Поволжието. Решихме да те изпратим като представител на института ни... Нали на онази новогодишна честитка...

Бях изумен от паметта му.

— Благодаря, Феодор Григориевич! Не биваше заради мене...

— Ние изнамираме остатъците на хора, умрели преди хиляди години, та няма ли да открием човек, живял в наше време?...

Говореше сериозно, пък очите му се смееха.

— И аз някога се занимавах с черепа си. Сравнявах го с черепите на гениите и тържествувах, когато се оказеше, че кухнята му е по-голяма от тази на Достоевски или на Ломоносов... Разбираш ли накъде е избивала суетата ми... Ех, младост! Върви! Пали колата, вземай яхтата и не забравяй, че живите хора са по-привлекателни от костите на мъртвите... Пък ако ти остане време, позаинтересувай се дали из Добруджа е запазено руско гробище.

— Руско гробище!?

— И двамата ми дядовци са освобождавали България от турците. Гренадир Ковтун Пая Петрович — бащата на майка ми, и гренадир Романовски Феодор Григориевич — бащата на тате. И двамата от Първа бригада на Донско-казашката дивизия... Дядо ми Пая починал от раните си в някакво черноморско градче, опожарено от черкезите. Там хората говорели на турски, пък се кръстели по християнски... Дядо Феодор дълго живя и често ми разказваше за Добруджа. За това как лично генерал Цимерман го наградил с Георгиевския кръст за храброст. Гордееше се с него и на празници го закачаше на рубашката си...

Професорът се наведе и съзаклятнически ми пошепна:

— Остарявам. Налегна ме и мене сантименталността. Поживей си и не търси никакви руски гробища. Не си хаби напразно отпуската. Оттогава е минало столетие...

В началото на юни аз, Лада и Фин пътувахме из Карвунската хора, която, според „Видението на Исая“, господ бе определил да бъде заселена с една трета от куманския народ, наречен българи... Земя древна, разголвана от огън и секири, тъпкана от копитата на диви орди, разпаряна от рала и плугове; земя напоена с пот и кръв, земя бранена и завладявана, осквернявана и благославяна; земя първородна, люлка българска...

Лада лудееше по асфалта и дяволито намигаше с малиновото си око на трополящите по банкета на шосето йовковски каручки. Радвах

им се и мислено благодарях на стопаните им, че още не са ги заменили с бензинови возила. Огледах се, за да открия и някогашните господари на тази земя — виторогите волове, но те отдавна бяха изчезнали. Трактори се разполагаха из владенията им. Нашето време бе отредило телетата да не достигат възрастта на бащите си. Из цяла Добруджа цареше говежди матриархат.

В далечината, където някога погледът на Иречек е бил посрещнат от варосани минарета, сега се издигаха бетонните грамади на житните силози. Метални стрели на строителни кранове трупаха апартаменти върху някогашните бедняшки хижи. Дебелогуми багери изпълзяваха от халетата на машиностроителен завод и тръгваха да обикалят света с каварненски паспорт. Бръмчащи кервани от многотонни камиони отнасяха брашното на Добруджа по всички фурни на България.

Първи ни посрещнаха лозята. Строги. Строени във войнишки редици. Ето и един самотен паметник. Лада зацъка с мигача и кривна към него. От каменните му барелефи научих за едно въстание, останало незабелязано от официалната история. Стотици каварненци бяха паднали под черкезки ятаган за свободата. Стотици от хиляда и петстотин тогавашни жители.

Здравей, Каварна! Ех, защо сега не те видят Евлия Челеби, Каниц, Иречек и двамата Шкорпиловци, та отново да те опишат! Ти вече не дремеш зад каменните си дувари. Умила си опрашеното си от вековете лице и бодро си се заела да гиздиш снагата си.

Разхубавила си се, но все още се страхуваш от морето, продължаваш да клечиш на високото плато и някак си стъписано поглеждаш надолу, към брега. Само оная стара баня се е престрашила да се спусне по стръмнината, но щом е стигнала до буйните чучури със студената вода, кротнала се до тях и вече пет века безполезно старее, обкръжена от злите духове на легендите. И оная малка църквичка, изглежда, се е опитала да тръгне към морето, но стресната от суеверни мълви, се е спотаила в началото на пътя и от време на време подрънква с камбаната си за кураж...

Моята Лада смело се втурна по завоите. Фучеше между шпалир от кипариси, между каменни вили, дървени бунгала, весело подсвирваше на пешеходците и лакомо гълташе асфалта. Зад мен равнината се превръщаше в планина. Пред мен светлееше морето и заливът с уморените вълни. Отървали се от досадното задиряне на

източния вятър, те мързеливо подплисваха брега и в тях сякаш в огромно синьо огледало се отразяваше дивата красота на Чиракман. Осакатен от нявгашно земетресение, морският нос се бе превърнал в страшна триъгълна скала. От нея бе се откършил древният Бизоне. Нито треви, нито цветя се осмеляваха да осквернят още нездравялата рана и тя странно блестеше с тебеширената си пустота. Само многовековното поколение на гълъбите кръжеше още над нея...

Когато се ровех в библиотечните каталози и търсех да открия нещичко за Каварна, попаднах на италианско списание със статия за Бизоне. В същност това бе легенда, която някакъв журналист чул по време на летуването си в „Русалка“.

Нявга в Бизоне се издигала мраморна статуя на Дионис. Богът държал тирс от слонова кост, завършващ с голяма златна шишарка. Очите му излъчвали зелена светлина — били изумрудени. След страшно земетресение статуята потънала в морето заедно с града...

Легендата била публикувана, защото във Ватикана бил открит латински документ, който потвърждавал истинността ѝ.

Житни силози, кой знае защо побити до плажа, се мъчеха с бетона си да загрозят Чиракман. Те презрително стърчаха над други старовремски складове, разделени от тесни средновековни улички; складове каменни, романтични, единствени по цялото крайбрежие. Порадвах им се и тръгнах към яхтклуба, който, бе построен във вид на кораб с три бетонни палуби.

— Здравей, колега! Не си ли подранил? — посрещна ме младеж с прабългарски мустаци и с опитно око заразглежда моя Фин.

— Ще го приемеш ли?

— И през зимата да бе дошъл, нямаше да те върна. Да не смяташ, че гостоприемството е патент на славяните? И гагаузите са любезни. Натикай яхтата в хангара и ела да те почерпя чаша нохан с пастърма от акула.

— Пастърма от акула?!

— Нашенска, не е човекоядна... А ти откъде си?

Хубавото време и безгрижната командировка ми шушнеха да бъда несериозен.

— От Бизоне. Казвам се Герман.

— Аз пък съм Коста. Първо качество гагауз.

— Сметнах те за българин.

— Я! Та ти не знаеш ли, че гагаузите са най-чистите българи!

— Особено когато носят такива увиснали мустаци...

— Скаран си с историята. Ще повикам Кавара, за да ти разясни кой какъв е и какви мустаци е носил...

— Повикай я. Ако е хубава...

— Ей я горе на Чиракмана. Поци гърба му и събира парчета от стари грънци...

Погледнах към осакатения нос. С модерните силози ми заприлича на древен патриарх, на когото са отнели патерицата и са го принудили да се подпира на лъскав бастун.

— Археоложка ли е твоята Кавара?

— Такава е, а аз съм инструктор по ветроходство. Внимавай за държанието си към мене... Кой ще победи в регатата, а?

— Каква регата?

Коста едновременно намигна и подсвирна.

— Я не се прави на удавник! Да не си пристигнал с тая яхта да ловиш попчета? Хайде, натикай я в хангара и си плати таксата.

В хангара имаше дървен макет на кораб с платна и един нов „Летящ холандец“.

— Значи не съм пръв.

— Холандецът е наш... Имахме надежда да грабнем първите места, но всичко се скапа. Андрей остана соло.

— Вашата местна звезда ли?

Мустакатият ме цапна по рамото, сякаш да се осъзная.

— Виж го ти. Местна звезда! Андрей Василев бе. Не го ли познаваш от републиканското?... Ако не беше станала авария с Каяка, щеше всички да свие. Инструктор е по ветроходство в „Русалка“.

— Хубаво.

— Кое е хубаво?

— Ами ако всички свиеше.

— Така е! — рече Коста, ритна някакво камъче и се изплю в плъзналата се до краката му вълна.

От разлепените по яхтклуба афиши разбрах, че наистина в залива на Каварна ще се състои световното първенство по ветроходство.

— А защо не на „Златни пясъци“ или в „Албена“?! — гласно се учудих.

— Защото тук е била столицата на Добротица. Защото нашата морска база е най-хубава. И защото... гагаузите не си поплюват.

Коста ме разведе из базата. Тя бе обзаведена, както трябва, че и нещо повече! Имаше радиопредавател, цветен телевизор и библиотека, пълна с криминални романи.

Чиракман ме мамеше. Старините му, некрополът. Освободена от товара на яхтата, Лада заръмжа по стръмнината и сгорещена, изпълзя до прясно разкритите основи на средновековна стена, чиито добре обработени камъни се бяха укрили от погледа на съвременния строител.

Историците упрекват варварите за разрушаването на крепостните стени, но на мене ми се струва, че не са прави. Варварите са убивали, плячкосвали, опожарявали, но никога не са крадели камъни...

От долината билото на Чиракман наподобяваше острие на меч. Не можеше да се предположи, че от това острие до морето има плато, скрило останките на средновековен град. Развалините бяха поръсени с парчета от керамика — някогашният амбалаж, разхвърлян от древните навред за заблуждаване на археолозите. Но не всички са били заядливи. Грънчарите на елините са поставяли своите печати по дръжките и гърлата на амфорите, рисували са животни и хора по съдовете си. Римляните пък са номерирали тухлите си. И българите са драскали някакви „резами и чретами“ по строителните си материали, но никой още не може да разбере какво са искали да ни съобщят с тях...

Минах през отломъците на някогашната базилика и налетях на спящи бригадири. Часовоят тревожно сигнализира и те изхвъркнаха изпод краката ми като ято скакалци. Повъртях се из лабиринта от средновековни улички, кривуличещи между основите на къщурки, иззидани от разнороден камък с кал. Дървената част над тях отдавна бе опожарена, но все пак човек можеше да се досети като как е изглеждала някога: малки стаички, изградени от пръти и глина с дупки вместо прозорци, затискани в студ и дъжд с дървени капаци. Стръмни дървени стълби са водели направо от улицата до втория етаж. Изглежда, и тогава е имало жилищна криза. Местата в крепостите са

били скъпи, къщите — пренаселени и хората в тях са се подреждали за сън както хамсия в каче.

Денят за древните е бил всичко. Те са се тълпели на площада, бистрили са политиката и са надничали в продавачниците, за да се осведомят за цената на житото и виното. Привечер, когато крепостната врата е била залоствана, са си лягали с кокошките, за да пестят лойта и олиото на лампите.

Сънят е бил единственото нощно удоволствие на хората. Разбира се и жената. Всяка година е раждала.

Главната улица ме изведе до крепостната врата. Прескочих предпазния ров, почти затлачен от времето, и зърнах скосена височинка, надупчена от правоъгълни гробове. Повечето от тях бяха „обработени“ и зееха празни, но имаше и новоразкрити, в които почистените от пръст скелети се препичаха на слънце в очакване да бъдат документирани и подредени в кашони от бира. За тези кости Феодор Григориевич ме бе изпратил в Каварна, С доклад за тях трябваше да отчете командировката си.

— Ей, това да не е бостан с пъпеша — когато скочих в един гроб, подвижна ми доченоблуза бригадирка и заплашително размаха триъгълна лопатка.

Не й обърнах внимание. Любувах се на великолепен череп.

— Бъкел не разбира. Чужда порода е. Ще викна така Кавара да го прогони — обади се втора бригадирка с метличка в ръка.

— Остави го да си гледа черепите! Симпатията е — разколеба се оная с лопатката.

— Симпатията!?... Налита на мъртвите, а не поглежда живите — възмути се метличката.

— Всички са от един дол дренки — съгласи се лопатката. — Гледаш ги бабаити — развели грива, пуснали бради юнашки, да те сграбчат, кокалчетата ще ти разместят, пък си траят. Денем си разхождат фотоапаратите, а вечер смучат бира и пеят маршове. И този дангалак е дошъл от майната си, за да се звери на стари кости...

— Не съм дошъл от майната си, а от Одеса — уточних аз.

Бригадирките заеха войнишки стоеж с отворени уста, едновременно изпищяха и изчезнаха.

Прекъснах диалога им, за да не се разочаровам от младостта. Прекъснах го, защото виждах узрелите им за целувка устни,

искрящите им от желаниа очи, ноздрите им, търсеци да доловят дъха на мъжка пот. Прекъснах го, защото те не подозираха, че вече Дионис окичва тирса си с бръшлян и с косматата си дружина се готви да опложда цъфналата природа.

Отправих се към археоложката барака. Само една жена бе останала в нея. Затрупана от картонени кашони и човешки кости, тя се бе надвесила над безбройните графи на антропологическия дневник. Наблюдавах я от съседната стая, наблъскана с керамични отломъци и с пепелници от дъна на амфори. Течението бе откъснало парче паус от чертожната дъска и шумеше с него в един ъгъл. По стените висяха работни карти и гербът на Бизоне, изрисуван от самоук художник: бойници от крепостна стена, античен кораб и два делфина с глави на гъски. Под герба на Бизоне висеше флаг от зелена коприна с избродирани петел. Сетих се, че това е гагаузкото знаме, често споменавано в тукашните народни песни.

Поизкашлях се предупредително.

— Кавара, ти ли си? Я ми подай термоса с кафето! Заспивам над черепите — обади се антроположката.

Показах се.

— Вие пък откъде изскочихте?

Обясних ѝ. Разсъни се. Откри човек, с когото можеше да поговори за кости. Два часа я слушах, прелиствах дневника и се вълнувах. Черепите, заровени преди десетина века на Чиракмана, бяха на гагаузи и по нищо не се различаваха от черепите на съвременните българи...

Морето бе още хладно, ягодите и черешите едва започваха да зреят, но заливът кънтеше от песните на славеите и къмпингът — от маршовете на подранили чужденци.

След доставката на жито най-важната проблема в античността е била осигуряването на масло. С него древните са мажели телата при спортните упражнения. И сега павилионите по плажа предлагаха масла в кутийки, в шишенца и в туби. С тях северните курортисти превръщаха кожата си в шоколадов документ, с който доказваха, че са прекарвали почивката си на юг.

Глутница цигани ждрапаха край оградата на къмпинга и с ръце се мъчеха да заговорят белобедрените чужденки. Слисани от мургавия тен и от смолните коси на тези „южни мъже“, сламенорусичките сладострастно въздишаха и със затворени очи се впускаха в екзотични авантюри.

Окъпах Лада, постоях под минералния душ, настаних се в сенчесто бунгало и тръгнах да пийна нещо в летния бар на къмпинга, скрит под клоните на стари върби, до буйна каменна чешма. Феодор Григориевич нямаше да я отmine. От всички пития той най-много ценеше водата и всяка опитваше с вещина на дегустатор. Подложих шепата си под чучура. Водата беше студена и някак си особено сладнеше. Щом се изправих, видях бармана. Складираше каси с празни бутилки и скрито ме поглеждаше с тесните си очи. Сплесканият му нос и цветът на плоското му лице ми подсказваха татарския му произход.

— Курортистите не я опитват, затова си дават парите за швепс и кола — заговори ме той, клекна, наплиска си лицето и с отпуснати клепачи засмука чучура.

— Наистина е хубава — отвърнах му аз.

— И е чудотворна — допълни барманът. — Който я пийне, се подмладява, разхубавява и... завинаги остава в Каварна. Някога гемии са я пренасяли в Цариград за султанския харем. До чешмата стърчал въоръжен пазач. А ей тука, над чучура й, е блестяла сребърна плоча с благодарствен надпис към аллах, загдето е дарил сушавата Добруджа с такова благо. Затуй се нарича сребърната чешма... От тази вода се прави прочутата каварненска мастика — с кеф да я пиеш. Младежите са се отказали от нея. Налитат на чужди напитки... Сякаш дедите им са пиели коняк, ром или уиски. И какво му харесват на това уиски? Мирише на дървеници...

— От него не боли главата.

— И да боли, пак ще го пият. Защото е чуждо. Срамуват се от нашенската мастика, искат да се правят на интелигентни, тъй да се каже, на френски великден.

Висок младеж с тъмни къдриви коси прекоси къмпинга, възседна едно от въртящите се столчета на бара, подпря лакти на металния тезгях и замислено заразглежда подредените по рафтовете бутилки. Нямаше раирана моряшка фланелка, ръцете му не бяха загрозени с

татуировка и все пак от цялата му фигура лъхаше нещо морско. Седнах до него. Той за миг ме погледна и пак обърна очи към бутилките.

Барманът свали работната си престилка и се изправи зад тезгяха.

— Здравей, Андро! Отдавна не си се мяркал.

— Стягаме „Русалка“ ... Щели да дойдат по-рано.

— Значи пандизиха Каяка, а?

— И ти ще отидеш при него, ако продължаваш да разреждаш напитките с вода.

Барманът прехапа устни и силно заби тирбушона в тапата на бутилка с мастика.

— Ще му цапнеш ли една?

— Ако е с кристали.

Аз също си поръчах мастика и извадих пакетче дълъг „Кент“. Досетих се кой е младежът и го запитах как му вървят тренировките.

Той хубаво ме разгледа и измърмори, че не ме познава.

— И Пеле не ме познава, но аз го познавам...

Чукнах с пръст дъното на пакетчето и му предложих изскочилата цигара.

— Благодаря!... Значи вие влачихте она фин? А когато бяхте до чешмата, ви припознах за един германски спортист. Такъв сте рус и светлоок...

— Тракиец съм. А вие навярно сте елин. Този нос, тези коси...

— Не сте сбъркали. Потомък съм на мегарци, дошли преди двадесет и пет века тука, за да основат колония в Бизоне. Наздраве!

Мастиката бе кристализирала от студ.

Чиракман хвърли дебела сянка върху къмпинга. Попритъмня. На вятъра, изглежда, омръзна да поклаща върховете на тополите и те заприличаха на декори с отпуснатите си листа. Докато морският и бреговият бриз се споразумяваха кой накъде да духа, настъпи глуха тишина, в която гугутките от долината си пожелаваха лека нощ. Нетърпелив славей опита гласа си и млъкна. Ято пеликани като тежки бомбардировачи преминаха над нас.

— Глупави птици! Гнездят в блатото край Силистра, а всеки ден прелитат до бургаските езера, за да си напълнят гушите с дребна риба — рече барманът.

Бригадири и бригадирки, строени по четворки, преминаха край къмпинга. Те пееха малко фалшиво, маршируваха към стола и гледаха

към нас. Може би си мечтаеха за времето, когато ще могат да седят пред бутилките на бара.

Барманът пусна магнитофона. Лентата му се бе поразтеглила и крясъците на певицата зазвучаха повече смешно, отколкото досадно. Изглежда, това бе сигналът за музикалната надпревара, защото след миг от високоговорителя на крайбрежното казино се проточи гръцка песен, а грамофонът на близката бира-скара му отвърна със стар шлагер. Мазен дим от кебапчета опуши брега и морският бриз го подгони към нас.

Щом слънцето залезе, чужденците неохотно се разделиха с плажа и сандалите им зашляпаха по асфалта към къмпинга. Слънцето бе опънало лицата им и те изглеждаха болезнено усмихнати. Две сочни западнячки се покатериха на столчетата. Наклякалите в храстите мургави ухажори ги заръфаха с гладни погледи. Между паркираните коли изпищя червен мотопед и с въздишка издъхна до сребърната чешма. От него слезе девойка с канелени коси и с разтворени като на балерина стъпала тръгна към нас. Не беше нито грозна, нито красива, но всичко ѝ бе на място.

— Това е Кавара. Рови се в миналото, за да си оправя бъдещето — представи ми я Андрей.

Археоложката бръкна в дънките и извади пакет „Стюардеса“.

— Повече ми подхожда да ровя земята на предците си, отколкото да гоня вятъра и да слугувам на милионерите от „Русалка“. И да ти се подиграват, че си бил най-добрият историк между ветроходците и най-добрият ветроходец между историците...

Усмихна се и стана хубава, но в усмивката ѝ остана нещо загрозяващо. Служеше си с тъпия хумор на моя Луковски и без да искам, си помислих, че стрелите ѝ са отправени към мен.

Андрей направи гримаса на досада и демонстративно се обърна с лице към мене. Кавара продължи да го заяжда.

И на гърба му щяла да каже, че не е почтен. Деспота беснеел, загдето Андрей пак се бил изплъзнал от разпределението си. Загдето пак се пазарил за инструктор в „Русалка“. Докога откритите каменни надписи щели да чакат да бъдат разчетени и публикувани.

— Деспота да си гледа експонатите в музея и вместо да крие надписите, да изпрати снимките им в София.

— Така ли? Ние да ги откриваме, други да ги публикуват, да стават кандидати...

— Бъди практична. Направи симбиоза с някои учен лъв. От тебе материала, от него коментара и...

Кавара го извъртя към себе си.

— А защо ние не направим симбиозата двамата с тебе? Зарежи състезанията. Всеки мускулест може да бъде спортист. Нима си учил история и езици, за да ги разхождаш с платноходка. Докога ще те държи пубертетът?

Малката изплю антиспортистката си отрова. Навярно бе и суховатичка педантка — от тия, дето обичат да критикуват всички освен себе си. Представих си я като как ще изглежда след двадесет години, когато набере необходимите си титли, и ме присви стомахът. В института имахме такива персони — сухи, строги, многознайни. Те досаждаха на науката и като топузи висяха в щата.

Приготвих се да стана, но Андрей ме задържа.

— Навярно сте женен, щом преглътнахте тази обида?

— Опазил ме бог — прекръстих се. — Стигнах само до годеж, но навреме се осъзнах. Беше археоложка.

Кавара ме изгледа като току-що изкопана находка.

— Това си е ваша работа. Не ме интересува. Говорехме за науката и спорта — каза тя и пренебрежително духна струйка дим към мен.

— Не сме говорили. Вие само се шегувахте... И не ме разсмяхте.

Очите на малката злобничко просвяткаха. Опитваше се да ме отрови със зеления си поглед.

— От дете се занимавам с ветроходство и още не мога да се похваля с някакъв успех. Струва ми се, ако бях хвърлил усилията си, да кажем в археологията, сигурно щях да бъда българският Шлиман!?...

— Навярно нямате физически данни...

— Може би, обаче за ветроходния състезател не са нужни само мускули. Ако той не притежава интелект, съобразителност и силна воля, не би постигнал нищо. Да не говорим за бързината на реакцията, за силата и скоростта на движенията, за емоционалната подготовка...

— Блазя им на ветроходците!

— Колегата има право — намеси се Андрей. — При открояване на яхтата, когато съм избирал най-благоприятната и същевременно

най-неудобната за тялото ми стойка, струвало ми се е, че ще се пръсна. Дотолкова моите морални, физически и умствени сили са били напрегнати.

— И никак не е лесно да принудиш слух, зрение, мирис и дори усета на кожата си да се слоят в едно свърхчовешко сетиво, което да възприема едновременно всичко с цялото тяло — с подчертана авторитетност допълних.

Кавара лепна длани на ушите си. Андрей скрито ми намигна и поръча още по една мастика.

— И това ми било кавалери. Съюзяват се срещу една беззащитна дама...

— Беззащитният не обижда.

Кавара смени тактиката.

Щом сме били толкова силни, интелектуални и сме познавали морето, да сме помогнали на археолозите да открият потъналия Бизоне или поне статуята на Дионис с изумрудените очи.

— Легендата е лъжлива — подметна Андрей.

— Стана лъжлива, след като бе публикувана от чужденец, а не от теб.

Малката отново си показва острите зъбки.

— Навярно искате ветроходците да ви доставят статуята комплект: с тирс от слонова кост, обвит е бръшлянови листа от сребро и златна шишарка на върха — обадох се аз.

Умълчаха се, сякаш да си припомнят какво са говорили пред мене. Изглежда, не са очаквали един случаен курортист да следи италианските списания.

— Бих повярвал на легендата — допълних, — ако очите на Дионис не бяха от изумруди. Тези зелени камъчета не се намират на нашия полуостров, пък и в Европа... Освен в очите на Кавара...

— И на друго място се срещат — без да се поласкае, отвърна тя и извади предмет, завит в носна кърпичка.

Беше изящно скулптирана кост. Може би дръжка на кама. На едната ѝ половина бе изрязан орел, на другата — лебед. Чашковидна кухня разделяше двете птици и в нея като в жертвеник блестеше голям рубин. В горния си край скулптурата завършваше с масивен клон, забит в основата на лебедовата шия. Ноктести крака се впиваха

в крилата на жертвата. Орелът гледаше страшно с изумрудените си очи.

И аз, и Андрей занемяхме. Кавара ни наблюдаваше победоносно.

— И така: имало ли е изумруди в Бизоне?

— Чудна симетрия! Разкошна композиция!... Но каква идея е закодирана? Нали Зевс се е превръщал и на орел, и на лебед?! Защо Зевс убива Зевс!? — шепнеше Андрей.

— Може би пък не убива, а прегръща... — подсети Кавара. Взех тайнствената статуетка и подскочих.

— Та това е дръжката на свещения нож! С него жрецът на Бизоне пронизваше сърцата на животни и на хора — престорено извиках аз.

Кавара се усмихна окуражително. Стана ми приятно и продължих:

— Легендата не лъже. Бизоне се гордееше със статуята на Дионис. А ние бяхме влюбени в младата жрица... Андрей, нали си спомняте?

— Изглежда, не сте свикнали да пиете мастика?

Не се отказвах от играта си:

— Но нима забравихте Бизоне?! Мощните му стени, заключили красиви сгради, препълнените със стоки продавачници, таверните... Припомнете си слънчевата палестрата. Нали в нея се обучавахме на спортни игри и правехме различни упражнения. И принатеонът — домът на магистратите, хранилището на свещения огън. Зад него бе пазарът, вонящ на риба, на животни, на катран. В центъра му бе издигната площадка за продажба на роби. Още чувам въздишките им и призивните гласове на търговците?...

Андрей ме гледаше с присвити очи. Настроението му угасна.

— Интересно е да узная, като как съм изглеждала тогава — весело изчурулика археоложката.

— Едва ли някой от днешните младежи би се влюбил във вас. Но някога минавахте за най-красивата мома от племето на кробизите.

— О, значи, била съм тракийка!

— А вие не знаехте ли? Нима този мегарец не ви е говорил за това?

— Не ме намесвайте в бълнуванията си — охлади ме Андрей.

Бях навлязъл в неговата територия. Оттеглих се и започнах да оглеждам Кавара.

— Донякъде си приличахте с младата жрица, но главата ви бе поедра и къс врат я крепеше на масивни рамене. Торсът ви бе удължен за сметка на краката, чиито кости бяха едри, за да носят тежкия таз. Гърдите ви бяха неприлично едри. Носехте четиридесет и четвърти номер сандали. Пак имахте около носето си лунички, но лицето ви бе покрито със златисти косми...

— Била съм грозна.

— Такава ви бяха създали мъжете, живели в пещерите на Чиракман, орачите и овчарите от платото и рибарите от залива. А и придошлите скити, воините на Александър Македонски, загадъчните келти, а може би и някой сириец. И още много неизвестни прадеди, за да бъдете накрая родена от тридесет и петата жена на тракийския цар — чиито кости лежат под ей оная червена могила...

— И все такава грозотия ли съм била?

— Следващите векове щяха да продължат моделирането ви. Един елински търговец щеше да изправи гърбицата на носа ви, а римски легионер да закъргли овала на брадичката. Готите щяха да изрусят косите ви. Хуните щяха да се помъчат да върнат първообраза ви, но мъжете на славяните нямаше да им позволят да ви загрозят. Е, един български багаин успя да поразвали чипото ви носе, но това не попречи на чара ви...

— С какво се занимавате?

— С ясновидство...

Пипах на слабото й място. Слабото място на всяка жена, на дивачката и на академичната. Гледане на кафе, на карти, на ръка. Безсилие и любопитство. Път, корона и венчило. Богатство. Нали надеждата не подлежи на логика? Нали за нея науката е малка?

Врачуването е велико тайнство. То е родено в праисторията и векове е препитавало жреци, магьосници, попове, фантасти и циганките вретенарки.

Барманът ни подслушвал. Пожела да му разкажа какви са били неговите деди. Мислено се извиних на Феодор Григориевич за шегуването си с антропологията, сложих противослънчевите си очила, помасажирах челото си, както бях виждал да правят факирите в цирка, и гробовно зашепнах:

— Виждам дедите ти да вилнеят из степите на Волга. Виждам ги при Каспийско море и при Дунав. От жълто семе си заченат. Татарин

си...

Барманът не подозираше, че съм ровил некрополите в Крим, стъписа се от бързото разшифроване на произхода му и шумно започна да плакне чашите си.

Археоложката ме гледаше с учудени очи на Рафаелова мадона. Това, изглежда, не се хареса на Андрей. Той хвърли двулевка на тезгяха, внимателно сгъна костната статуетка и без да се сбогува, помъкна Кавара към мотопеда.

Повдигаше ми се от мастиката.

[1] От 1913 до 1916 г. и от 1919 до 1940 г. Южна Добруджа е била под властта на чокойска Румъния. ↑

ГЛАВА ВТОРА

Този самонадеян тип не ми харесва. Кола, яхта, врачуване... И защо се е домъкнал в никакво време. Нашенците отиват на море само през юли и август — заради хората на плажа. Не вярвам да е дошъл, за да си лекува кръвното... Колата му е с руски номер. Нищо чудно. И в Съюза се промъкват всякакви.

Кавара го хареса. Бил симпатяга. С мистика ѝ взе акъла. Въобразява си, че заради нея е киснал в бара и е пил мастика до прилошаване... Не, не е обикновен навлек, който търси нещо да клъвне. Чужденките го гледаха с мазни погледи, ако искаше — готово. Не се е влюбил и в луничките на моичката, нито в опънатите ѝ дънки. Заинтересува го статуетката. Щом я зърна, и примря. Нарочно подскочи, за да прикрие вълнението си. Затова и започна да ни будалка с историята.

Съвременните крадци не са някогашните кокошкари. Те са интелигентни. Умеят да преценяват ценностите. Интересуват ги индустриалните тайни, картините на старите майстори, археологическите находки...

И този, както и мис Лукън, се е домъкнал тука заради статуята на Дионис. Защо ми трябваше да разказвам легендата на оня италиански дърдорко!...

А може би и самата мис Лукън го е изпратила да ми изпита верността, да разбере дали наистина съм прост лодкар, научил малко английски на варненското пристанище, за какъвто ѝ се представих, или съм...

Кавара ме издаде. Бягал съм от разпределението. Разхождал съм си езиците с яхта. Деспота беснеел. Трябвало аз да публикувам откритите надписи... За миг жената може да срине всичко и да те прати на бесилката...

Очаквах и след мис Лукън да се появят „съмнителни птици“, но мислех си, че ще бъдат чужденци. А ето ти изненада — българин, ветроходец, дошъл от Москва.

„Мис Лукън, излишно е да си губите времето в Каварна — ще ѝ докладва «ясновидецът». — Историята с Дионис е фалшива. Съжалявам. Имаше сметка в тая работа. Милиончета... Сега ми изплатете хонорара за информацията. Бързо се справих със задачата. Вашият Андрей е тъпак. Ако пак ви потрябвам, моля! Знаете ми адреса. Руснаците ми имат доверие. Нали българите им били братя...“

Не, това може по-късно да го каже. Легендата за Дионис още съществува. Разкрит съм само аз... бунакът...

Изпратих Кавара и отново се върнах в къмпинга. Бунгалото на оня светеше, но самият той се беше скрил до чешмата.

— Да си допиеете ли се върнахте? — запита ме. — А аз си подложих главата на чучура, за да я оправя от мастиката... Лека нощ!

Край. Напълно съм демаскиран.

Якуб затваряше бюфета и ме подкани да си тръгнем. Беше разтревожен. Появила се скумрия, а баш сега жена му се разболяла. И, представи си, резил — от дребна шарка. Прихванала я от детето. Била глупава, но чак пък толкоз да се вдетинява... От години не е минавал чироз оттука, а няма кой да го замества в бара...

Слушах разсеяно бърбенето му. И си мислех дали трябва да изпускам от очи „ясновидеца“. Човече, защо не си отиде по разпределението в музея, ами се забоде в „Русалка“ и се хвана да разкриваш престъпници?!

Сам съм си виновен. Измислих легенда, италианецът забърка от нея каша, която сега аз трябва да изсърбам. И Коста: дълг на всеки честен гражданин, особено за комсомолеца било... и прочие. Случаят с Дионис бил деликатен. Трябвало да се заема с него като историк... и тъй нататък. Кой дявол ме накара да му разказвам за мис Лукън! Защо си губих временцето с Каяка да тренирам с холандеца, като ще гледам регатата през бинокъл от Чиракмана? Коста нарочно го натопи. Разбирам дребната му сметчица, но шкотман няма да ми бъде, ако и турско да стане... Нека и той да ръкопляска на първенците, когато им издигат знамето, когато им увесват медалите на вратовете...

Въртях се в леглото — пуших, мислех и с всеки час сякаш повече оглупявах. Оня не ми излизаше от акъла. Призори съм позаспал. Кошмари. Стреляха ме с безшумен пистолет, горяха ми петите със свещ, забиваха ми клечки под ноктите. Мълчах. Предлагаха ми да работя за тях. Да открадна статуетката от Кавара. Като поощрение мис

Лукън ми даваше хиляда долара, кола, вила с хубава прислужница. Знам ги аз тези прислужници — агентки, лейтенантки, майорки. Отказвах. Пак клечки, пак петите. Припаднах. Кофа вода и при зъболекар. Ако не съм се съгласял, всичките зъби щял да ми извади — кучешките, кътниците — без упойка. Ще се храня с биберон, но няма да стана предател! Грабнах скалпела, отрязвах си езика, за да не говоря. Напразно. Ония продължаваха да ме измъчват. Пъхнаха ми в ръката химикалка... И очите трябва!... Слънчев лъч ме пробуди. Погледнах си тревожно часовника. Ами ако тази нощ е избягал...

С разтревожено сърце слязох от автобуса и се затичах към къмпинга. Щом го наближих, забавих крачките си и с лека усмивка се упътих към бара.

— Здравсти, Андро!

— Здравсти, Якуб! Нещо ново!

— Казах й да си маскира пъпките с нивеа крем и да ме замести днес на бара, ама фелдшерът ми мина път. Залепи на вратата ни ей такъв червен кръст. Проклетник. Ако не бе се появил чирозът, нямаше да има нито кръст, нито вход забранен. Знае ми мъката, прави ми сечено... Мислех и аз да се заразя от някоя болест и да не отида на работа, но къде ти? Сто вълци чакат да ми грабнат тезгяха. Знаят — от мокрото пада...

„Ясновидецът“ не беше си отишъл. Като смок се измъкна от бунгалото си. Отива до тоалета или до минералните душеве.

— Дай ми варено яйце, силно кафе и кренвирши с повечко горчица!

— Ти какво? Забравил ли си надценката ни? Грях е да даваш толкова парички за закуска. Купи си тутманик от павилиона.

— Изпълни поръчката ми!

Бързо се върна. Значи е ходил до тоалета... Прозява се, кляка — става, уж си прави сутрешна гимнастика. Бръсне се с електрическа самобръсначка. И аз имам такава. По шума я познавам.

Не можеш да ме баламосваш, драги. Я си извади американската... Прави се на доволен, на отспал. Хубаво си играе ролята... Сега ще отиде под минералните... Върна се бързо. Няма да си търка кожата с гласпапир я, за да си изкара кирта както нашенците... Говорел български. И аз говоря английски, ама не съм англичанин. Мина онова време, когато за България се вербуваха

българи. Вече им нямат доверие. Изпращат си свои хора. Още в яслите ги учат на български. Чиста работа, без недоразумения. От филмите ни за Втората световна се усетиха... Оня се облече и идва да закуси.

— Якуб, къде е моята закуска?

— Ама нали ти на майтап.

— Донеси всичко, каквото ти поръчах. И конфитюр от рози...

— Конфитюр от рози?!... Рано сабахлен? Няма ли да те хване сюрдюнт?...

Чудесен въздух! Спяло се хубаво. Концерт на славеи. Сребърната чешма им пригласяла с ромона си. Морето свирело като на орган...

Вода ненапита. Света богородичка...

Знаех си аз. И той си поръча същата закуска, само че без конфитюр.

Извини се за снощи. Бил уморен от пътя, от впечатленията, а и мастиката... Рядко се срещали хора, които да търпят глупостите на другите... Не бил идвал по този край и останал изумен от неопорочената му красота.

А защо не казваш защо си дошъл. Не вярвам да е заради отечествознанието.

Искал да си почине, да поспортува и същевременно да разгледа брега откъм морето. Не му вярвам.

Известно ми е защо иска да гледа брега от морето. Сигурно си носи акваланг, за да открие къде лежи Дионис. Леко го подпитах.

Имал само маска, шнорхел и плавници. Запита ме дали не мога да го снабдя с чуждестранни. Ако, разбира се, не били скъпи. Отново номер... Як е. Мускулест. Гърдите му са широки. Може да издържи с тях до петнадесет метра дълбочина... Познавам такива леководолази. Тъпанчетата им са от ламарина. Не им пука от кесонната болест. Делфини... Обучават ги в специалните школи. Трябва да улучват комар в тъмна стая. Да си правят гаргара с бокса, с жиу-жицето.

Закусваше и ми говореше за Кавара. Хвалеше я, сякаш беше дошъл да я сватосва за мен. Била интересна, не се гримирала. Според него това било много важно. От грима лицето подпухвало и когато жената го сваляла в къщи, на мъжа ѝ му се отщявало. Вече ги нямало големите бадемови очи, останали са малките, свинските, злобните. Метаморфозата била ужасна. Без грим Венера се превръщала в Медуза...

Мъчи се да бъде духовит. Пробутва нещичко и от митологията. Нито за миг не забравя с кого говори. Между другото ме подпитва за ветроходството, за световната регата... хвърля мъгла.

Доста бил чел за миналото на нашия край, но все пак му се искало още нещичко да научи. На място, от тукашен човек.

Готово. Сам се натиска. Промени тактиката си. Вече не е нахакан, любезничи, подмазва се. Посетил изложбата за тракийското изкуство и не бил съгласен с коментара на някои траколози, че намерените съкровища били внасяни от Мала Азия и Гърция. Били изработени от самите траки. Още сме робували на западните авторитети. Подценявали сме си историята. Гледали сме изцяло изработените тракийски предмети както телето — тарабата, без да знае дали отвъд нея има цветя или тръни... Маже ме с мехлем. Знае ми раната. Не се опитва да врачува и непрекъснато зяпа към Червената могила. Подпитва дали се знае нещичко за нея. А снощи ни убеждаваше, че под нея бил заровен тракийски цар, който имал дъщеря Кавара! Припомних му това. Не се сдържах.

Само се усмихна. Демек пиянска история. И се хвана пак за моичката. Името ѝ било рядко, нехарактерно и някой ден, не дай боже, ако имал дъщеря, щял да я кръсти Кавара...

Нарочно го поканих да се разходим до Дяволския рид и да разгледаме Червената могила. Зарадва се и хукна да си вземе фотоапарата.

— Само кренвиршите плати. Яйцето и сладкото са от мене — каза барманът. — Мъка голяма, аркадаш... Веднъж да мине чирозът и...

Тръгнахме. Герман се казвал... Герман Хаджипаров — антрополог. Да му се не види и хаджито! Представи се. Много важно. Името му виси в регистратурата на къмпинга и винаги мога да го науча. Защо не каже истинското си именце, истинската си професия. И мис Лукън не е мис Лукън, а някоя Луковска или кой знае каква друга... И може би случаят „Открадването на Дионис“ да не е само криминален, а по-сериозен. Щом изпрацат агент, който така се е накълвал.

Пътеката водеше през гъст бучиниш към млада борова горичка с цъфнали кафяви връхчета. Земята миришеше на престарели масловки и на мащерка. От двете долини долиташе меланхолично пеене на авлигите, което започваше с котешко мяукане и завършваше със свирене на обой. И славеите, след нощното си бохемство, опитваха гласовете си с къси тремоли... Борчетата свършиха и пътеката закривулича между възлести пънове на стари лози, наклекали като кучета в подножието на Червената могила.

— Не ви ли се струва, че колкото и силна да е била вярата в задгробния живот, не е утешавала царете и те, за да надиграят смъртта, са заповядвали да им се издигат величествени паметници още приживе, та дано с тях да напомнят на поколенията за себе си.

— И за радост на археолозите са се появили египетските пирамиди, тракийските могили, мавзолеите и какви ли не още архитектурни измислици, предназначени за обезсмъртяване на човешката суетност — допълни той.

Анонимният тракийски цар (още не бяхме открили името му, за да го номерираме) лежеше на самотния рид под конусовидна грамада от червена пръст. Оттук навярно покойният се е надявал да наблюдава морето от Калиакра до Галата и сушата до Батовската гора, разбира се, ако е слънчево и няма мараня. Искало му се е и след смъртта си да се любовува на изгрева, да вдъхва аромата на степните цветя, да слуша любовните песни на птиците. А понеже е бил трак и е обичал да си посръбва вино, наредил край гроба му да бъдат засадени от пръчките на Дионис. Сокът на нохана дъха на диви ягоди и щом прекипи, се превръща на чудотворен балсам — смазва гърлата за песни, гони страха и пъха ножове в пияните юмруци.

През Втората световна военните харесали доминиращата над околната местност Червена могила и изкопали бункер в нея, който миролюбивите туристи бяха превърнали в отходно място. Глупав щастливец бе изровил край могилата конска амуниция, апликирана със златни украшения. Понеже не подхождала на магарето му, дал я на някакъв румънец срещу парче лозе. Румънецът продал амуницията на английския посланик. Сега хилядите посетители на Бритиш музеум се възхищават на безценната антична находка, а ние се радваме, на снимката й...

Говорех и внимателно го наблюдавах. Той слушаше с привиден интерес. Нарочно го запитах дали не е виждал златната амуниция в Бритиш музеум.

— И аз съм се радвал само на снимката ѝ. Не съм ходил в Лондон... Все пак на глупака му останало лозето. Баща ми беше зъболекар. На времето пациент му донесъл два статера, за да облече зъбите му със злато. Старият предал монетите на музея. Благодарих му, но след седмица у нас нахлули полицаи и всичко обърнали наопаки, за да търсят някакво си гърне със златни монети от времето на Филип Македонски. След този случай баща ми се закълел всяка златна монета да претопява в зъболекарски дискове. Дори монети, сечени от дядо Адам...

— А вие как бихте постъпили, ако намерите монета?

Той ме погледна някак си особено.

— Не практикувам бащината си професия... Пък нали вече няма полицаи?... Оттука се открива чудесна гледка. Тракийският цар не е бил прост. Мога ли да я фотографирам?

— Защо не.

— Веднъж ми конфискуваха фотоапарата. Снимал съм бил таен обект. Дотогава и не предполагах, че зоната е охранявана. Та затова ви питам.

Нащрака няколко снимки. Работеше с професионална вещина. Помислих си колко ли тайни е запечатал върху фотолента. И мене ме щракна за спомен. Така се усмихна, та ми призля. Трябваше му моята снимка. Сигурно да я приложи към донесението си.

Два пъти обиколи могилата и седна под една слива.

— Огромен труд е паднал. Представяте ли си как са се носили и трупали тези кубици пръст? Без багери, без самосвали... Мравешка история, фараонска...

— По заповед. Някога човешкият живот е нямал стойност както днес. И в мир, и във война хората са умирали като мухи.

Има ли легенда за тази могила? Защо този рид се казва Дяволски? Нали по времето на траките дяволът още не е бил измислен?... Разпитваше наивничко, като любознателно дете и с поглед на светец очакваше отговора ми.

— Има легенда... Под тази могила бил заровен тракийският цар Кавар. Бил богат, имал много жени и от тридесет и петата му се родила

Кавара...

— Аз снощи на шега...

— За учудване е, че шегата ви съвпада с легендата... Може би вече сте я чували и искате да ви я предам с подробности?

— Не, и с удоволствие ще я изслушам.

Хитро ме подведе. Трябваше да измислям. Да го заблуждавам. Да приспивам съмненията му. Попипа копчето на якето си. Сигурно в него е монтиран микромагнитофон...

— Траките нямали вяра в морето, затова погребвали царете си край неговия бряг, та духовете им да ги пазят от нашественици, доплували от чужди страни... Кавар умрял от пианство и цар на кробизите станал най-големият му син. Докато робите размахвали листати клони над царствения труп, за да прогонят настървените мухи, гората на този рид била изсечена и започнали да майсторят гробницата... Най-сетне Дарзала, върховният бог на кробизите, бил решил да повика при себе си духа на стария цар и бързи вестители обходили страната, за да съобщят на народа радостната новина. Селяни и пастири с коли, с коне или пешком се заточили към мястото на погребението. Всеки носел мотика, лопата и панер. Те пеели както повелявала вярата им, но не били радостни, защото знаели какъв труд ги очаква.

Благородниците пристигнали с най-скъпите си доспехи, яхнали буйни атове, и още не слезли от тях, започнали да репетират погребалните игри. Новият цар определил кои да придружават духа на покойния в небесния му път. За главния коняр, за виночерпеца, за телохранителите и за водача на колесницата на покойния никой не възразил, но при избора на най-любимата жена на царя се получило разногласие. Тридесет и петте царици в надпревара започнали да разказват брачните си тайни, да преповтарят казаните им любовни слова и всяка се стремяла да докаже, че тя е била най-любимата съпруга. След шумни разправии, придружени от сълзи и скубане на коси, за най-любима жена била избрана майката на Кавара.

Новият цар включил в списъка на жертвите двамата от братята си и за да не се получи някоя неприятна изненада, заповядал веднага да бъдат обезглавени...

Когато гробницата била готова, издигнали клада и положили мъртвеца върху нея.

На треперещата от ужас височина единствена майката на Кавара очаквала с усмивка края си.

Откъм Бизоне се задало шествие. Непосветени девойки носели носилка, окичена с цветя. В нея седяла Кавара. С едната си ръка размахвала тирса на Дионис, а с другата — сребърен нож, на чиято дръжка, казват, бил изобразен орел, който убивал лебед. Старият жрец смесил в ритуалния трисъд козе мляко, вино и кръв от умъртвеното набързо яре и го ливнал в кладата, за да я пречисти. Когато кладата изгоряла, събрал овъглените кости, изсипал ги в глинена урна и положил урната в гробницата, до оръжието и любимите предмети на покойния цар. Първенците на племето се изредили да поднесат последните си дарове на мъртвия, а жените му подредили богата трапеза. Палачите започнали да избиват определените за жертва хора и коне. Оставили само майката на Кавара. Тя продължавала да се усмихва, опръскана с кръвта на обезглавените. Жрецьт поел ножа от дъщеря ѝ. Най-любимата жена на царя сама раздрала пеплоса си. Блеснала бялата ѝ гръд и в миг кръвта я угасила. Палачът бързо отсякъл главата ѝ и я поставил върху урната с костите на Кавар...

Новият цар хвърлил пръст върху урната и с това дал знак за започване на погребалните игри. Надбягванията с коне и с колесници, стрелбата с лък, с копие, тласкането на камъни, битките с юмруци и с мечове щели да продължат, докато всички определени награди бъдат получени от победителите. До това време народът трябвало да насипе поне три лакта пръст в широката основа на могилата.

— Варварска история. Първобитна, бухенвалдска... — опитва се да ме заблуди с антифашистката си реплика Хаджипаров.

— Виновна е идеята. Вярата в безсмъртието — отвърнах аз.

— Да. Някои смятат, че престъплението не е престъпление, когато е узаконено. Имало заповед от началството. Дългът им повелявал да бъдат престъпници...

— Харесва ли ви легендата?

— Може би народът я разказва по-простичко... Не споменахте за съкровищата, заровени в могилата. Или тя е вече ограбена? Защо Кавара рови пуцинака, а не ѝ направи сондаж?

— Не влиза в плана за разкопки. После Кавара е по Средновековието. Не я блазни античността, за която историците били изписали тонове хартия.

Отговорът ми не го задоволи, обърна се към морето и с присвити очи започна да го разглежда. Погледът му продължително се спря на онова място, където бе потънала статуята на Дионис. Знаех, че Коста ще отиде тази сутрин при тате на даляна, за да вземе прясна риба за някакъв си спортен шеф, дошъл да инспектира морската му база, и реших да му покажа Хаджипаров.

Запитах моичкия дали обича рибена чорба. О-хо! И още как. Одеските рибари я правили чудесно, но човек мъчно можел да се вреди. Всеки ден даляните им били обсаждани по суша и по море. Любители на рибена чорба пристигали с цели флоти яhti и полкове от леки коли. Напоследък рибарите се били изхитрили. Вместо черноморска риба пускали в чорбата океанска. Иначе как се изхранват толкова лакомници...

Повървахме по ръба на стръмния бряг и се спуснахме по козята пътека към даляна. На брега седяха рибарите с кръстосани крака по турски и кърпеха мрежите. Забелязах Коста, дадох му знак и той се зарови в мрежите.

Старият се надигна да ни посрещне. С едно намигване и всичко му стана ясно. Поведе ни към навеса и ни покани да седнем на пейката до грубо скованата маса. После изчезна.

— Това е баща ми — капитанът на даляна. Радва ни се, но си е малко недодялан — казах аз.

Сякаш не ме чу. Зяпаше към гредите на навеса, където висяха филета от черноморски акули и две опушени змиорки. И по стените — там беше накована цялата черноморска фауна: морски кончета, хвърчащи риби, раци и най-различни вече мумифицирали се риби, по които даже и мухите не кацаха. Зяпаше навред. Всяка дреболия го интересуваше.

Изтръпнах. Появи се Коста с брада. Беше препасал престилка и нахлупил до ушите плетена шапка с помпон. Той грубо сложи на масата панер с хляб, чесън, дървени лъжици и нарязан вестник за салфетки. След малко донесе три дълбоки пръстени паници с рибена чорба и каза „Буюрум!“.

Герман го гледаше изпитателно, обаче нашият се правеше на Мунчо от „Под игото“, и то твърде успешно.

Чорбата беше пиперлия, но Герман я изгълта и още си поиска.

Отидох в кухнята да информирам Коста. Вече го познавал. И на него му се видял съмнителен. Нареди ми да разкажа на Хаджипаров легендата в нов вариант. Да следя реакциите му и да разбера дали е агент на мис Лукън или работи самостоятелно.

Коста се държи като шеф. Важничи...

Щом се нахранихме, пристигна тате с лимонадена бутилка в ръка.

— А сега добре дошли при нас — поздрави ни той, обърса гърлото на шишето с длан и го подаде на Хаджипаров.

Гроздовата щипна езика му.

— Чорбата беше екстра — каза той.

— Екстра е, защото се прави от различни риби и подправки. И тригия трябва да ѝ се пусне, за да накиселява. Ако имаше и мляко, още по-хубава щеше да стане, но кой ли се сеца да ни донесе мляко. Уж син имам, пък не го виждам със седмици... Другарят откъде е?

— От София. Дошъл съм на почивка...

— И така може да е — отвърна старият и подсвирна с уста.

Това означаваше: „Внимавай! Този не ми харесва.“

— Сега си подремнете!... Наровете са май твърдички за софиянеца, но тука нямаме дюшеци...

Хаджипаров се огледа и спря погледа си на мауната, привързана към дървения пристан. Пожела да се разходим по море. Искал да види къде е потънал Бизоне. Ясно...

— Нагоре ще ви е трудничко. Трябва яко да теглите веслата, а надолу мауната сама върви — провикна се тате, когато тръгнахме към пристана.

Герман щял да се радва, ако чуел от мен легендата за Дионис. Всяка легенда съдържа зрънце истина. Нима Омир не е разказвал легенди. Шлиман се доверил на „Илиадата“ и тя го възнаградила — открил Троя.

Съжалявал, че не си бил взел портативния магнитофон, за да я запише.

Съжалявал! А защо си попипа пак второто копче на якето...

Докато гребяхме, той не отлепяше очи от брега и щом забележеше нещо интересно, оставяше веслото и се залавяше с фотоапарата. Докарах мауната в средата на зеленото петно, очертало потъналите останки на Бизоне, и я оставих свободно да дрейфува.

Водата под нас тъмнееше от буйни водорасли, впили корени в някогашните зидове и колони на погребания в морето град. Срещу нас светлееше с тебеширена белота осакатената страна на Чиракмана, тук-там надупчена от черните отвори на недостъпни пещери. Зад нея надничаше Дяволският рид с Червената могила и в далечината се изписваха върху небето къщите на Каварна.

— Другарю Хаджипаров, оня италианец е предал легендата в трето лице, на мене ми се струва...

Хаджипаров ме прекъсна с подкупващо потупване по рамото. Да сме си говорили на „ти“. Природата не търпяла официалности. А и времето на траките...

Съгласих се, въпреки че не ми беше приятно. Изглежда, „другарю“ не му хареса. Та какъв другар ми беше той...

— Андрей, понякога не ти ли се струва, че и преди си живял. Да кажем по време на турското робство, при римляните, траките... Не, не се опитвам да врачувам, нито вярвам в прераждането на душата и все пак... На пръв поглед всички човешки кости си приличат, но специалистът по тях може да разбере дали са принадлежали на елин, трак или славянин. Снощи не излъгах Кавара, тя наистина носи тракийски белези. А и ти, пък и аз — също. Не познаваме нашите прадеди, но те продължават да живеят в нас. Щом сме наследили техните кости, нима не сме наследили и част от техните мисли, от техния характер... Времената са ни поизменили, но основният материал е останал.

Жалко е, загдето науката още не може да надзърне в някои области на битието. Когато те видях в бара, нещо ми подсказа, че и друг път сме били заедно. Същото почувствувах и когато се появи Кавара. Необяснимо, но...

Дали ми внуши, но снощи и на мене ми се стори, че и аз го познавам отнякъде. А когато спомена за старото ни познанство, още от времето на Бизоне, трепнах. В мисълта ми грейна непознат лъч и освети за миг една отдавна минала действителност. Помъчих се да надникна в нея, но тя, както светкавично се бе появила, така и бе изчезнала.

Този човек или е хипнотизатор, или е голям психолог. Умее да бърка в чуждите души. Щом на Кавара стана симпатичен.

Помоли ме да му разкажа като тогавашен съвременник легендата за Дионис. Така щяло да се разбере дали в нея има истина.

Съмнява се в моята искреност. И насмешливо ме поглежда, сякаш аз съм престъпникът, а не той...

— В Бизоне всеки печелеше, а аз, според хората, пропилявах златото на баща си заради един неполезен кораб — започнах аз. — Корабът бе дълъг, тесен, с тридесет весла, не приличащ на търговските, които можеха да поберат в търбусите си голям товар. Те нямаха гребци и платната им се обслужваха само от трима моряци. Разчитаха на вятъра и той ги тласкаше като медузи по крайбрежието. Бяха бавни, но носеха големи печалби. А моите тридесет гребци, кормчии, платнари и капитан щяха да изяждат цялата печалба на пренасяната стока. Трябваше да преглъщам мълчаливо подигравките на търговците, защото никой от тях не биваше да узнае, че три от петте кораба на баща ми са пленени от пирати. Ако кредиторите ни узнаеха това, щяха да си поискат парите, да разпродадат цялото ни имущество и да ни превърнат в роби. И в Бизоне действаха вълчите закони на Атина...

Строях кораб, който да охранява двата „дървени търбуха“, натъпкани със скъпи стоки за далечни земи. Рискът при дълго пътуване увеличаваше печалбата и ако успеехме, щяхме да покрием голяма част от загубите си и да останем занапред уважавани граждани на Бизоне.

Корабът трябваше едновременно да бъде здрав, бърз, при вълнение да не се обръща, и при това да побира достатъчно товар и поне двадесет бойци. Установих се на дълъг финикийски кораб с един ред весла, но малко по-широк, по-дълбок и с по-остър кил. За средната мачта избрах голямо правоъгълно платно, а за предната — триъгълно. Към нея прикрепих лек римски мост с железен клюн на края. Най-силното оръжие на кораба бе дългият таран, завършващ с желязна глава...

— В яхтклуба видях макет на такъв ветроходен кораб.

— Говоря за античен кораб, а оня в яхтклуба е средновековен. Адмиралтейската кога на деспот Добротица, която смятаме да реставрираме.

Хубаво щяло да бъде, но откъде ще вземем пари. Замълчах! Не можех да му кажа, че разчитаме на мис Лукън...

— Един ден в Бизоне пристигна египетският строител Деметрий. Той показа на магистратите планове за светилища, за обществени сгради и предложи услугите си да построи храм със светеща кула. Статуята на Дионис щяла да бъде изваяна от известния александрийски скулптор Теофил.

Магистратите разгледаха чертежите, помъдруваха и накрая решиха да не се строи храм. Нямащо нужда да се пръскат излишни пари. Египтянинът прибра пергаментите си, нарече магистратите „дърти лешояди“ и си тръгна към кораба, но баща ми предвидливо го покани да преспи у нас, а след това се срещна и с жреца...

Бяха изминали три месеца от тази среща, корабът ми бе готов, но не можех да го пусна на вода, защото още не бях закупил роби за гребци. Баща ми бе натрупал в складовете най-различни стоки. Когато зимата мина и морето се поуспокои, започнахме да товарим корабите. Единият от тях трябваше да отнесе житото, въглищата и катрана до Бизантион, откъдето други търговци щяха да го откарат в Антиохия или пък в Рим, а корабът с дървения материал и другите стоки трябваше да охраняваме до Египет.

Вече привършвахме с натоварването, когато баща ми видя на сън страшно предзнаменование. Реките и кладенците били пресъхнали. Земята пищяла от жажда. Листата на дърветата в долините без време били окапали и сатирите с проскубани кожи и окраставели гърди смучели собствената си кръв, за да утолят непоносимата си жажда. Менадите се били превърнали на скелети и гърдите им висели като празни мехове. Дионис вървял с наведена глава и се препъвал в нажежените от слънцето камъни. Нямащо очи. Бил ги изплакал. Чашата му вместо с вино била препълнена със зелени сълзи. Свещените змии се гърчели и съскали злокобно...

Баща ми разказа съня си на търговците и заедно отидохме при жреца, за да го разтълкува.

— Отдавна очаквах това предзнаменование — рече той, когато чу за съня. — В бедствие и по време на война не излизате от светилището, а в мир и при благоденствие забравяте бога. Грешни сте и Дионис ще ви накаже. Корабите ви ще потопи, земята на пустиня ще превърне. Глад и немотия ще настъпи.

Търговците се изплашиха и за да умилостивят бога, решиха да му принесат в жертва десет вола.

— Късно е, грешници! — злобно подвикна жрецьт. — Две години вашите жени ми носеха гнили плодове и вмирисани птици, а сега изведнъж десет вола?! По един на месец да бяхте докарвали, богът щеше да бъде доволен. А вино?... Не може да зальжете бога на лозите с вода. Складовете ви са препълнени с кипърско и хиоско. Дано прокисне! — Загъна сухите си рамена с наметалото, вдигна ръце и обърна очи към небето: — Дионис е обиден, загдето магистратите са отказали да му се построи храм, и заповядва: Десет младежи, носещи името на бога, под водачеството на един мъжествен да заминат в столицата на Птоломеите. Там да потърсят ваятеля Теофил и да му заръчат да извае статуя на Дионис с тирс от слонова кост. Статуята да се издигне там, където Бизоне свършва и започва морето. Ако не се изпълни заповедта, градът ви ще загине...

Баща ми извади кесия със злато и мълчаливо я положи върху жертвеника. И другите търговци подадоха кесиите си. Един от тях подари два изумруда бръмбари, за да бъдат поставени в очите на бога.

Понеже Андрей значи мъжествен, реши се аз да предводителствувам десетте дионисиевци до Александрия. След няколко дни богът чрез жреца заповяда търговците да ми дадат по двама силни роби за гребци. Кърмчиите и моряците за платната бяха свободни граждани, а за капитан си избрах Коста. Жрецьт освети кораба и го кръсти „Бизоне“.

За да се насочим точно към Босфора, трябвало да плаваме шест мили в югоизточна посока и след това — право на юг. През деня Коста се ориентираше по познатите му знаци на брега, но в тъмнината бе безпомощен и от страх подръпваше мустаците си.

Изглежда, Посейдон спеше. Морето тихо се вълнуваше от равномерното му дишане. Вятърът достатъчно изпълваше платната и гребците си почиваха на скамейките. Зад нас се клатушкаха фенерите на търговските кораби. Небето бе безоблачно и звездите ярко светеха на него. Намерих Полярната звезда, оная жълтата в опашката на Малката мечка, изправих се с лице към нея и разперих ръце. Гледах на север, дясната ми ръка сочеше изток, лявата — запад, а тилът ми — юг. Ориентирах се.

След четири денонощия достигнахме Бизантион. Там оставих единия от корабите, за да бъде разтоварен. Наредих на капитана му да закупи с получените пари гъсто вино и да ме чака, докато се върна. По

нашия край всеки си наливаше вино, но то се изпиваше още по зимните празници и до ново грозде вървеше хиоското. Разрежено с две части вода, то носеше тройна печалба. Години наред баща ми доставяше от това вино и на Кавар.

Баща ми умееше да гъделичка славолубието на тракийския вожд и бе кръстил на него един от корабите си, като към името му бе прикачил и „велик“. С „Бизоне“ и с „Кавар Велики“ се упътихме към Александрия.

Най-сетне след продължително и мъчително плаване видяхме белокаменната кула на светилника, издигнат на остров Фарос. Тя бе висока повече от триста лакти, бе построена през втората година на Сто двадесет и четвъртата олимпиада от архитекта Сострат и минаваше за едно от седемте чудеса на света. Висок изкуствен насип, украсен с красиви статуи на богове, свързваше града с остров Фарос и делеше огромното пристанище на две. В западния пристан се полюшкваха високите египетски пентери, всяка една с по триста гребци и толкова тежко въоръжени бойци. В търговското пристанище пристигаха кораби от всички посоки на света и изсипваха своите стоки в складовете и продавачниците на денонощно оживеното тържище. На него човек можеше да си купи от златен пръстен до тежка колесница, малко ножче или стенобойна машина, жито, непознати плодове, бяла мишка или слон. Улиците на града бяха изпълнени с разноезични тълпи.

Още в деня на пристигането си намерихме прочутия ваятел Теофил.

— Добре дошли в страната на пирамидите и на сфинксовете! — любезно ни посрещна той и ни обясни, че статуята на Дионис била почти готова, оставало само да „изчука“ главата ѝ.

Зяпнахме от удивление. Не беше възможно някой да ни е изпреварил и поръчал статуята.

— Затворете си устата, къдрокоси глупачета, и елате да изпием нещо силничко... Още преди месец Дионис ми се яви на сън и всичко ми разказа. Добре, че сте го почели, иначе...

Преполовихме амфора с неразредено вино и излязохме на двора, където скулпторът работеше. Видяхме висок мраморен блок, от който се освобождаваше тялото на гол мъж с протегната, свита в юмрук

десница. В този юмрук можеше да се пъкне както тирс, така и всякакъв друг предмет с дръжка.

— Тирс, Дионис ще държи тирс! — усетил съмнението ми, извика Теофил и богохулно ми намигна. — Тирс от слонова кост, обвит от сребърните листа на бръшляна. Върхът му ще бъде увенчан от златна шишарка. Главата на бога ще бъде украсена с венец от лозови клонки и сочни гроздове. Ти ще позираш за главата.

Поласках се и извадих изумрудите бръмбари. Обясних на скулптора защо Дионис трябва да гледа през тях и му ги подадох.

— О, велика кражба! Най-сетне се намериха очите на свещения апис, откраднати преди години — извика ваятелят, като внимателно разглеждаше изумрудите.

Извих ръката му, отнех камъните и ги пуснах в пазвата си. Теофил поразтри китката си, огледа се да не би някой да подслушва и сложи пръст на устните си.

— Нищо не съм видял, нищо не съм чул — пошепна той. — Щом настоявате Дионис да гледа през изумруди, ще извъртя в очите му дупки, но вие ще поставите камъните в тях, когато се завърнете в Бизоне. На никого не показвайте зелените бръмбари, ако държите да имате глави... Колко носите?

Теофил преброи златните монети и одобрително закима. Изпихме останалото вино.

Непрекъснато наблюдавах Герман. Щом споменах за изумрудите, очите му хищно блеснаха.

— Когато статуята бе напълно готова — продължих аз, без погледът ми да изпуска лицето му, — ваятелят я нарязва на едри късове и ги опакова в чували с пясък, за да не се повредят по време на пътуването, но аз изхвърлих пясъка и го замених с жито, което мислех да продам скъпо в Бизантион. Нашите стоки се харесаха на египтяните. За тях получих много по-висока цена, отколкото очакваше баща ми. С натъпкана кесия бързах да го зарадвам и реших да не се завърнем по познатия път, който щеше да ни забави най-малко с петнадесет дена, а направо да прекосим морето за остров Родос.

Напуснахме пристанището на Александрия с благоприятен вятър, но още следобед платната ни увиснаха и ние трябваше да влачим безпомощния „Кавар Велики“. Безветрието не ме безпокоеше — бях се запасил с достатъчно вода и сухар за гребците. Окриляше ме

и мисълта, че първото ми морско пътешествие излезе позлатено. Вече нямаше никаква опасност кредиторите ни да ни продадат в робство заради задължения.

Завръщането ми не мина без произшествия. Объркахме пътя, а бяхме нападнати и от пирати. Успяхме да се справим с тях, да пленим тяхната бирема, но това стана едва след като обещах на моите роби свобода. Иначе отказваха да гребат. Предвождаше ги висок, строен роб със сини очи. Държеше се дръзко, предизвикателно. Когато изпълних обещанието си — разковах робите и ги свалих на брега на остров Лесбос, а на тяхно място оковах пиратите, попитах го кой е. Отговори ми:

— Родил съм се в Рим и се казвам Марк Лукул. Сражавах се срещу Митридат Евпатор. Попаднах в плен. Бях загубил важна битка и за наказание сенатът не пожела да ме откупи... Така бях продаден в робство.

— Лукул? Да не би да си същият Лукул, който опустоши с легионите си нашето крайбрежие и открадна от Созопол медната статуя на Аполон.

— Аз съм. Няма да mine много време и отново легионите ни ще се появят по вашето крайбрежие. Ще открадна и вашия Дионис...

Вдигнах кинжала... Не мръдна. Изглежда ме презрително, изпъна ръка в римски поздрав, обърна се и се отдалечи със стегната войнишка крачка...

Казваш, тогава сме били съвременници. Не беше ли ти този Лукул, който се закани да ни открадне Дионис?

Герман трепна. Ударът ми попадна точно. Опомни се и започна да шикалкави. Мразел крадците на старини. Нямам нищо общо с Лукул. Изкарваше се за честен тракиец от Бизоне...

Запитах го за рода му. Нямам род. Бил подхвърлено дете. Осиновил го някакъв си врач...

ГЛАВА ТРЕТА

Този Андрей не е загубен, а защо ме гледа подозрително? Да не би да си въобразява, че съм примрял за неговата археоложка...

А може би се страхува от мене заради друго. Бяга от разпределението си, заврял се в „Русалка“, за да покълве милионерски трохички. Сигурно им взима акъла, като се представя за морски вълк и им разказва за древното корабоплаване. Като на мене... Фалшификатор на легенди. Опитва се да ме гръмне с университетските си познания. Хитрец. Приличал съм на Лукул. Откраднал съм созополския Аполон и съм се канел да, отмъкна и Дионис. За Кавара ми подмята...

Прощавам му всичко заради рибената чорба и заради оня с вълнената шапка, дето се правеше на луд, а сигурно е някой хулиган, изпратен на поправителен труд. Ръчен часовник хронометър, мирише на шипър. Пък може и да е готвач, начетен от инспекторите, уволнен дисциплинарно...

Регистрирах яхтата и с нетърпение тръгнах към морето. Искаше ми се от него да разгледам тукашния бряг, за чиято красота и каменна непристъпност бяха писали много пътешественици. А и за друго: в морето, в езерото, даже под душа се съсредоточавах най-добре.

И сега разчитах на мъдрото море да подреди мислите ми, разбъркани от противоречивите сведения на летописците за този добруджански район.

Според Феодор Григориевич историците жадно смучели от изворите за миналото, без да се съобразяват дали водата е чиста или отровена с лъжи. Затова често страдали от словесни разстройства, водещи понякога до опасни обществени епидемии.

И старите летописци са били хора — преследвали са свои цели, служели са някому.

Хангарът с яхтите бе заключен. Коста излязъл на гребане с момчетата. Разходих се по чакълестата крайбрежна ивица, задръстена от тромави рибарски лодки. Зад яхтклуба започваше стръмният, брадясал от див пелин Чаирбурун — Зеления нос. По неговия склон

рибарите бяха налепили разноцветните си бараки. Зеления нос и Чиракмана приличаха на разтворената щипка на някакъв гигантски рак, който се опитва да заграби тихата вода на залива. Недалеч от брега, в основата на щипката, стърчеше Дяволския рид с червената си брадавица.

В основата на Зеления нос, там, където е започвал древният кей, булдозерите бяха разкрили някогашните пристанищни складове-пещери, с кънтящи подове от питоси — огромни крушевидни делви за зърнени храни. В стените на складовете личаха продълговати ниши с халки, служили навярно за ясли или за легла на стражи. Над тях търговци бяха водили сметки с папирусни букви. Курортистите ги бяха допълнили с кирилица и латиница.

Рибарските лодки се разсъхваха на тясната крайморска ивица и напразно плашеха чужденците с пиратските си имена. Собствениците им бяха миролюбиви хорица, изкарваха си прехраната на сушата и само когато морето спеше, се осмеляваха да го нагазят, за да уловят някое глупаво попче.

Докато чаках Коста, поразговорих се с двама собственици. Те бяха строителни работници и тази година още не бяха си опитвали късмета в морето, обаче вече трети път боядисвали лодката си. Доставяло им по-голямо удоволствие, отколкото да се мокрят. С вълнение ми разказаха как веднъж се престашили и тръгнали до Калиакра. Двигателят им се повредил и дълго трябвало да гребат с весла.

Запитах ги защо не са продължили на платна.

Според тях само смахнатите ветроходци си служили с платна. С моторчето било друго: пър-пър-пър, няма обръщане, няма мокрене... Спортът било губивреме. Вятър работа. Е, щом е решено младежите да спортуват, нека си спортуват, ама поне да пълнят тиганите на майките си с рибица. По цели дни се шляели из морето, без да се сетят да хвърлят поне едно чепаре...

Стана ми ясно защо тукашната гостилница се нарича „Бизоне“, защо шкембеджийницата е кръстена „Карвуна“, защо представителният ресторант носи името „Добротица“. Защо историческите имена, напомнящи за славното минало на този край, са свързани със стомаха.

Погледнах ласкавите води на залива и ми стана мъчно. Беше пуст. Украсяваше го само някакво катерче. Необезпокоявани, вълните

трупата пясък върху потъналия Бизоне и всеки ден криеха по нещичко от миналото. На морския бряг морската риба бе деликатес. Попчета, барбуни, карагьози и лефери живееха в залива като в аквариум и неуловени, умираха от старост.

Откъм Чиракмана се зададе осморка, размахала весла като огромна птица. Собствениците на лодката оставиха четките. Запавиха цигари.

— Идват си — рече единият.

— Напразно са изразходвали сто хиляди калории — опита се да ме слиса с интелигентността си другият и загрижено допълни: — Докато не острижем младите, докато не им счупим китарите и им забраним да пият коняк, винаги ще има недостиг от работна ръка.

— Шамарите ще ги оправят — допълни първият. — На времето чокоите не се шегуваха с нас и ето, станахме хора.

— Вярно, няма ги вече чокоите, за да ни възпитават — засегнат от шамарите, обадох се аз. — А колкото до строителството — не са нужни много хора. С хиляди ръце са се строили египетските пирамиди и китайската стена. Модерното строителство се извършва без много патардии — с механизация и квалифицирани работници.

— Ти да не си паднал от Марс?

— Пристигнах от Съюза...

Щом лодката наближи плажа, Коста, с риск да я обърне, се изправи на кърмата и започна да командува: „Ат-два, ат-два...“ Чужденките повдигнаха олющените си нослета, видяха инструктора и приятно се изплашиха от дългите му мустаци. Докато момчетата напъваха мишци над твърдите весла, Коста вдигна морски бинокъл и подробно разгледа разголения плаж, но щом и аз попаднах в увеличителните лещи, прекъсна наблюденията си и седна прилично.

Лодката докосна пясъка. Момчетата наскочаха и дружно я измъкнаха на брега. Коста бе навил дочения си панталон до колената. Върху токата на широкия му колан се зъбеше череп с две кръстосани кости. Ръцете му бяха украсени с татуировки: котви, сърца, сирени...

— Взе ли разрешение за влизане?

Кимнах.

— Извинявай за чакането. Момчетата ми са още цаци, но да не съм Коста, ако не ги превърна на акули.

— А родителите им дали са съгласни?

Коста хвърли враждебен поглед към двамата бояджии и презрително помръдна мустаците си.

— Ще ги науча да чакат синовете си на морския бряг, а не пред кръчмите. Щом им натъпча търбусите с риба, ще млькнат...

— С океанска замразена ли?

— Не обичам будалкането!... С нашенска от даляна. На всяко момче по килце и ще пресека завинаги антиспортистката пропаганда. Лакомията е по-силна от родителския страх... Защо си губиш времето с фина? Патент е на западниците. Не можеш да ги надхитриш... С холандеца работата е по-друга...

— Казах ти вече: не съм дошъл за състезанието.

— Ех, ако законите не бяха препънали Каяка, и ние можехме да се надяваме на медалче. Момчето беше ветроходец от класа, но това не умилостиви съдиите. Одрусаха го две години и на Андрей му увисна носът.

— Защо ти не му станеш шкотман?

— Липсвали ми рефлексии, ветроходната ми култура била малка... Не се натискам... Ей, цаци, измъкнете холандеца!

Момчетата се спогледаха.

— Не се потривайте!

— А ако научи бати Андрей?

— Нека да научи! Яхтата няма да чака две години Каяка. Разчохлай и вади!

Малко познавах „Летящият холандец“. От яхтите за двама бях плавал с немския „Пират“, мързеливичък, с малка ветрилна площ, с тесни обводи. Не го биваше за глисиране. Искаше ми се да опитам модерния и скоростен холандец въпреки склонността ми към единични яхти. Във футбола, в баскетбола и в другите „отборни“ спортове може да има резервни състезатели, но в гребането и ветроходството това е почти невъзможно. Гребците и ветроходците в един екип така трябва да си пасват, та и сиамските близнаци да им завидят. А моите партньори от „Пирата“ винаги са се оказвали глезльовци: единият — радикулит в разгара на тренировките, другият стана щангист, а третият два дни преди състезанието се ожени... Оттогава се заклевх сам да спортувам, сам да тренирам — сам да се радвам на успехите си и никого да не упреквам, когато ме победят. Обикнах моя фин, защото нито киха, нито хваща ревматизъм, нито се влюбва...

Отблъснахме яхтата. Коста нагласи румпела. Полагаше се на инструктор с такива мустаци да бъде рулеви. Успях да хвана слабия вятър и чух одобрително ръмжене. Реших да не се престарavam, за да разбера какво може каварненският гагауз. Всичко си издаде. Цял час се мъчи да ме гръмне с ветроходните си познания и накрая успя да повиши самочувствието ми. Навсякъде го превъзхождах и подличко му се присмивах. Той също се бе мъчил със стария „Пират“ и се страхуваше от чувствителния холандец, конструиран от Уилк ван Есен, сякаш да измъчва с него почтените инструктори по ветроходство.

— Е, как ти се струва?

— Бива те.

Напълних „торбата“ и яхтата заплава като лебед. Коста въздъхна с облекчение. Искаше ми се спокойно да разгледам брега.

Стакселът внезапно затрептяваше поради лошото взаимодействие на ветрилата. Нарочно не го сприятелявах с грота, за да предизвикам инструктора. Не се обаждаше. Разрешаваше на вятъра фалшиво да свири. Андрей бе прав. И аз не бих взел такъв глухар за шкотман.

Коста самодоволно се оглеждаше и изброяваше имената на заливчетата и местностите по брега. Показа ми край кои скали се угоявали черните попчета, къде пасели кефалите и ругаеше чуждестранните охлюви рапани, пристигнали без паспорт от океана, за да излапат нашенските миди. Похвали ми се: миналото лято извадил рапана колкото детска глава от петнадесетметрова дълбочина.

— Андрей ми я сви, за да се изфука пред милионерките от „Русалка“. Беше далдисал по една мис Лукън. По-дърта е от него, ама е паралия. Сама си пилотира самолетчето. Взе акъла на нашия... Ако и това лято кацне, току-виж, отишъл при Каяка...

— От криминалните романи или от телевизионните филми си станал толкова подозрителен?

— От случая с Каяка. Приятел, екстра спортист, младеж за уважение, но щом започна да плава против правилата и се удави... Не се ли учудваш защо световното ще бъде в нашия залив?

— Учудих се, но след като ми обясни...

— Остави майтапа! Говоря сериозно. Милионерите от „Русалка“ нагласиха гонките да се състоят тук. Нали Андрей им е инструктор.

— Сигурно го уважават?

— Баламче си. Милионерите уважават само себе си. Играта е по-друга. Не се ли досещаш?

Гледа ме, сякаш зная играта, но не му я издавам.

— А това, дете Андрей ходи при леля си в Атина през зимата. И се върна с магнетофон стерео: четири писти, три скорости, не знаеш ли?... И аз имам леля в Манкалия и всяка година ѝ ходя на гости, но нищо не ми подарява... Иди, та имай вяра на висшистите. Ако и ти си от тях, извинявай.

— А Кавара какво мисли за Андрей? — подличко подпитах аз.

— Какво може да мисли една жена: ревнува, сърди се за всяко нещо и си затваря очите, когато я целуваш. Не мога да разбера какво толкова харесва в този грък... Ако баща ѝ беше тука, така щеше да я назебри.

Поразбрах нещичко за родословието на археоложката. Майка ѝ била починала, а баща ѝ работел в чужбина. Малката живеела при баба си.

Пътешествениците с право са се възхищавали от Добруджанския бряг, но малко са пообъркали. Това не е обикновен скалист и стръмен бряг. Това са гърдите на земята. Гърди разголени, изглозгани до кости от вълните, дали в жертва Круной, Бизоне и хиляди тона скали. И сега брегът стоеше неизменно на своя боен пост, защото морето не се признаваше за победено. То пак се заканваше, ревеше и бушуваше, продължаваше да се преборва с брега, а и в мир подличко го подкопаваше, дълбаеше в него пещери и се мъчеше да го срине...

Наближавахме Калиакра. Мислено се помъчих да изградя някогашната крепост, но квартал казармени постройките с пеленгатори и грозни радиоантени смразиха въображението ми. Шарени чадъри, разперени над кръчмарски маси, загрозяваха носа. На всяка минута автобусите бълваха туристи. Те се втурваха през трите крепостни стени и обсаждаха ресторанта, напъхал се нахално в една от пещерите на цитаделата, за да се наляят с швепс. После страхливо надничаха през железните парапети към морската бездна.

— Дошли да се наядат, да се напият и да се снимат...

— Ти пък да не искаш да се хвърлят в пропастта като ония четиридесет девойки, предпочели да загинат, отколкото да попаднат в

харемите на османлиите?

— Вярваш ли на тази легенда? Наши девойки да бягат от чужденци?!

— Вярвам. Нали затова са им издигнали и паметник — строго отговори Коста и ми обясни, че ако нашите прабаби не са държали за българщината, кой знае какъв шарен свят са щели да народят. Оттук били минали повече от четиридесет чужди племена. Така твърдяла Кавара...

— Твърди, пък се е помъкнала не с българин.

— А с какъв? — учуди се Коста.

— Ами нали Андрей...

— Какво значение има това сега?... Искаш ли нещичко да ти разкажа за Калиакра? Не уча моите цаци само на ветроходство.

— Разкажи!

В най-стари времена носът е бил овладян от тракийското племе тиризи, затова се е наричал Тиризис. По-късно е бил опора на Лизимах, наследника на Александър Македонски, който криел съкровищата си в пещерите му. Някой си Страбон пуснал тази муха в главите на иманярите, а тя забръмчала и във въображението на писателите. Затова от векове едните с кирки, другите с перо ровят Калиакра и търсят съкровища...

Слушах Коста и съжالياвах туристите. Горките, те разглеждаха каменния гроб на Калиакра и нищо нямаше да запомнят, освен мешаната скара и шопската салата, сервирани им в гледжосани паници от маскирани в сукмани сервитьорки. Истинската Калиакра се гледа само от морето и никога не се забравя...

— Крепостта била наследена от римляните и по-късно от византийците.

— Знам, знам... — прекъснах екскурзоводската му реч.

— Ама не знаеш колко къщи и плевни са издигнати от камъните й? Колко иманяри са я копали, за да търсят иманетата й? Колко нашенски и чужди леководолази са обогатили колекциите си със старинни сувенири? Ако могат да говорят тюлените монаси, ще ни разкажат за това...

Щом задминахме носа, видях накъдреното от вятъра море и започнах да открорявам за гласиране.

— Ей, полудя ли? — изкрещя Коста, но мигновено съобрази, че е опасно да се задават въпроси, и се разшава.

Смятах го съвсем за глухар и бях решил да го слисам, но се излъгах. Коста ми мятеше недоволни погледи, но здраво крепеше холандеца по върховете на вълните и умело балансираше с тяло.

Скоростта разпали спортната ми страст както никога. Половин час се мятках от единия до другия борд и същевременно дирижирах оная чудна симфония от звуци на вятър и вълни, на които само истинските ветроходци могат да се наслаждават. Бях забравил времето, сушата, хората. Не мислех за опасности. Гласовете на сирените ме опияняваха...

Набесувах се и оставих ветрилата на мира. Костите и мускулите ми трептяха. От напрежение порите ми изцъркваха подкожна мас и мътна пот. Оглушах във внезапно настъпилата тишина.

— Похлупи Каяка — рече Коста. — Андрей ще те лапне като нафо-ра. Не ти правя вятър...

Дишаше на пресекулки. Гърдите му шумно се пълнеха с въздух, надигаха се чак до мустаците му.

— Не му казвай!

— Вече знае. Гледаше ни от „Русалка“...

Погледнах към брега и ахнах. Тя бе се изтегнала край малък, раздробен на островчета залив. Не препъваше погледа с многоетажните си хотели, не го заслепяваше с блясък на стъкло и алуминий. По този бряг не бе кощунствувал архитект-гигантоман. Нежна ръка бе пипала умело, без да одраска природата. Нямахме ги плажовете скари с изпичащи се хиляди тела. Нямахме ги полковете от чадъри, хавлии и надуваеми дюшеци. Брегът спокойно дишаше. Нямахме плажове, а малки островчета, скрити сред вода, скали и диви смокини. Охраняваха ги руините на малка византийска крепост.

Коста се радваше на възхищението ми.

Наричали го Заливът на птиците — Тауклиман, по гагаузки, но на някого името му се сторило турско, та го прекръстил на „Русалка“. Русалките май не са обичали морето. Предпочитали са да се къпят във вирчетата на реките... Защо са търсили друго име? Та тук е пълно с чайки, с диви гълъби и водни кокошки...

Холандецът не беше вече състезател, а обикновен турист. Спокойно обхождаше брега, плашеше наклеяките по скалите

корморани, вреше се в тайните заливчета. Оглеждаше се в прозрачната вода. Разлюляваше дантелените водорасли, между които се стрелкаха сребърни рибки. Надникваше в гугукащите от гълъби пещери, налени с оловена вода, накичени с гроздове от прилепи. Стъписа се пред отвесните скали, в които древни християни бяха дълбали гробове и параклиси, скали, заключили от сушата и морето една тайнствена тераса с подивели смокини и бадеми, пламтяща от алените цветове на степния божур.

И пак древна крепост. Пощадена от времето, но не и от селските стопани. Те бяха прокарали път, за да задигнат камъните ѝ.

— Ще те заведе и на платото. Подземни гробници, убежища за иманяри и степни лисици... Там е било светилището на някой си Залмоксис. А в долината се е родил Орфей.

— Орфей е родопчанин.

— Може да е живял из Родопите, но се е родил в Яйлата. Тук всичко пее: морето, скалите, пещерите, клоните на дърветата, хилядите птици и щурци. Няма по-поетично място на света от Яйлата...

Вече не се учудвах защо Международният съюз по ветроходство е избрал морето на Каварна да бъде домакин на световното първенство.

Продължавах да се учудвам на Андрей. Изглежда, съвестта на младия историк не бе съвсем чиста. Жалко! Реших да се срещна с Кавара и от нея повечко да разбера. Разчитах врачуването ми да ѝ отвори устата.

Пришпорих Лада по стръмния път за Чиракман. Намерих Кавара на другия край на платото, до отвесния морски бряг. Седеше на каменен квадър и наблюдаваше новооткритите основи на антична постройка от стая, кухня и вход.

Стори ми се по-различна от оная вечер: спокойна, сериозна. Упрекнах се за лекия си разговор в бара.

Не се изненада от появяването ми. Бръкна в брезентена чанта, извади термос и започна да развива чашките му.

— Мисля си как ли са преживявали древните без цигари и кафе... Имате уморен вид. Ще пийнете ли?

— Поплавахме с Коста. Добро момче.

— В Каварна няма лоши хора. Има инати... Разочарована съм. Били сте антрополог. Научих го от вашата колежка... Да не би и нея да сте излъгали.

— Не лъжа. Антропологията ми е професия, а врачуването дарба. Не съм виновен, че мога да виждам миналото...

— Не се отказвате от тактиката си. Знаете къде е слаба жената.

— Вие сте по-духовни от мъжете. Естествено е да ми вярвате...

— Приятно лъжете...

Кафето беше силно и миришеше на кафе. Навярно баща ѝ го беше изпратил. Докато го пиех, разгледах античната постройка.

— Вие живеехте в тази сграда заедно със стария жрец... Бяхте най-хубавата девойка от племето на кробизите.

— Това вече ми казахте в бара. Не си ли спомняте нещо друго?

— По-лесно е на Андрей да си припомни. Прадедите му са имали писменост и доста от словоохотливостта им е достигнала до нас. Музеите са пълни с останки от гръцки статуи и керамика. Библиотеките са задъхват от Омир, Аристотел и Платон. По древните амфитеатри още се играят трагедиите на Есхил, на Еврипид, на Софокъл. Кой не познава статуите на Фидий, Поликлет, Мирон, Праксител и Скопас? Всеки сериозен историк е научил жаргона на ахейците, а аз, тракът, какво мога да разкажа за миналото? Моите прародители не са си давали труд да си измислят азбука, та поне да разбере на какъв език са говорили. Само по старите имена на реки и местности догаждам звученето на гласа им, но за живота и за културата им научавам от техните противници. Били конеукротители, умеели да правят хубаво сирене, след индийския народ били най-многобройни, но не могли да си създадат трайна държава. Обичали свободата, но лесно се превръщали на роби. Изключение правел Спартак.

Това ни разказват летописците чужденци и нашите историци цитират. А надгробните тракийски могили със затрупаните колесници, с необикновеното оръжие и златни съкровища за други неща говорят... Жалко, че не съм станал археолог...

— Защо се оплаквате? Нали сте ясновидец... Нали вие и Андрей сте били влюбени в мене!

На малката ѝ се играеше на история.

— Така е, но моите шансове да ви притежавам бяха по-малки от неговите. Беше елинин, имаше пари... Спечелил ги бе в „Русалка“...

Тя лекичко прехапа устна. Повдигна чашата с кафе, за да не забележа гримасата ѝ.

— Тази сграда бе зорко пазена от зло куче. Две драхми отваряха вратите й. Давах ги на жреца и той ме пускаше да ти се радвам, когато се молеше на Дионис.

— Не само ти, а и Андрей скрито ме наблюдаваше — призна си тя. — Не ви виждах, но вашите погледи вълнуваха кръвта ми. О, триж проклет да бъде оня, дето бе измислил жрицата на най-разпуснатия бог да не чува гальовните думи на мъж, да не усеща коравите му пръсти!... В нощите, посветени на Дионис, девойките се освобождаваха от досадната си девственост, майките им се превръщаха в безсрамни менади, бягаха от съпружеските си легла и гонеха младите роби, а аз, жрицата на пияния бог, трябваше да го чакам, докато ме забележи и пожелае. Когато Долината на авлигите беснееше от любов и въздухът трептеше от страстните подвиквания, аз топлех с гърдите си мраморните колена на статуята и молах бога да се съживи. Обещах му най-висшата наслада, а той, развратникът, си оставаше мраморно целомъдрен и присмехулно ме поглеждаше с изумрудените си очи...

Откровеността на Кавара ме обърка. Този път аз използвах чашата да прикрия изненадата си.

— Какво ти стана, тракиецо?

— Нищо. Нали в наше време сме свикнали да прикриваме чувствата си, та... Впрочем, спомням си страстните ти молитви към него... Но Дионис отговаряше с мълчание. Изумрудените му очи блестяха отегчено. А старият жрец потъркваше по брадата си монетата, която съм му дал, и се подхилваше. Още много трябвало да се молиш, докато Дионис се смили и вземе образа на простосмъртен. Жреецът ще реши дали богът да се въплъти в елинина Андрей или в оня глупав тракиец Герман...

— Такъв си беше — съгласи се Кавара.

— Дъртият мръсник първо мене покани. Предложи да всели Дионис в моето тяло, но щом разбра, че не желая да купувам ласките ти със злато, нарече ме „глупак“ и си отиде. Досетих се късно в чие тяло ще вселява бога, грабнах меча и изхвъркнах на улицата. Закъснях. Не сварих Андрей в дома му и мечът ми остана сух. Понесох се към светилището. Убих кучето. Жреецът люто ме прокле. Убих и него. Покатерих се до тясното прозорче на твоята стая и погледнах... Андрей вече се бе оттеглил до огнището и с досада облизваше изхапаните си устни, а ти, разголена, се мъчеше отново да го приласкаеш.

Като прострелян паднах от прозореца. Надигнах се отчаян и изведнъж се сетих, че сега богът се е вселил в тялото на Андрей, а той — в неговото, мраморното, и побеснял от ревност, се втурнах да го промуша. От силния удар мечът ми се пречупи. Вместо кръв от статуята бликна вино. Дионис се бе завърнал в каменното си тяло. Бях толкова нещастен, та не се уплаших от него.

„Подлецо, щом се съюзяваш с елините, ти вече не си мой бог. Махни се от Бизоне!“ — креснах му аз и го заплюх в лицето, което поразително приличаше на Андреевото.

В този миг дочух цвилене и тътен от копита. Земята се затресе, морето закипя. Борей като настъпена усойница засъска. Изглежда, моето богохулство се бе понавило на Херос и той пристигаше да ме окуражи. Усетих в тялото ми да се вливат нечовешки сили, хвърлих се върху статуята и се опитах да я изкъртя. Не се помръдна. Богът се бе дълбоко вкоренил в нашата земя.

Херос тревожно пръхтеше и призоваваше духовете на моите деди да ми помогнат. Земята се нагърчи, гробовете се отвориха. Заедно с моите предци дружно се напънахме и тласнахме родоотстъпника в морската бездна, а той, мръсникът, не искаше сам да пропадне и ни повлече със себе си заедно с града, който уж покровителствуваше...

Така загина Бизоне.

— Хубаво! А колко постничко Страбон и Плиний са съобцили за това земетресение!

— Нямали са въображение.

Кавара прибра термоса в брезентовата чанта и скочи, сякаш се уплаши да не последва нещо след интимното ѝ изповядване.

Поканих я да се завърнем с колата и да вечеряме в „Чайка“. Харесвах ми жреческите ѝ желаниа. Бях готов да ги изпълня. Отказа. Баба ѝ я чакала.

— Така е — рече тя, усетила за какво си мисля. — Нявга бях жрица на Дионис, а сега трябва да пазарувам, да въртя пералнята. Баба ми е по-строга от стария жрец. Смята ме за още малка и ме пази... Откак загина Бизоне, хората са се по-изменили. Много приказват. Сигурно вече са осведомили баба, че ние двамата сме били сами на Чиракман...

Махна с ръка и се отправи към мотопеда си.

От бесуването ми с Коста бях хванал лека мускулна треска. Ставите ме наболяваха, тялото ми сякаш се бе втвърдило. Поразмекнах го под душа, преоблякох се, намъкнах се в костюм и се отправих към казиното. Избрах по-отдалечена от оркестъра маса и си поръчах печено сирене и чаша вино, любимата вечеря на покойния Хаджипаров. Терасата на казиното се надвесваше над плажа, който вече бе почистен и срасан с гребла за утрешното слънце. Група въдичари чупеха на мостика миди за стръв и упорито хранеха сафридите. От време на време само някой щастливец пускаше нещо дребничко в найлоновата си торбичка и отново се заемаше да чупи миди.

Фарът на Калиакра светна, три пъти близна морето и подсолена, започна да преглъща. И каварненското фарче заприми като неврастеник. Облак закъснели чайки жално крякаха, повъртяха се над него и кой знае накъде се запиляха. Глупави пеперуди се блъскаха в лампата над мен и ръсеха косите ми с опърлени крилца. Беше още рано за танци и оркестърът свиреше храносмилателни потпури от оперетите на Лехар.

Утре трябваше да се обадя в музея и да започна издирването на истинските си родители. И на Феодор Григориевич още не бях писал, а той навярно вече очакваше нещичко да му съобща за неговия дядо. Как се казваше. Извадих бележника си. Да, Ковтун Пая Петрович...

На съседната маса изпука шампанско. Чу се звън от фалшив кристал и пожелания за стогодишен брачен живот. Семейство чужденци празнуваха годишнина от сватбата си.

Приличаха на моите осиновители. За тях датата на сватбата им бе свята и винаги я чествуваха, а на петдесетата годишнина отново се венчаха и след водосвета дадоха тържествен обед. Майка ми се бе пременила в бяла булчинска рокля с воал и притискаше към развълнуваните си гърди букет от калии. Баща ми се бе издокарал с грижливо почистен редингот и ту оправяше връзката си, ту нахлузваше и сваляше белите си ръкавици. Докато свещеникът пееше и след петдесет години отново им нахлузваше халките, младоженците така разхълцаха, че трябваше да прекратят обряда и да ги свестя с валериан.

На следващата година почина майка ми, а след две — и баща ми.

Чужденците навярно празнуваха сребърната си сватба. Жената беше развълнувана и пращаше към масите въздушни целувки.

Вечерната влага бе размекнала и превърнала боядисаните ѝ букли в миши опашки...

Сиренето ми се стори прекалено солено. Виното киселееше. Тръгнах си. Спах лошо и сънувах пирати, които с криви тракийски махайри колежа Хаджипарови. Гласовитите славеи от Долината на пастирите ме събудиха преди разсъмване. Заслушах се. Единият от тях пееше фалшиво...

Сутринта започна лошо: мускулите още ме наболяваха, две копчета на якето ми се бяха загубили, барът не работеше. И магазинът за хранителни стоки, и закусвалнята бяха затворени. Сякаш чума бе опустошила крайбрежието.

През залива минавал пасаж от пролетна скумрия.

Потеглих за града.

Когато разглеждам историческия музей, винаги ме хваща яд на Мусоргски, загдето се е вдъхновявал от картините на Хартман, а не е посветил нито един музикален знак за много повече вълнуващите и дразнещи въображението музейни експонати.

Както навсякъде, и в Каварненския музей предметите бяха подредени по старшинство на създаването им. Едни от тях мълчаха, а други малко говореха за себе си на обикновения посетител. Тук някой бе решил да ги оживи: при всяка историческа епоха бе изрисувал по една ръка. Първата, груба и космата, стискаше сопа; втората — остър камък; третата — бронзов нож; четвъртата — железен меч. И колкото ръката ставаше по-нежна и по-слаба, толкова по-убийствени оръжия се мъчеше да докопа — стреляше с пушка, с картечница, вдигаше слушалката на червения „атомен телефон“. Художникът се бе помъчил да даде човешката история не само в културното ѝ развитие, а и в самоунищожението ѝ. Оформлението не бе научно, но ми хареса.

В последния раздел на нашата история бях стреснат от поглед на младеж с каскет, заснет в упор от моментален фотограф. Снимката бе увеличена и тук-таме пипната от ретушър. Под нея имаше стъклена витрина с джобен часовник, пистолет и надупчена от куршуми риза. Следваха снимките на други младежи в други стъклени витрини.

В тези снимки и витрини звучеше финалът на една драматична симфония, която и без Мусоргски бе композирана от хората. Тя

започваше с простичко почукване на два камъка и постепенно се усложняваше с включването на нови инструменти. След протракването на камъните започнаха да чаткат мечове, да пицят куршуми, да бръмчат танкове и да вият самолетни бомби. На тази бойна какафония слагаше край адският тътен на атомната експлозия. Но това не беше краят. Младежът от моменталната снимка вдигаше победните фанфари и се подемаше нова мелодия...

Директорът на музея така беше влюбен в своя роден град, че за нищо друго не говореше освен за него. Той като Плюшкин бе събирал всяко отломъче и перце от историята му. Не само бе издирил гробовете на руските воители, загинали при освобождението, но на всеки бе установил името, чина, месторождението и частта, в която е служил. Феодор Григорович можеше да бъде доволен...

— А разгледахте ли костите от некропола на Чиракмана? — след като затвори книгата с имената на загиналите руски воители, запита ме директорът.

Кимнах.

— Е?!

— Костите могат да разкажат интересни неща за началото на османското робство. Те попълват една голяма празнина в антропологичната характеристика на добруджанското население.

Очилата на директора любопитно засвяткаха.

— В този край са живели хора от вече напълно обособената българска народност — продължих аз. — Антропологичният тип на пристигналите през седмия век аспарухови конници е запазен и до днес във всички българи, а и при турското население. Те, изглежда, са били помохамеданчени. Вашият некропол е, тъй да се каже, чист в расово отношение и неговите антропологични типове не се различават от онези на некрополите в Разградско, Шуменско, Силистренско, пък и из други краища на страната, където още живеят турци.

— А османските завоеватели къде са били погребани?

— Дошлите от Мала Азия турци имат характерни антропологични особености и твърде лесно се различават. Те са нищожен процент, просто единици. Завоевателите не са страдали от расови предразсъдъци, нито са се хвалили с произхода си. За тях националното съзнание е било чуждо. Те не са делили хората по

народност, по произход и материално състояние, а по вяра. Вярата е била тяхната сила и тя е създала империята им.

— Значи Добротица не е бил куманин, нито народът му е бил кумански, както се опитват да ни налагат някои?

Директорът си знаеше своето. Интересуваше се само от историята на своя край.

— Това твърдение е вече остаряло. По архитектуриката си куманският череп е също ясен и много рядко се среща у нас. Изглежда, куманите само са минавали и заминавали през България. Техните кости лежат в земите на север от Дунав. Народът на Добротица по нищо не се е различавал от народа на Иван-Александър.

— Значи нашият некропол доказва на неверниците, че Карвуна, столицата на Добротица, се е намирала на Чиракмана — със задоволство рече директорът и подпечата бюрото с юмука си.

Уважавам упоритите хора, но не обичам да ми налагат мнението си.

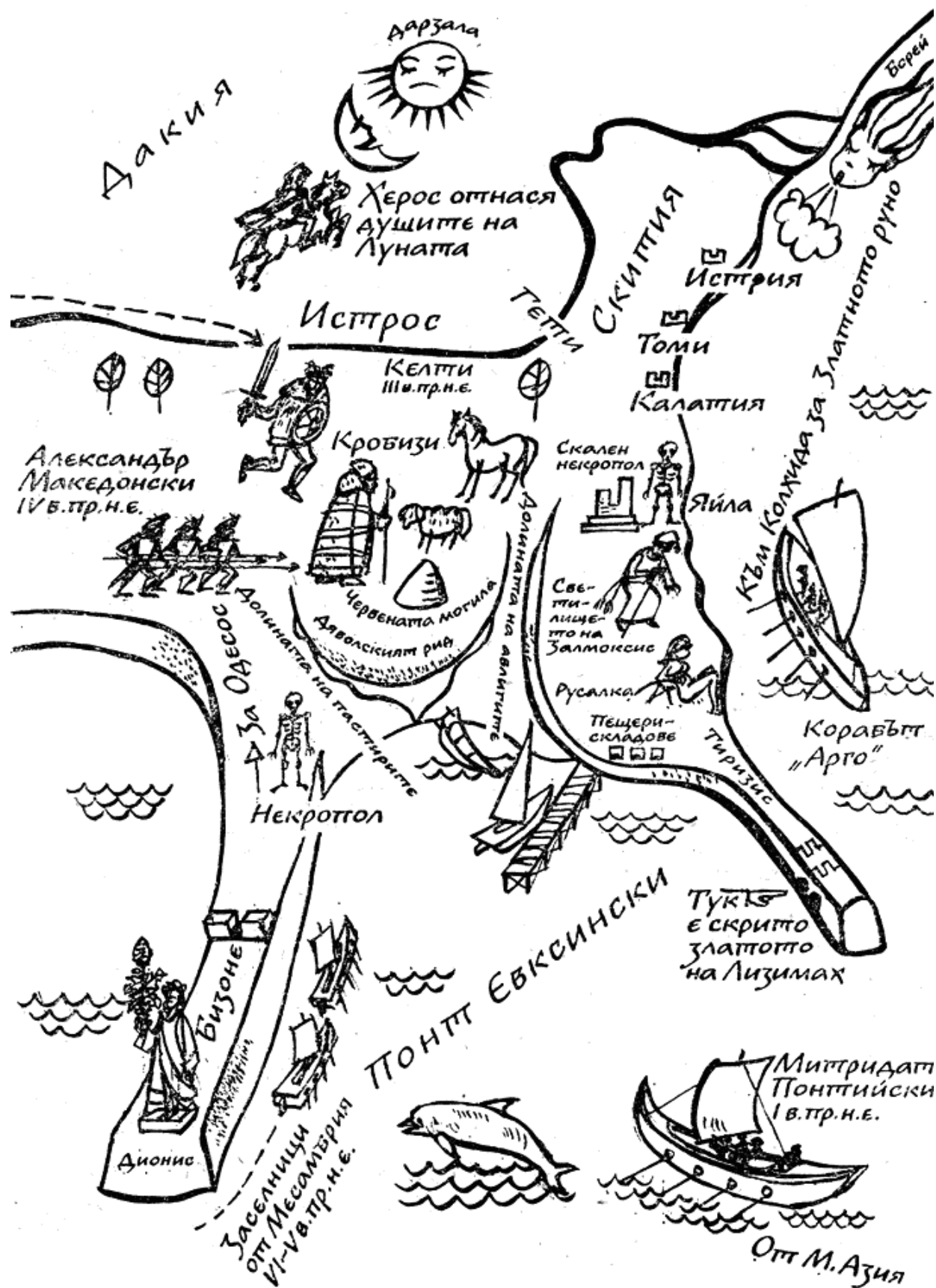
— Сигурно столицата е била на Чиракмана, но думата „неверник“ винаги е дразнела ухото на правоверните — подметнах му аз.

— Нима и вие оспорвате твърдението ми?!

— Не го оспорвам, но във вашия некропол лежат хора, владели и стопанисвали земите на почти целия Балкански полуостров. На всеки добруджански краевед може да му се прииска столицата на Добротица да е била в неговия град. Чувам такива гласове за Калиакра, за Балчик, дори за Варна...

Директорът направи гримаса на погнуса, сякаш го бях натикал в свинска кочина.

— Да заповядат! — извика той и посочи към пода. — Ще им разтворя музейните хранилища и после ще им фотографирам увисналите носове. Историческата наука не е спорт. Тя прави открития, но не гони рекорди. Щом изпратят нашите млади археолози на разкопки в Добруджа, те или търсят съкровища, или се мъчат да доказват, че обектът им е бил столицата на Добротица... Добре де, да кажем, вие сте деспот Добротица. Коя местност ще си изберете за столица?... Само една — Чиракмана! Естествено укрепена височина с почти отвесни стръмнини, с удобен за търговия залив, с буйно бликащи води, живителния еликсир за сухата Карвунска хора...



— Ами ако Карвуна е област, а не град? — опитах се да провокирам разпаления местен патриот.

Той строго ме изгледа над очилата.

— Разбрах. Андрей вече е успял да ви разколебае?... Играе си с етимологията. „Карвуна“ значело на тюркски „Земя на десет крепости“. Сега ще ви докажа...

— Не е нужно.

— Щом се интересувате от миналото на Каварна, ще дойдете при мене, за да пиете вода направо от кайнака, а не от миризливото блато на оня ветроходец... Ако Андрей е искал да става спортист, да е завършил ВИФ, а не да измъчва науката.

— Спортът не пречи на науката.

— Пречи, пречи!

Усетих кой е насадил антиспортистките убеждения на Кавара, но беше безсмислено да споря с него. Директорът си гонеше свои рекорди и не го интересуваха спортните. С бързата справка за дядото на Феодор Григориевич той ме слиса и аз реших да му изкажа болката си с надежда да ми помогне в издирването на баща ми.

— Носите ли картичката? — запита той, когато всичко му разказах.

Подадох му я. Той извади лупа и подробно я проучи: марката, клеймото, почерка. Нищо не ми каза, но започна да ме гледа с очи на криминален инспектор, с поглед, в който лесно можеше да се прочете: „Ще разберем ние тази работа...“

В този миг нахълта Кавара. Беше разтревожена. Сутринта решила да обиколи охраняваните от държавата исторически обекти и на платото на Яйлата забелязала иманяри. Копатели край светилището на Залмоксис. Опитала се да ги спласи, но те нагло се изсмели и дори започнали да я пощипват. Едвам се отървала, метнала се на мотопеда и право в музея.

— Иманярите работят нощем, при пълна тишина. Не говорят и не се смеят, за да не изчезне имането. Случаят е друг — отсече директорът, обеси на врата си „Екзакта“, нахлупи колониална шапка и енергично грабна бастуна.

Предложих им да ги закарам с колата. Директорът се трогна и силно ми стисна десницата. Пътувахме в напрегнато мълчание. Директорът здраво стискаше бастуна между коленете си. Кавара

палеше цигара от цигара. Пуснах фаровете, свирех тревожно и не спазвах пътните знаци. Минахме Българево, Свети Никола и през каменливата степ се насочихме към Яйлата.

В колата научих, че някога тукашните траки избрали Залмоксис за пратеник на Дарзала до бога. Да му поискал дъжд, та да изгасне огнената ламя, дете бе нападнала земята ни. Както вярата повелявала, хвърлили нещастника върху острията на три копия, изчакали духът му да изскочи и оставили трупа му на орлите. Обаче духът бързо се справил с поставената му задача и отново се завърнал в тялото си. Хората се ядосали, когато видели своя пратеник жив, но тъй като завалял дъжд и огнената ламя избягала, повярвали му, че е ходил до Дарзала и дори го избрали за техен жрец...

Никого не намерихме, освен няколко дупки и фасове от чуждестранни цигари. Директорът ги разпозна с лупата. И в близката пещера, и в скалния манастир някой бе ровил...

Под нас пламтеше с хиляди божури загадъчната тераса. От нея като от приказен балкон Добруджа се любуваше на морето, тъмнозеленото, безкрайното. Същото, което вчера браздах с холандеца.

Слънцето припече яко, кръвното на директора се качи и той се оттегли в пещерата на Залмоксис. От безпомощен яд нослето на Кавара се бе източило. В такива случай трябвало да се стреля на месо. Законът бил мек. На запад само от един камък възстановявали замък, а ние от цяла древна крепост строим свинарник. Щели да ни проклинат поколенията за бездушното ни. Така се получавало, защото историците не си гледали работата, а се разхождали с яхти. Това важало и за някои антрополози...

Зад близкия нос се белна платноходка, пълна с напечени от слънцето мъже. Тя изкусно излавира между подводните скали и се насочи към Яйлата. Аз и Кавара хукнахме да ги пресрещнем. Потърчахме по стръмната пътека и нагазихме в божурите. Тук гласовити славеи с вагнеровска сила възпяваха природата. Гукащ хор от скални гълъби им пригласяше от пещерите. Долу някъде прибоят свиреше на орган. Пъстрокрили пеперуди танцуваха възторжено с пияни от нектар мъхести пчели. Белогърди лястовици се стрелкаха между скалите, а семейство черни корморани свещенодействаха над купчина яйца и от време на време поглеждаха към небосвода, където като полилей висеше морският орел.

— Ей, кои сте вие? — провикна се Кавара през събрани шепа.

— Аргонавтите-е-е. Тръгнаха сме за златното руно.

Андрей разхождаше с яхта своите милионери от „Русалка“.

— А ти коя си?

— Внучка съм на жреца Залмоксис. Дойдох да го нахраня и попощя...

— Остави стареца да го поядат въшките и ела при нас.

С риск на живота си Кавара се спусна по стръмните скали и след малко весело ми махаше с ръка от яхтата.

Станах пишман, загдето им предложих да ги доведеа.

— Отдавна се влачат. Кавара е сериозно момиче, но Андрей е малко лекомислен. А че и аргонавтите са се отбивали в нашия край, е исторически факт — осведоми ме директорът на музея на връщане в колата.

— Сложете си предпазния колан, за да не ви глоби някой катаджия — казах му аз.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Копчетата излязоха обикновени копчета. Без микромагнитофон, без радиопредавател. Коста ме упрекна. Превишавал съм си правата. Не бивало да влизам в чуждо бунгало, да късам копчетата. А той защо отключи пощенската кутия в къмпинга? Защо прочете писмото му?

Сигурността налагала. Щял да поиска справка, дали наистина Феодор Григориевич Романовски е професор. Ясно ли ми е?

— Тъй вярно, шефе! — изкозирувах на гола глава, но Коста не схвана иронията ми и одобрително закима.

Харесваше му да е шеф, да командува някого. Откакто пипна Каяка, така се е възгордял, сякаш е открил златото на Лизимах. Може да е прочел един кубик криминални книги, може да е изгледал всички разузнавачески филми, но от това не е станал по-досетлив. Аз пръв се сетих, че Хаджипаров е чужда „птица“. И Коста се съмнявал в него. Защо тогава му е издрънкал куп сведения за мене и за Кавара? Защо го е разхождал с „летящия холандец“? Защо го е гощавал с нохан и филе от акула?

Заблуждавал го. Трябвало да се държим един към друг враждебно, та Хаджипаров да не разбере, че заедно действаме. Акъл!...

Писмото на Хаджипаров до Одеса бе кратък доклад за средновековния некропол на Чиракман и за някои случайно открити гробове в околността. Изровените кости го довели до извод, че през Добруджа са преминали всички представители на индоевропейската раса.

Изпълненият с непознати думи доклад и особено цифровите данни озадачи Коста. Вече не ставало дума само за открадването на Дионис, а и за други подобни деяния...

Хаджипаров бил дошъл в Каварна да търси родителите си и дядото на някакъв си професор. Защо търси мъртвците в музея, при Деспота, а не, както е редно, в регистрите на умрелите, в общината? Съмнителна работа.

— И ти, и аз добре познаваме Деспота. Почтен човек, милее за града ни... Вече е навъртял годинките, не би рискувал да загуби пенсийката си...

Коста не е на същото мнение: Деспота бил пълен с информация и затова Хаджипаров се е насочил към него. Понякога и най-честният може да извърши грешка несъзнателно.

— Трябва да се разкопае и изследва гробът на гренадира Ковтун Пая Петрович, — предлага той. — Може би в него се крие развързката. Представи си, че гренадирът е пристигнал на времето в Добруджа, за да търси някое голямо съкровище. Научил е за него от изселилите се по времето на Дибич Забалкански гагаузи и е използвал Руско-турската война, за да се примъкне в Каварна. Не е предполагал, че ще бъде убит, и е занесъл тайната си в гроба. Може би в джоба на куртката му се намира скицата на местонахождението на съкровището...

— И да е имало такава, то тя е изгнила.

Коста се намръщи. Не му е приятно, загдето го засичам.

— Казваш, Хаджипаров ти подметнал за някакво съкровище, заровено под Червената могила. Това е сигнал. Трябва да се провери доколко е верен. Ще разкопаем могилата с багери...

Обърква ме. И при най-тежкия ми изпит не ме е боляла така главата. Нещата се усложниха и от Кавара. Хитрушата е прочела писмото, с което мис Лукън ми съобщава, че ще дойде с яхта по време на състезанията. И моята си има агенти в „Русалка“: готвачката, електротехника, с който се родее? Отново започна да ревнува. Хаджипаров може да я завербува.

— А излизането му с холандеца случайно ли е? Следях го с бинокъла от „Русалка“. Отначало се правеше на неопитен, мотаеше се из такелажа, оставяше се да го будалкаш, но след като мина Калиакра, сметна, че вече никой не го наблюдава, и напълно се разкри. Този тип е две степени по-подготвен от Каяка. Сякаш е бил шкотман на пиратска фрегата. Глисираше при такива големи вълни, при такъв сложен вятър, без да допусне авария!

Чукам по Коста, а той се усмихва снизходително. Както разузнавачите, така и бандитите се подготвяли всестранно.

— Обстановката се усложнява — каза той сериозно. — Докато получим сведения за професора, не бива нито за миг да изпускаш Хаджипаров от погледа си. Предложи му да участва в регатата.

Скъсай го от тренировка. Изтощи го до смърт. Наистина е по-добър от Каяка.

Изненадах се от обективността му.

— Ами ако откаже?

— Тогава ще мислим.

— А като пристигне мис Лукън?

— Ще видим...

— Моята още отсега се цупи. Представяш ли си, когато се изтърси американката. Държа за Кавара. Знаеш, ние от деца...

— Известно... Няма да ѝ се издаваш. От ревност не се умира.

— Изневерява се...

— Жена, която истински обича, никога не би изневерила. Предоставя ти се случай да изпиташ верността ѝ...

— Благодаря! Опита ли се, ще я убия...

— Без мое разрешение нищо няма да предприемаш. Истинският разузнавач трябва да притъпи личните си чувства. Професията го изисква.

— И аз, и ти не сме професионалисти, а любители...

— Въпреки това... Замислили сме да направим едно полезно, патриотично дело, ще го направим!... Хаджипаров е твърде интелектуален и внимавай при разговорите си с него. Щом има склонност към историята, разхождай го из нея. Дай му ролята на някоя историческа личност и го проследи. Ако действа, както е писано в учебниците — добре. Ако някъде се отклонява, веднага ми докладвай... И намери начин да му върнеш копчетата. По нашите магазини такива копчета няма. Откъде ще си намери за якето?

И в най-тежките моменти Коста мисли за човека. Под привидната му строгост се крие голямо сърце. Освен това, признавам, моят приятел има въображение, идеи. Още когато бяхме на ученическата скамейка, той изпрати предложение до института по криминология да се обучават делфини за разузнавачи. Беше приложил подробен план как това да стане. Не обърнаха внимание на предложението му. Имало кой да мисли за сигурността, а той да си гледал учението. Преди известно време четох някъде, че американците вече обучавали делфини за разузнавачи...

Ето защо му се подчинявам.

Тръгнах бавно към къмпинга. Трябваше да подреда мислите си, да съставя план, как да подхвана оня. Да уловя ли епохата на Лизимах? Експлоатирана тема. Най-малко десет автори са мислили как да открият скритите му съкровища. Кавара проигра Залмоксис и аргонавтите. И Бизоне пропадна заедно със статуята на Дионис... Остава римският Бизоне. Тоя, дето е до плажа, под паркинга и бунгалата...

Някой лекичко ме побутна отзад. Отскочих. Беше колата на Герман. Колко ли време се е движила зад мене, без да разбере?

— Здравей, Андрей! Какво си се замислил?

— Идвам от „Русалка“. Много работа — излъгах аз.

Намигна ми.

— Да не е дошла вече американката?

От изненада зяпнах. Отвори ми врата. Настаних се до него.

— Кавара ли ти каза?

— Коста. Била хубавичка, богата...

— Миналогодишен шлагер. Нямаше нищо особено между нас. Клюкарите раздухаха работата...

— Към бара ли да карам?

— Заведи ме в яхтклуба.

— Надявам се, че няма да ми правиш очна ставка с Коста. Нищо лошо. Позабавлявал си се с мис Лукън.

Изсмях се и с това прикрих голямото си смущение. Наистина Хаджипаров е страшно опитен. Сече му акълът. Уж наивничко говори, а влага подтекст във всяка дума!

Трябваше да действам по задачата. Обясних му, че съм се подготвял дълго време за регатата, но след като се случило нещо непредвидено с шкотмана ми, решил съм да потренирам с фина.

— Не виждам обаче смисъл — допълних. — Западняците по традиция печелят с фин.

— Така е — съгласи се Герман.

— С „Летящия холандец“ работата е по-друга. С нея има някакъв шанс. Стига спортистите да са смели, опитни и да се разбират...

Съгласи се.

— Наблюдавах те с бинокъл от „Русалка“. Когато ти и Коста... Хареса ми. Навиваш ли се ние двамата?

— Вземи Коста. Мечтае да ти бъде шкотман.

— Откакто заедно излизахте с холандеца, вече не вярвам да мечтае... Той е добър ветроходец за републиканско, но за световно трябва отличен и нещо отгоре... Не ми отказвай! Помисли! Знам, дошъл си по работа някаква. Може би антроположка или друга, но и състезанието е важно.

Следях го. По лицето му не мръдна мускул. Мислеше съсредоточено, като как да ми откаже. Избра гъвкава форма. Щял да ме разочарова. Извадих копчетата от джоба си, нарочно се наведох, уж съм ги намерил в колата, и му ги подадох.

Благодари ми доста изненадан. Вече не му трябвали. Сменил си копчетата на якето с нови.

Спряхме пред яхтклуба.

— Интересно, как не съм забелязал копчетата! — продължи да се учудва той. — Преди малко почиствах колата! Очите ми са отслабнали, а ти искаш да ти бъда шкотман. Не мога, братко...

Насила го измъкнах от колата. Довтаса Коста.

— Какво? За яхтата ли?

— Решихме да се поразходим.

— Нищо не съм решавал. Той ме принуди — каза Герман.

Очаквах да се върне в колата и силно да тресне вратата ѝ.

Остана. Коста ми помогна да разчохла холандеца. Заедно го изтикахме до водата.

— Лапна го, а? Лапна го като нафора — каза ми той.

— Още нищо не се знае. Дърпа се...

— Всичко е известно. Довечера ще ми поръчаш двоен ром с кола.

Герман свали панталона си и остана по бански гащета. Взе си цигарите. Коста напълни бидончето с вода. Хвърли в яхтата спасителните пояси и пластмасовата кофа. Нагласих ветрилата и седнах до руля.

— Така ще бъде по-добре. Познавам ориентирите, разстоянията до тях и теченията на залива...

— Все ми е едно... Нищо няма да излезе...

Яхтата спокойно се изниза от пристана. Духаше постоянният североизточен вятър.

— Да си измислим курс и противник?

Повдигна рамене. Безразлично му било. Погледна си часовника. Да не сме отивали надалеч. Имал работа.

Багерист изравнявал някаква могила на Зеления нос и загребал кости на великан двеста и четиридесет сантиметра дълг. С масивен тракийски череп. Антроположката го осведомила. Искал и той да разгледа костите.

— Някой твърдеше, че ръстът на хората с всеки век се увеличавал.

— Общо взето, е така. Нито елините, нито траките, нито римляните са били високи. Някой наш баскетболист би им се сторил великан.

Излязохме от залива. Герман правеше само необходимото, за да не увисват ветрилата. Обърнах срещу вятъра. Както при стартиране.

Усети намерението ми. Отново ми повтори, че нямало смисъл. Насочих яхтата към закотвеното катерче. То щеше да ми бъде надветреният знак. Герман се поразмърда. Лавировката вървеше като по ноти. Запита ме какво е нашето постоянно течение.

— Девет-десет мили в денонощие.

— В Одеса е много по-изявено...

— При нас са важни ветровите течения. Повърхностните. Твърде са непостоянни... А и ветрилата на противниковите яхти, щом се понаместят...

— Разбирам. Рулевиът трябва бързо да се отървава от опеката им...

Вятърът се измени. Направихме поворот, за да продължим по правилния халс. Внимаваше. Не искаше да се изложи. По лекото му суетене разбрах, че не познава добре холандеца. Нищо. Ще го изучи. Имаше усет. Пипаше чевръсто... Бях намислил да си съставя въображаемо състезание и да преминем през всичките му дистанции, но се отказах. Губив време, щом няма и други яхти. Вършехме всичко добре като на плац. При обучение. Нали спортът е война в мир... Я да си измислим противник. Да потърсим истински вятър. Стига парадности и инструкторски хватки...

Успях да го навра между шамарите. Настръхна. Я го виж! При фордевин предизвика обратен крен по непознат за мене начин. Изкомандува ме, сякаш не аз, а той е рулевиът.

Изскочихме на глисаж. Приложих моя хватка и той се поусмихна. Усещаше най-малкото колебание на вятъра и нито веднъж не допусна холандецът да „заоре“ или пък гротът му да затрепери. Моят човек умееше къде да стъпи, как да се наклони и понякога така смело излизаше от яхтата, че ми ставаше съвестно, загдето съм го накарал да върши акробации.

Не го правех, за да го слисам. Нито да го уплаша. Искях да го изкуша. Да се развихри. Успях. Направи всичко и нещо повече. Накарах го докрай да се разкрие и когато видях, че дъвчи дробовете си от умора, разпрегнах вятъра. Герман се отпусна. Ръцете и краката му трепереха. Лицето му сякаш бе от восък. По него се търкаляха сълзи и пот.

— Ве-че не ме би-ва...

— Напротив. От покрива на яхтклуба Коста се е любувал на нашия балет...

— В който ти бе стабилният балетист, а аз ефирната балерина. Ако не ме повдигаше, ако не ми даваше опора, едва ли щях да направя фигурите си...

Още се задъхваше. Говореше на пресекулки.

— Утре ще си сменим ролите.

— Ще си помисля.

— За какво има да мислиш? Цял живот съм те търсил. Сякаш Дионис те изпрати...

— Ще си помисля дали утре да бъда балетист или да си остана ефирна балерина.

Сграбих ръката му. Беше влажна, гореше. Наметнах го с якето си. За миг забравих кой е. Стана ми близък. Ако ми се изповядаше, бях готов да му простя. Дори да му стана приятел. Уплаших се от мислите си.

Холандецът мързеливо се плъзгаше по вълните. Люлка. Няколко чайки ни помислиха за рибари, устремиха се към нас, огледаха празното дъно на яхтата и отлитнаха с недоволни крясъци. Наблизо се гмуркаха лакоми корморани. Измъкваха от дълбочината риба и я поглъщаха. Това не ставаше изведнаж. Човката подхвърляше жертвата във въздуха, рибката правеше няколко лупинга, втурваше се в разтворената глътка, пробягваше дългата шия с пулсиране и чак тогава попадеше в настръхналата гуша...

Герман се усмихваше. Сетил се за двама негови колеги — манияци на оперна музика. Каквото и да вършели, винаги си подсвирквали някаква оперна мелодия. Щом единият подхванел мелодия от „Летящият холандец“, другият му отвърщал със следващата мелодия от същата опера. С наведени глави над книгата те уж небрежно си подсвирквали, а в същност водели война. Прицелвали се, разстрелвали се... Понякога единият от тях изсвирвал нещо непознато, от още непоставяна опера. Настъпвала тревожна тишина и след това гръмвали победните фанфари от „Аида“...

— Та днес и ние с тебе, така се изпитвахме...

— Научил си доста непознати арии, още неизпети от треньорите по спортно ветроходство.

Стана му приятно и той ми върна комплимент. Бил съм талантилив. Усвоил съм в тънкости ветроходната техника. За това било нужно много време. Как съм завършил история. Кога съм научил толкова езици.

— Морето ми помогна — отвърнах му аз. — И Омир. Троя не бе разрушена от бързоногия Ахил, а от хитроумния Одисей. Мускулите и мозъкът трябва да се сприятеляват. Някой твърдят, че както науката, така и спортът изискват по един човешки живот, но аз реших да им го разделя... А ти?

— И аз така твърдя, но никой не ми вярва. Учените ме намират за несериозен антрополог, а треньорите за несериозен спортист...

— Не искат да допуснат съществуването на хора извън техния стандарт... Много даровити учени не са довършили делото си, защото не са обръщали внимание на тялото си. Моят професор умря на четиридесет години. Беше се сраснал със стола. Цигари, кафе, книги... и некролог! „Отиде си един голям учен преждевременно. Науката осиротя...“ От грип почина.

— Не се смятам за даровит, но спортът ми помага да си гледам работата. Нещо като законът за скачените съдове. И двата съда трябва да са ми на еднакво ниво. Тогава се чувствавам пълноценен. За разлика от твоя професор спартанците са ненавиждали науката. Още от рождение са се учили да тичат, да скачат, но никога не са достигнали и надскачили атиняните. На простия човек и мускулите не помагат...

Успях да го запала. Всеки ден излизахме на тренировка. Закотвахме пластмасови варели на места, където предполагахме; че ще бъдат поставени състезателните знаци, и извършвахме най-различни комбинации за заобикалянето им. Мъчехме се да отгатнем къде съдиите ще определят линията за старта, за финала и в зависимост от вятъра изготвахме една или друга тактика.

Плавахме, вдигахме щанги. Привечер ритахме заедно с нашите футболисти. Сутрин пробягвахме по десетина километра и след това под душа. Заклехме се да не пушим, цъкахме слънчогледово семе, смучехме кисели бонбони и вечер се сифонизирахме на бара. Приспивах Герман и отивах на доклад при Коста. Престъпникът ми харесваше. Не намирах нищо лошо в поведението му. Защищавах го.

Коста не се поддаваше. Бил съм наивен, ненаблюдателен. Хаджипаров ме подвеждал. Работата си вършел нощем, когато всички спели. Например снощи в 24:00 часа напуснал бунгалото си и скрито се отправил към морето. Къде е ходил? Къпал ли се е или е осъществил някаква среща.

Запитах Герман къде е ходил в полунощ. Никъде. Спял непробудно.

Преместих се в къмпинга. Наблюдавах цяла нощ бунгалото му. Нищо. Бунгалото няма комин, за да излезе от него. На втората вечер залепих на вратата му скоч и рано сутринта проверих дали е излизал. Лентичката не беше разкъсана.

— Хаджипаров не е вчерашен. Усетил те е. Постъпил си наивно, драги. И този път изпуснахме рибката.

Явно Коста ми завижда. Тренировките вървят чудесно и ако Герман не ми избяга, ще поговоря с Барбароса да ни включи в отбора. Треньорът ще поръмжи, ще се подърпа, но няма къде да отиде. Зян е със своите сополани... Ами ако успея да превъзпитам Герман? Ако си разкрие картите, готов съм да му помогна. Ще го назначим в музея. Нужен ни е антрополог.

Коста е на друго мнение: Хаджипаров бил загадка. Броня непробиваема. Пък аз съм робувал на романтиката. И ми се хили със снизходителна усмивка. А забрави ли кой му пишеше домашните по аритметика? Кой му помагаше на класните? Той щял да ми лови престъпници! Ако аз не бях разказал легендата за потъналия Дионис на италианеца и не бях създал условия за престъпление — нямаше да

има престъпление и Коста щеше да си плесеняса с криминалните романи. А сега какво се получава: аз родих идеята, а той я осинови и, тъй да се каже, я направи колективна.

Коста подозирал какво съм мислел: не трябвало да разсъждавам егоистично. Пише се за психолог. Ядоса ме.

— Издигай си криминалния авторитет за моя сметка, но ме остави да си тренирам спокойно с Герман.

— Забрави ли кой е Хаджипаров?

— Майсторлък е да накараш и чуждия да работи за твоята кауза. Ако се класираме в регатата, успехът ще бъде не само мой, а наш — на всички...

Преглъща, кълчи устата си в усмивка, потупва ме по рамото. Успокоява ме. Мъчи се да лепи счупеното. Да сме турили пепел на дребните недоразумения, защото ни предстоела сериозна акция.

Говори и пак покровителствено ме потупва. Типичен гагауз.

ГЛАВА ПЕТА

Получих покана за телефонен разговор с Одеса. Писмото ми бе развълнувало Феодор Григориевич. Не очаквал българите да запазят останките на един прост руски гренадир, загинал преди век. Да се грижат за гроба му, да му сеят цветя. Знаел за Шипка, за Плевен, за Стара Загора. Обаче там е имало исторически сражения. Загивали са полковници, генерали. Отрядът на Цимерман не се е проявявал особено в Добруджа. Такава чест за селянин мужик!

За Ковтун Пая Петрович! Фантастично...

Благодари ми за новината три минути. На четвъртата вече ме иронизираше. Заключението ми за пътя на индоевропейската раса го развеселило. Представял си стадо стари слонове, тръгнали да оставят кости в слонското си гробище някъде из Добруджа.

Дали оня директор на музей не ме е заразил с местен патриотизъм — дребната шарка на историческата наука? Била прилепчива. Да съм се пазел...

Завиждал ни за историческата игра, в която сме се увлекли. Полезно било човек да раздава своите знания и да печели други. Ех, ако можел и той, старият...

Замълча. Не искаше повече да говори. Само чувах тежкото му дишане.

— Феодор Григориевич! Феодор...

Уж линията нещо прекъснала... Да съм разкажел повечко за новите ми приятели.

— Кавара търси началото на българската история между пластовете на Византия, а Андрей — в античността. Смята траките за коренно население на Балканите, а нас, българите, за техни наследници. Договорът между Аспарух и Константин Погонат бил юридически акт, с който се слагало само начало на нова държава с ново наименование. Не се задоволява с тринадесет века. Нашата история водела началото си още преди Троя... Андрей сигурно е болен от едра шарка!

Слушалката гръмна от смеха на Феодор Григориевич. Обича да му се връща...

— Заяждат се. Спорят...

Да се заяждали. Да спорели. Истината не се раждала само от един, пък даже и той да е гений. Да съм ги поздравел нарочно от него...

Докладът за некропола му харесал. Но да не забравям и за какво ме е изпратил в Каварна. Картичката с Чиракмана...

— Родителите ми ще почакаат... Тренирам с Андрей. Напредваме с холандеца. Смятаме да се явим на световното състезание.

Този път телефонът наистина прекъсна. Обади се телефонистката. На този свят не съм бил единственият аз, който трябвало да говори по телефон. Уж съм бил културен човек, пък...

В неделя, когато бяхме измъкнали яхтата от хангара и я тикахме към водата, върху главите ни се стовари гумен дюшек.

Десет дена Кавара остана неухажвана и реши да нагази в морето.

Беше се престрашила да смъкне загадъчните си дънки. Значи те не са скривали криви крака! Кавара се оказа сто пъти по-красива по бикини.

Въпреки привлекателния ѝ вид не ѝ се зарадвахме. А тя, горката, си въобразяваше, че ни доставя удоволствие с присъствието си. Жена, злоупотребява с кавалерството ни. Удобно се настани на дюшека. Беше си скрила луничките под тъмни очила. Колко хубаво щяло да бъде, ако е нощ и платноходката да се плъзгала по лунната пътека. Някой да свирел на китара.

— Романтиката няма да бъде пълна без лебеди — измърмори кисело Андрей.

— Може — съгласи се Кавара. — Особено, ако ми изпеят лебедовата си песен...

Водеха си техен разговор, с любовен шифър. Припомняше му за нещо и го заплашваше с нещо. Коста ни наблюдаваше от най-горната палуба на яхтклуба, разкрачен по моряшки. Хвана погледа ми с бинокъла си и тръсна ръка. С Кавара работата е умряла — искаше да каже. Кимнах му в знак на съгласие.

За да не скучая, подеха разговор за оня скелет — баскетболисткия. Сякаш на общаря трябва да се говори за обувки, на антрополога — за черепи...

Антропологът бил по-особен. Не произвеждал. Заяде се с мене Кавара. Ех, ако съм бил ясновидец.

Андрей се мъчи да подкачи друг разговор. Апашки. Как римляните ни откраднали Тракия заедно с елинските бисери по Черноморието.

Представих си Тракия по туника, украсена с бисери. Момата си мие краката, идват римляните и я открадват.

Андрей говори непрекъснато за кражби. Уплашил се е от присъдата на Каяка. Или за себе си се страхува. Тази мисъл не ме напуска. Днес Феодор Григорович я подсили. Предупреди ме да внимавам, да се пазя от провокации. Е, чак дотам пък да се е стигнало... Та кой съм аз? Какво представлява Андрей? Кавара? Млади хора, родени в мир, които някои плашат с война. Като са забъркали кашата, сами да си я сърбат. Вместо да се засрамят, да млъкнат, все за нея — войната, дума отварят. Където седнат, където станат. Хем я проклинат, хем с нея се хвалят. Иди ги разбери...

Да оставим войните в кафенетата на пенсионерите. На нас, младите, ни предстои друга работа. Да спорим и мирно да си разрешаваме споровете...

И да спортуваме! Не само за дълголетие. Не само защото професорът на Андрей е умрял в разцвета на творческите си сили. Състезателят не мисли за внуци и правнуци. Иска да се радва. Да се вълнува. И когато работи, да не му тежи работата... Много му идват танковете, бомбите. Стигат му автомобилните катастрофи и отровните газове на комините...

„Ха, ха, ха!“ — Ще се изсмее някакво хилаво човече с робовладелчески морал край червен телефон в дълбок бункер, защитен от всякакви бомби.

Ще го убием с инфаркт.

В първите дни Андрей ме мразеше. Не ми го казваше, но си личеше. Софиянецът се увърта около Кавара. Харесва я. Ще я изпапа. А може и да е инспектор, дошъл да доизясни случая с Каяка. Главоболие, тревоги... Има си квартира в града, а плащаше легло в къмпинга. Следеше ме. Нямахте ми вяра...

А сега ме гледа нежно. Готов е, дето се казва, на едно легло да спим с Кавара... Обикнах го и аз. Какво от това, че се навъртал около милионерките, че си докарал магнитофон от Гърция. И аз, ако имам лея в Атина... Директорът на музея му се сърдел, загдето още не бил разчел надписите. Много важно. А прочели ли сме всичко разчетено? Менингит ще ни хване.

Морето ни сприятели. Ако бяхме бегачи — пистата. Топката побратимява футболистите. Копието, диска... Въобще спортът. Той не изисква победеният да умре. Презира нечестния победител. Награждава с медали силните и смелите, без те да са убивали, без да са гладували и киснали в окопи. Той ни прави добри и по детски мъдри. Иначе как ще се ровя в некрополите. Как ще измервам черепите на хиляди умрели, без да се поддавам на мисли за безполезността на този живот. Без да ме поблазни мистиката за задгробния...

Кавара и Андрей отново ме забравиха. Тя продължава да го заплашва, а той поглежда към мен и ѝ прави знаци по-тихо да говори. Дочувам: щяла всичко да ми разкаже за американката. Най-сетне трябвало да съм разберял какъв ми е партньорът...

Андрей отново повежда разговор за костите на баскетболиста трак.

— Навярно са на Максимин Трака, когото убиха в Италия, но неговите хора не оставиха трупа му да гние в омразната земя на римляните. Ушиха огромен кожен мех, напълниха го с пчелен мед, пъхнаха императора си в него и го пренесоха в Бизоне. Въпреки забраната на Лукулус...

— Кой Лукулус? Дукът на Малка Скития ли?

— Да, потомък е на крадеца на статуи Марк Лукул, когото освободих на връщане от Александрия...

— Ако бях на твое място, щях да го убия с пиратския кинжал. Оня с орела и лебеда на дръжката... За да не страдаме от семето му.

— Спомняш ли си състезанията?

— Разбира се. Те се състояха през август на двеста тридесет и осма година, когато Лукулус бе дук на Малка Скития. Римският мръсник мразеше всички, които не бяха римляни. Смяташе народа си за богоизбран да властвува над света. Създаваше управленчески шаблон, по който стотици след него се мъчеха да кроят... Максимин бе по-друг. Познавам го. Бяхме земляци и водех търговските му сметки...

— И Максимин бе един простак — прекъсна ме Андрей. — Той също ненавиждаше културата. Уважаваше само простите селски нрави и единствено гайдата можеше да го разнежи... И бойните маршове на легионите...

И все пак светът се възхищаваше от него, защото боговете го бяха надарили с бързите крака на елена, с мощните гърди на бика и с осем стъпки височина. Още не беше пълнолетен, а имаше сила на десет здрави мъже... На обед изяждаше четиридесет либри месо и изпиваше по една capitoлийска амфора с неразредено вино...

— Селяните не можеха да го изхранят. Да му извозят тора — изсмя се Андрей.

— Още ли вярваш на римските измислици?... Истината е съвсем друга. Максимин ми я разказа.

Веднъж, когато пасял овците, при него изтопуркал кон и с човешки глас му заговорил: „Тракиецо, защо още стоиш тука? Не сме ти дали нечовешка сила, за да пазиш стадото от вълци, а да браниш народа си от поробителите. Дарзала те определи да бъдеш император. Тръгвай за Рим! И гледай да не повториш грешките на Спартак...“

Конят бил самият Херос. Максимин веднага зарязал овците, надянал торбата на гегата си и тръгнал. Много дни и ноци вървял — прекосил поля, гори и планини, прецопал буйни реки, но тъй като всички пътища водят за Рим, не се объркал и дори налетял на самия император Септимий Север. Императорът устройвал военни игри по случай рождения ден на сина си Гета и определил сребърни гривни, огърлици и пояси за награди на победителите. Максимин преборил шестнадесет войници и бил причислен към войската. На другия ден Септимий Север забелязал тракиеца да си подсвирква и подскача. Заповядал на трибуна да го обуздае, а нашенецът се провикнал и му обяснил, че подскача, защото не знаел къде да дене силата си. Тогава императорът, за да изпита издръжливостта му, препуснал коня си и много кръгове направил, а младежът продължавал да тича след него.

„Кажки какво искаш?“ — запитал го, когато конят му спрял от умора.

„Да се поборя.“

Септимий Север се учудил на отговора му, но заповядал да се пребори с най-силните му борци. Максимин ги изтръшкарал набързо и отново заподскачал.

Императорът наградил мъжагата със златна огърлица и го назначил за свой телохранител...

И тъй непознатият тракиец изведнъж се прочул. Той не бил само силен, но и храбър. В битките поразявал най-много противници. Не влизал в спорове, а действувал. Презирал буквите и се гордеел с неграмотността си. Не се потрудил даже да изучи латинския. Походите, военните учения и битките били стихията му.

— Максимин наистина бе някакво човешко изключение по ръст и по сила — каза Андрей, — но му липсваше друго, което вашият Дарзала не му бе дал... А може би и богът не го е притежавал. И нашият Зевс не беше много умен. Умееше само да трещи с гръмотевиците си и да задиря чуждите жени. Обаче ние имахме Атина. Тя ни даряваше с разум...

— Не си криви душата. Ти бленуваше за някогашното елинско величие и пишеше епиграми срещу римляните. Наричаше ги делови простаци, решили да превърнат културата в помия за римските свине.

— Римляните не обичаха хумора, когато бе насочен срещу тях. Те без усмивки бяха завладели света и искаха светът да им се подчинява със сериозност — каза Андрей.

— Все пак римляните умееха да управляват и да строят — реших да бъда обективен аз.

— Да управляват! Да строят! — наежи се Андрей. — Римското право узакони безправието. Знаменитите римски пътища бяха прокарани от нас, за да маршируват техните легиони. В красивите обществени сгради се роди държавният бюрократизъм. Римляните замениха театрите с многохилядни хиподруми и превърнаха ценителите на изкуството в ревяща за зрелища тълпа. Водопроводите, мраморните бани, вилите, украсени със статуи, се строяха за победителите, а народът живееше в бедняшки хижи... Мразя Рим, защото под триумфалните му арки премина унижено цялото човечество...

Андрей бе взел позата на древен оратор. Всяка дума подчертаваше с ефектен жест — сочеше виновните с пръст, заканваше им се с юмрук, сечеше ги с длан. Обърна се към брега и разпери безпомощно ръце.

Платната се бяха отпуснали. Леките вълни си играеха с руля. Яхтата мързеливо дрейфуваше из залива.

От три века Бизоне на елините и траките лежеше под водата. Чиракман бе опустял. Римляните бяха силни. Не се катереха по височините. Не издигаха крепости по тях. Нямахте от кого да се страхуват. На ниското, до самия морски бряг, си построиха своите светилища и вили.

С внушителните си колони и мраморен фронтон главният им храм всяваше респект на пристигащите от морето търговци и воители. В него седеше на позлатен трон докараният от Ефрат Юпитер Долихен. Рея — богинята на земята, беше осиновила това азиатско чудовище, а крилатата Виктория му даряваше победи. Рим разделяше и владееше народите, но сумираше боговете им в единствен римски бог...

Нашият град не се гордееше с храма, а с таверната на Кавара. Тя бе наследила от майка си — Понтийската мида, добре разработена винарска изба с публичен дом. Жреците на Юпитер Долихен й завиждаха на оборота.

Та кой ли не бе се наслаждавал от виното и чара на Кавара! Даже и мрачният Лукулус, когато идваше в Бизоне, се отбиваше при нея. Забравяше височайшата си длъжност и плюеше на римския морал...

Максимин — също, когато още беше жива Понтийската мида. Преди да стане император. Преди да разочарова римските сенатори, които виждаха в него само гладиатора. Но щом Максимин бе избран от войниците за император, започна да избива благородниците и раздаде длъжностите им на траки. Не влезе нито веднъж в сената. Бил курник, натъпкан с надути пуяци, с кукуригаци петли. Бродеше с легионите си по земята, за да закриля селяните. Да изстиска златото на богатите като от гноен цирей...

Веднъж, още като трибун, дойде да инспектира легионите на Малка Скития, влезе в кантората ми и я запълни с огромното си тяло. Поиска вино, седна до прозореца и се замисли. Можех спокойно да разглеждам силните му плещи, едрата му глава, завършваща с поляна от гъсти косми, лицето, изсечено сякаш от брадва, правият му нос и енергично свитите му устни. Набразденото му с бръчки чело ми говореше за много изпитани мъки и преодоленни препятствия. Той за миг повдигна глава и аз видях очите му — сиви, дълбоко вкопани в черепа, забулени със зловеща мъгла, под която надничаше неувереност и съзнание за очаквана опасност...

— Какво си ме зяпнал? — стресна ме той. — Остарял съм. И да командуваш не е лесно... С вино ли искаш да ме залъжеш? Я повикай Понтийската мида!

— Почина, господарю...

Лицето му се вкамени.

— Но дъщеря й наследи таверната. Хубавицата на Бизоне — бодро подвикнах аз, за да подобря настроението му.

Изпъшка.

— Познавам хубостта на днешните жени. Заешки бутчета, празни пазви, хлътнали коремчета — не можеш да ги различиш от момчетата. Римската мода ги поразя. Изражда се народът, Германе! Да бъде лека пръстта на Понтийската мида. Тя беше жена. Речеш да я погалиш — ръмжи. Ощипеш я — отвърне ти с плесник. Целунеш я — без устни останеш... Но щом разбере, че я заслужаваш, като те сграбчи, като те метне в горещите си пазви — изгаряш, брате... Видях твоята хубавица да клечи пред таверната. Сухар. Чудя се как оная страшна орлица е излюпила такова пършиво врабче!?

— И врабченцето е птичка — рече Кавара и изду банския си костюм. — За Максимин бях пършиво врабче, но за главния жрец на Долихен — лебед. Същият лебед, който бе изобразен върху дръжката на жертвения нож: сладострастно отпуснал глава, зашеметен от бурните целувки на един зеленоок орел... Главният жрец бе търгаш, но умееше да говори с жените. А твоят Максимин нахълта в таверната ми като диво животно, разпищоли се, захвърли тогата си и остана по туника, за да се любувам на косматите му крака и гърди. Донесох му секстариий вносно — намръщи се. Поиска от тукашния нохан. Опита го, премляска от задоволство и си поръча цяла амфора заедно с два овнешки бута и три варени кокошки. Изцука виното, изплюска месото и започна да ме оглежда. Не ме одобри. Трябвало да ме щипе с пинсети... Започна да възхвалява прелестите на покойната ми майка и накрая ме запита дали не е останало нещо от нейната порода. Реших да му отмъстя... На брега живееше самотно глухоняма рибарка със слонски крака, с кравешко виме и със задник голям колкото жертвен камък. Беше свирепа, докачлива. И най-силните мъже се страхуваха от нея. Всички на подбив я наричаха Сестрата на Херакъл...

Намерих я да дреме в камъшената си колиба, нарисувах ѝ с клечка върху пясъка за какво я търся и тя, щом разбра, зарита от ярост, втурна

се в таверната, затисна вратата със задника си, да не би трибунът да избяга, и разтресе напращялото си виме, сякаш искаше да каже: „Ето ме! Хъ, какво сега ще правиш?“

— А той — нетърпеливо запита Андрей.

— Зарадва ѝ се, сякаш видя самата Венера. Застла пода с тогата и като борците започна да я дебне, да пляска с длани. А и оная се поприведе, плю на ръцете си и затупа сланинестите си бедра. Избягах...

След малко от таверната се разнесе вълчи вой, а глухонямата така квичеше, сякаш колежа свиня...

Цяла нощ пируваха. Трибунът назоваваше глухота чудовище с такива нежни имена, каквито никой мъж още не беше ми казвал! От любопитство и от срам нито аз, нито момичетата мигнахме тази нощ... На сутринта Максимин отрупа дебеланата със злато, а на мене подхвърли шепа денарии, задето съм му довела истинска жена... Германе, голям герой излезе твоят земляк!

— И ние можехме да бъдем герои, но ти не ни обръщаше внимание — подхвърли Андрей.

Кавара го погледна закачливо.

— Обичах и двама ви. Не исках да се скарате заради мене. От опит знаех: мъжката любов цъфти, когато я поливаш с обещания. Мъжът люби с въображението си. Вдъхновява го непостижимото. За своята любима той е готов да плете стихове, кръвта си да пролива за честта ѝ, но щом обладае плътта ѝ, музата му залинява, перото пресъхва, мечът — ръждясва. Домързява го да люби...

— Всяка вечер киснехме в таверната ѝ. Дебнехме се, ревнувахме се, а тя от опит знаела как да си играе с чистите ни чувства... Чоп трябваше да хвърлим кой да се разкара. Тогава малката нямаше да хитрува...

— И без чоп исках да ти я предоставя, но ти не се съгласи — казах аз.

— Бях вече свикнал да ревнувам. И ревността е преживяване...

— Лъжеш! Намерихте си мъжки занимания. И ме забравихте... Да бъде проклета лодката ви и гребните ви състезания! — Кавара май че беше права.

Един следобед, когато ми омръзна да броя кожи и чували с жито, затворих кантората и реших да се разходя. Задминах рибарските колиби и зад Зеления нос видях група младежи да се въртят около спортна

лодка. Те всяка година се състезаваха с гребците на Дионисопол, но винаги излизаха втори и не можеха да се класират за наградата на дукса. Младежите бяха отчаяни. Денят на състезанието приближавал, а те още не можели да попълнят състава си, защото най-добрият им гребец бил запрян и отведен в Новиодунум. Жрецът го обвинил във вероотстъпничество — видял го да се кръсти и гласно да възхвалява учението на Христос. Докато момчетата ми се оплакваха, пристигна Андрей и ми предложи аз да съм гребял вместо запрения.

Този следобед беше най-кошмарният в живота ми. Едва се отделихме от брега и започнах да повръщам. Гребците имитираха звуците ми, присмиваха се и ме плискаха с вода. За да потисна срама, гребях с всички сила и след няколко мили шишове сякаш пробождаха кръста ми, мускулите ме боляха, по дланите ми бяха излезли червени мехури от твърдата дръжка на веслото. Когато слязохме на брега, момчетата с бодър смях изтеглиха лодката, а аз усещах как земята се огъва под глинените ми крака. Паднах на пясък и не знам колко време съм лежал в безсъзнание, но когато се свестих, момчетата си бяха отишли и при мен стоеше само ти.

— Жал ми стана за тебе. Имаше качества, но не беше тренирал.

— Нощта премина в кошмари. Страдах, умирах и възкръсвах като Христос. На другия ден не отворих кантората и клиентите ме намериха в дома ми. Щом ме видяха, уплашиха се. Започнаха да ме съветват да пия билки, да се помоля на Долихен.

— Прогоних ги. Помогнах ти да се облечеш и те поведох към минералната баня. В горещия басейн, после в студения. Пак в горещия, пак в студения. Ококори се. Уж беше умрял, а вечерта изяде цяла кокошка в „Понтийската мида“!

— Тази вечер за пръв път не те дебнех и не те ревнувах от Кавара. Дори щях да бъда доволен, ако тя тебе избере...

— Голяма дума казваш — изсмя се Кавара.

— Наистина приятелството е голяма дума. Ахил се разбра с Агамемнон за хубавата Бризеида, но не можа да прежали приятеля си Патрокъл.

Кавара грабна вода и ме напръска.

— И после какво стана? — подкани ме тя.

— Следващия път не ми се повдигаше, но тялото пак ме болеше и позаздравелите ми длани отново закървяха. Вечерта кокошката на

Кавара ми се стори божествена и виното ѝ по-сладко от нектар. Заспах с чисти мисли и не сънувах Христос.

Яви ми се Дионис...

В първите дни работата ми не спореше, но после я свършвах бързо и тичах към лодката. Мускулите ми се настървиха. Оставех ли ги да мързелуват — протестираха. Все нещо им се искаше да вдигат, да мятат и се успокояваха в хладния басейн на банята. Чак сега ми ставаше ясно защо римските благородници спортуват и правят бани... В кохортата, където бях служил, ни караха да тичаме в пълно въоръжение. Да въртим меч, да хвърляме копие и да стреляме с лък, но това не доставяше удоволствие на мускулите ми. Вечер си лягахме на нарвете с вкиснати от пот тела и не сънувахме, а просто изпадахме в несвяст от умора.

Въпреки редовните тренировки и тази година пропаднахме и гребците на Дионисопол отидоха в Томи. Отчаяхме се. Подигравките на нашите съграждани не бяха малко. Все пак имаше нещо, което да ни окуражава — този път лодката на Дионисопол ни изпревари само с един лакът. Но това не топлеше момчетата. Цял месец след състезанието се мразехме. Уж в морето бяхме единни и еднакво мислехме, а на брега всеки се проявяваше по своему. Един ругаеше вулгарно, друг плачеше от безсилна злоба, трети киснеше до късно в таверната и играеше на кости, четвърти принасяха жертви на Юпитер Долихен. Жреците ги бяха излъгали, че са грешни, затова богът не ги е дарил с победа. Загубихме, защото пихме вино...

— Виното беше старо, най-хубавото от склада на баща ми — напомни Андрей.

— Все пак е вино и замайва главите...

— Не търси телето под вола. Бяхме слаби. Не тренирахме достатъчно... Военните не са глупави, когато дават вино на гребците преди сражение.

— Виното прогонва страха, но не дава сили — упорствувах. — По себе си разбрах. Когато ни раздаде виното, с боен вик натиснахме веслата, но те сякаш вече не ни слушаха. И аз, уж бях радостен, пък започнах да се задъхвам...

— Така ти се е сторило. И онези от Дионисопол пиха вино, но може би в тяхното е имало чудотворни билки...

Гребците преболедуваха мъката си и започнаха отново да се въртят около лодката. Потегнахме я, боядисахме я и изведнъж решихме отново да си опитаме късмета.

На следващата година победихме Дионисопол и се класирахме за Томи. Този път ти ме послуша: вместо вино даде на момчетата да пият вода.

Заедно с победата дойде и радостната вест за провъзгласяването на Максимин за император. И друга — беше наредено заключителните състезания по гребане да се състоят в Бизоне вместо в Томи.

На Лукулус краката се разклатиха след избирането на новия император. Подмазваше ни се. Нали Максимин беше от нашия край.

Градецът ни набъбна. За състезанието се стекоха запаянковци от вътрешността и крайбрежието. Таверната на Кавара работеше денонощно. Гражданите разтвориха гостоприемните си домове, във всеки двор лумтеше огън, въртяха се агнета, вареше се рибена чорба.

Пристигнаха екипите на Калатис, на Томи, на Истрос и на Новиодунум — миналогодишните победители, водени от русо конте — братът на дукса. Заклехме се да умрем, но да не оставим римляните да излязат пред нашата лодка.

В първия ден на състезанието щяха да премерят сили военните дромони от Томи и от Новиодунум с либурните от бреговата охрана, стануващи в залива на Акре.

Мустакатият Коста бе капитан на дромон. Той искаше на всяка цена да спечели състезанието, за да докаже на дукса, че неговият екипаж от траки е достоен за своя император. Беше уверен, че с възкачването на Максимин ще настане прелом в управлението на страната. Говореше за залеза на Рим, за възстановяване на предишното тракийско величие. Военното състезание бе интересно, но не вълнуваше народа. Повечето гости бяха дошли за състезанието на градовете и за него правеха големи облози. Жреците на Юпитер Долихен, по произход таврийци, потриваха ръце от радост, защото облозите се сключваха пред олтаря на бога и храмът вземаше за услугата десет процента от заложените суми.

Състезателните лодки бяха подредени до пристана и тълпи от запаянковци се навъртаха край тях. Почукваха ги, интересуваха се от

какво дърво са направени, възхищаваха се на украсата им.

Многоочакваният ден дойде. Светъл, трептящ от нетърпение. Зеленият нос бе настръхнал от народ, пристигнал отрано, за да завземе сенките на редките дръвчета. До специално построения сенник за дукса се издигаше гербът на Скития Минор. Под него се въртяха златошлеми офицери и благородници в бели тоги с пурпурни ивици. С факел дадоха знак за започване на състезанието и от Акре тръгнаха корабите. Беше им разрешено да използват и платната си. Вятърът бе благоприятен и флотилията се носеше като разноцветен облак над пяната от веслата. Народът мълчаливо наблюдаваше морската мощ на римляните, без да знае кого да окуражава — дали дромоните с червените платна или либурните с мостове на предните мачти, които ту се накланяха, ту се издигаха, сякаш нещо кълвяха с железните си клюнове.

Щом корабите стигнаха заливчето на Тимум, вятърът промени посоката си и платната им се заувиваха около мачтите като парцаливи тоги. Моряците засноваха по палубите. Тревожно задумтяха чуковете на капитаните. Засвистяха бичовете на надзирателите. Робите трябваше да умрат над веслата, но да донесат победа на своите господари. И в тези минути на суетене един дромон връхлетя върху челната либуерна. Чу се трясък, разхвърчаха се парчета от весла. Бордът на либурната бе пробит и тя бързо потъна. В морето сякаш се отвори дупка, към която се устремиха всички кораби. И дромонът се наклони, изсипа екипажа си, след което заби мачта във водата. Като далечно ехо долетя предсмъртният вик на прикованите гребци. Заливът почерня от главите на давещите се моряци.

Дуксът заповяда състезанието да продължи. Рим беше богат. Два кораба са нищо. Двеста моряци — също. Робите не се смятат. Те са инвентар.

Отново корабите, се впуснаха, без да обръщат внимание на давещите се. Само либурната на капитан Коста не изпълни заповедта; пусна лодки и започна да ги спасява.

Победи адмиралтейският кораб. Та кой друг. На него бяха подбрани най-младите и най-силните гребци. Екипажът му се състоеше само от римляни. Единствени те бяха достойни за голямата награда.

Капитан Коста бе разжалван, загдето бе се осмелил да прекъсне състезанието. Дуксът заповяда да бъде окован в каторгата на

адмиралтейския му кораб, но докато трае състезанието, да стърчи изправен срещу слънцето за срам на траките.

На другия ден дойде нашият ред. Уж се бяхме подготвили добре, а изведнъж загубихме вяра в силите си.

Андрей дъвчи ноктите си, другите сърдито мълчат и бузите им нервно подскачат...

Коста стърчи пред храма на Юпитер Долихен, охраняван от намусени легионери. Посреща и изпраща слънцето. Големи мухи изпиват лицето му...

С пресилена бодрост Андрей дава последните си нареждания. Гласът му фалшиво скрипти. Кавара ни нахлузи муски на вратовете — торбички с осветени камъчета, от тия, дето жреците продават за победа.

Строихме се пред лодките в очакване на дукса. Ето го! Зададе се със свитата си от трибуни, ограден е с яки телохранители. (Народът е послушен, но не бива да му се вярва.) Дуксът бавно мина покрай нас, огледа ни с празен поглед. Свитата му се разпери, превърна се на паунова опашка. От постоянно напрежение телохранителите са станали разногледни. Очите им подскачат на всички страни, ръцете им здраво държат голите мечове. Лукулус изпъна ръка в римски поздрав и ние изревахме бойния вик на Скития Минор.

На малка масичка блестят наградите: златна статуетка на Виктория, лаврови венци и медальон на Юпитер Долихен, мечта на всеки заради привилегиите, които носи. Притежателят му не може да бъде осъждан, не може да бъде продаван в робство, нито изпращан в каторга, освен ако не е извършил престъпление срещу империята. Наградата е една — ние сме десет, затова медальонът може да се продава. Първият срещнат сараф би платил за него десет фунта, без да се пазари. Рим уби спортния идеализъм. А някога на олимпиадите спортистите на Елада са се подготвяли с години, за да спечелят само една маслинова клонка...

Оттук ще тръгнем, ще вземем пръчка с номер от закотвената либурна навътре в залива и след това ще се върнем на пристана. Който пристигне пръв и подаде пръчката...

Главният съдия надълго ни обяснява правилата. Не забравя да похвали дукса — върховния арбитър на състезанието. Изтикваме лодките във водата и ги подреждаме в една редица. Главите ни са увенчани със свежи клонки от топола. Рано е още за лавров венец.

Извитите плещи на гребците лъщят от маслото, усърдно натикано в порите. Нашето е маслиново, от лодката на Новиодунум долита миризма на непознат балсам. Здравно стискаме веслата и замрели чакаме сигнала. Муската на Кавара подскача върху гърдите ми. От нетърпение сърцето ми бие настървено.

Най-последно тръбата прозвучава, лодките злобно изсъскват и литват напред. Сякаш гласът на хилядите ги тласкат навътре в залива. Не жалим дланите, веслата разбиват водата на пяна, носът разпаря морето и килът оставя зад себе си снежна пъртина. Всички тактуваме с вик, а трябваше само Андрей. Аз и другите сами се окуражаваме, викаме като един, бързаме и жадуваме за победата.

Изпреварихме другите лодки, но се страхувам: първи ще стигнем либурната, дали обаче ще ни останат сили за връщане? Андрей се надига, протяга се, струва ми се, че ония нарочно се бавят да му подадат пръчката. Грабва я, захвърля я в краката си и бързо командува за връщане. Уж бяхме доста изпреварили съперниците си, а ето, лодката на русото конте ни настига.

— Напред, момчета! — вика Андрей.

Кърмата потреперва от силата на мускулите ни. Подгонено, морето бяга. Дъхът ни вече не е дъх, а нажежена пара. Очите жадно питат за съда с вода. Не го взехме, защото всяка секунда е скъпа. Потта е солена, не уталожва жаждата. Ръфаме устните си, ближем кръвта им...

От брега долита рев. Нашите ни окуражават. И друг рев, който ободрява гонещите ни. Двата вика се карат, цепят залива...

„Напред, момчета! Победата е наша. Наша е славата...“

Нищо не казвам, само си мисля, но всички ме чуват, защото, вярата в победата винаги побеждава...

Отдавна фанфарите бяха известили края на състезанието, а нашата лодка продължаваше да се люшка до пристана като чайка със скършени крила. Сълзи мокреха подутите ни длани. От щастие се бяхме схванали...

Съвзеха ни прегръдките на приятелите. Народът ликуваше, сякаш победата бе негова. Девойките ни обсипваха с цветя и ни се отдаваха с погледите си. Старейшините на града ни благославяха просълзени.

Жреците откриха вратите на храма, та да може и Юпитер Долихен да ни се порадва. Братът на Лукулус с презрителна усмивка се мъчеше да омаловажи победата ни...

Дуксът окачи медальона на Андрей и пъкна статуетката на Виктория в ръката му. Дума не отрони.

Цялото множество се бе стекло към нас, а Коста като самотен дъб стърчеше срещу слънцето.

Андрей свали медальона и запита дали може да го подари на най-достойния. Лукулус погледна към брат си и кимна. Контето направи две крачки напред. Андрей го задмина, приближи се до разжалвания капитан и окачи медальона на шията му. Контето се спусна и дръпна муската му. От нея изпадна малко дървено кръстче. Опита се да го вземе, но Коста здраво го заключи в юмрука си...

Дуксът ми заповяда да принеса жертва на Юпитер Долихен и без да изчака края на тържеството, се отправи към пристана.

Беше предвидил, че Максимин ще ме назначи за свой легат на Скития Минор. И не се излъга.

Медальонът спаси Коста от каторга, но не му върна чина. Той се озлоби и избяга при християните на Яйлата.

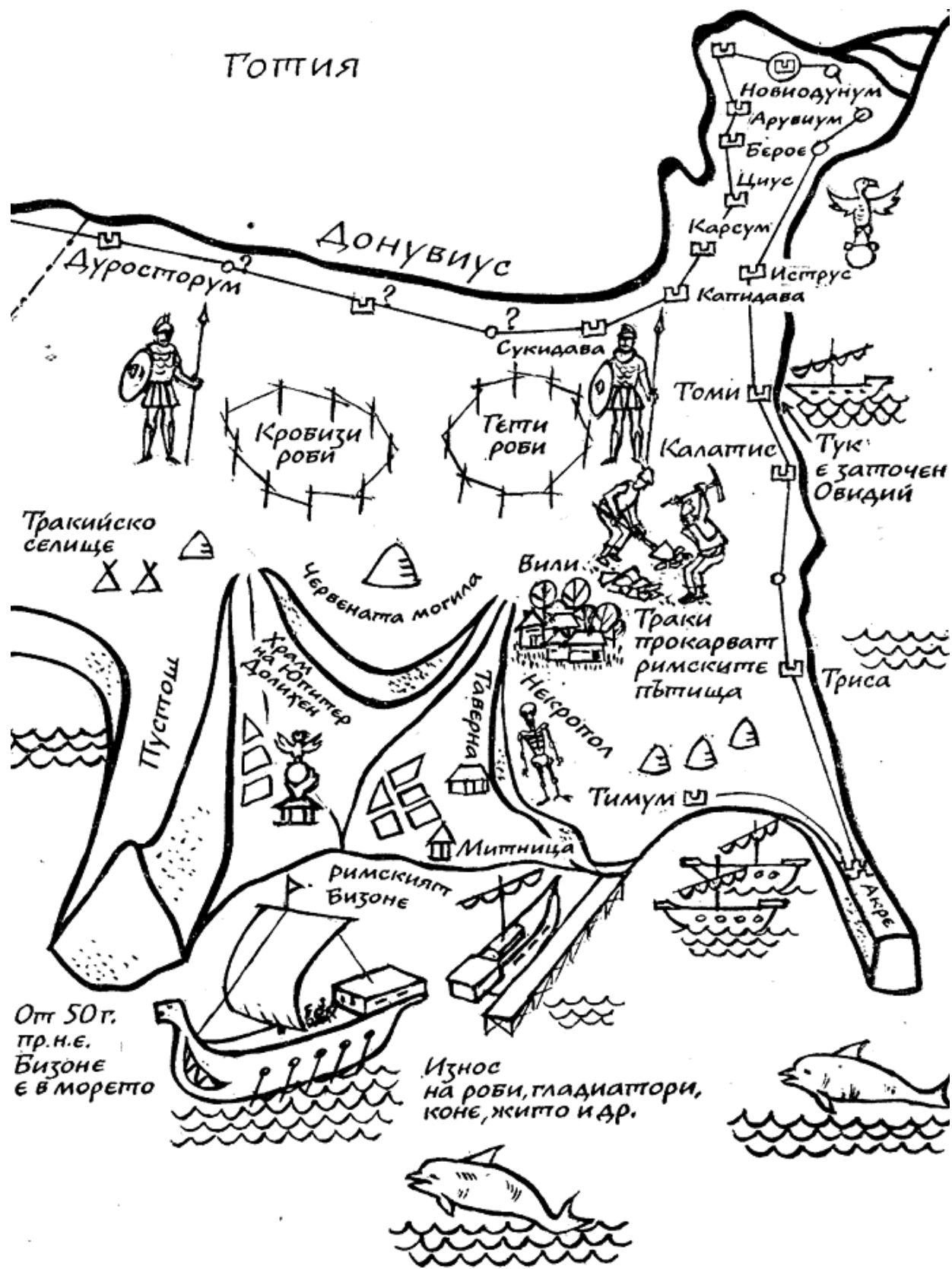
Бяхме загубили доста време. Андрей ми намигна да не продължавам и насочи яхтата към брега.

Кавара усети номера му и ме запита какво е станало после.

— Нищо.

— Как нищо — заклати многозначително глава тя. — Я си припомни какво се случи след три години, по време на портуналиите?

— Седмица преди празниците пристигна куриер от Новиодунум. Лукулус нареждаше портуналиите да бъдат тържествено чествувани в Бизоне не само от населението, но и от цялата войска на Малка Скития. Преди месец бях отпуснал средства за чествуване на нептуналиите от войската в Новиодунум и нямах право да разходвам повече пари за празненства. Максимин забраняваше да се пилеят средства за излишни парадности, но не посмях да се възпротивя на дукса, за да не ме упрекне в незачитане на Юпитер. А и да се заяждам с войската, бе неразумно. Трибуните лесно се обиждаха и бързо действаха, когато някой ги засегнеше.



Главният жрец бе поласкан от хрумването на дукса и стареите на града го подкрепиха. Опитвах се да ги разколебая, но напразно. Прочетох им заповедта на императора за икономии, но те държаха на своето.

Понякога нарушението на заповед било израз на уважение към онзи, който я бил издал. Лукулус знаел, че Максимин не само нямало да се разсърди, но щял да се зарадва, ако тържествата се състоят в родния му край. Подмазваше се на императора чрез нас. Та нали неговите роднини Гордиановците загинали и нямало кой вече да го подкрепя в сената. Напразно съм се страхувал. От три години Бизоне не е печелил голямата награда, може би сега пак е дошло времето. Новата смяна гребци не били по-лоши от нас...

Наистина дуксът бе загубил своите покровители, но на стареите не бе известно, че загиналите Гордиановци се били провъзгласили за императори с благословията на сената. И друго не знаеха, но не можех да им го кажа: След като Максимин бе потушил бунта на Гордиановци, бе се отправил за Рим, за да накаже истинските виновници, но още нямах сведения дали походът му е излязъл успешен. Страхувах се да не би Лукулус да ми прави клопка.

На другия ден опасенията ми се засилиха. По улиците на Бизоне се появиха конниците щитоносци от Сукидава. Край Червената могила се разпънаха палатките на Първи Юпитеров легион. По обед при мен пристигнаха префектите на морския бряг, чиито дромони щяха да се състезават за наградата на дукса.

Прекомерно любезното държане на префектите не ми хареса. Те винаги бяха въздържани към мене, а сега се надпреварваха да хвалят виното ми, да се възхищават от разположението на Бизоне и непрекъснато вдигаха наздравици за императора, без да споменават името и отличията му, както бе прието. А стареите разискваха световните проблеми с такива важни муцуни и префектите ги слушаха с такава смешна сериозност, че се вбесявах. Хвалбите им нямаха край: Бизоне бил най-красивият град в империята; по сила и по вкус виното ни съперничело на родоското; водата ни била чудотворна — подмладявала и разхубавявала. От чешмата под Чиракмана някога пиел Лизимах, а Митридат Евпатор я пренасял с мехове до Мала Азия... С хвалбите си се издаваха колко малко познават света и че от чучурите на Бизоне нищо повече не са видели през живота си.

Чудесно време се бе открило за празниците. Небето чисто, заливът спи. Топло беше, пък се дишаше леко. Народът, пременен и празнично възбуден, черпеше войниците и почукваше с пръсти медните им брони. Къщите бяха украсени с килими. От ранна утрин магаретата пренасяха вода, за да не се вдига прах, когато колесницата на дукса премине през главната улица. Хорът репетираше похвалните стихове за императора. Аз мърдах безшумно устни и преповтарях приветственото си слово.

Лукулус се зададе. Придружаваха го конници с посребрени острия на копията, високо издигнати блестящи орли на легионите. Зад тях потракваха подкованите сандали на пехотата. Тръгнах пред нагиздените старей, за да посрещна дукса, и в това време видях, че в залива навлизат дромоните, които по това време трябваше да чакат сигнала за стартиране в Акре.

Разбрах. Максимин бе загубил...

Вратите на храма се отвориха и народът падна по очи пред мраморния Юпитер Долихен, до когото стърчеше статуята на императора Максимин. Жреците изнесоха ритуалните съдове, измиха с чиста вода жертвеника и отвсякъде го окадиха с тамян. Здравеняци довякоха бял бик, окичен с цветя, повалиха го и му вързаха краката, сякаш да го подковат. Лукулус пое жертвения нож и бързо преряза гърлените вени. Жреците напълниха съдове с шурналата кръв и поръсиха с нея народа и войниците. Хорът запя. Главният жрец разпра корема на животното, извади вътрешностите му и ги издигна нависоко, за да видят всички, че са чисти и здрави. Мухите на Бизоне се полепиха по тях. Вечно гладните глакуси се разкрещяха тревожно.

Следваше да се отдадат почести на императора. Дуксът заповяда да му изнесат статуята от храма. Донесоха чука. Лукулус разби главата на статуята и предаде чука на първия префект. Той разтроши дясната ръка на Максимин и предаде чука на втория префект. И тъй, от дукса до знаменосците, всеки отломи по нещо от статуята на императора.

„Да живее божественият Гордиан императорът, внукът на божествения император и мой братовчед Антони Гордиан императора!“ — извика дуксът и войската му отвърна с рев.

Народът започна да се разотива, но копиеносците го върнаха на площада. Бяха завардени всички изходи към долината. Ти се опита да

избягаш по стръмната пътека на Чиракмана, но стрелите бяха по-бързи от тебе.

Отнеха ми меча и ми подадоха жертвения нож. Онзи с орела и лебеда.

На дукса му се искаше да погледа какво ще направи с ножа един трак, личен приятел на сваления император.

Отрязвах си ушите. Стъпках ги.

— Да бъдат проклети, загдето вярвах на римляните!

Избодох очите си.

— Бъдете проклети, загдето гледахте римското вероломство и се правехте на слепи.

Останаха ми малко сили и за сърцето...

— Браво! Браво! — изръкопляска Кавара. — Все вие сте герои, а аз трябваше да се моля на Дионис, за да се въплъти в един от двамата, за да ме подмята в леглото. Аз трябваше да бъда съдържателка на публичен дом...

Обичали сте ме. Лъжа е. Обичах ви аз, а вие обичахте само себе си. И мъничко пола ми. Затова трябваше да се разголвам. Забранявахте ми да протестирам, да споря, да побеждавам и да умирам като вас — геройски...

В онзи проклет ден Герман се съмнявал в нещо, опасявал се за нещо, учудвал се на любезността на префектите, възмущавал се от дърдоренето на стареите... Мислел, разсъждавал, но не му дошло на ум да заповяда на пристанищния комендант да подготви бърз кораб, с който да избягаме от Бизоне.

Мъдруваше, без да си мъдър. Съмняваше се в себе си и никому не смееше да довериш мислите си. Като Максимин. Като всички траки...

Коста се ядосал и станал християнин. Заврял се в дупките на Яйлата. Лигльо, отказал се от живота и се превърнал на тревопасно животно, само защото не му възвърнали капитанския чин... Но нали е мъж, изкарахте го мъченик...

Ти, Андрей, пишеше епиграми против Лукулус, а когато видя копиеносците му, си глътна езика. Побягна и безславно те надупчиха стрелите.

Герман също се изкара герой. А можеше ли да бъдеш друг? Обстоятелствата те принудиха да бъдеш такъв. Да си режеш ушите, да си вадиш очите. Да спекулираш със смъртта си. Да бъдеш ефектен, та дано историята запише именцето ти...

Сто копия се забиха в тялото ти и го издигнаха нависоко. Кървав дъжд заваля върху шлемовете на легионерите, а дуксът презрително се усмихваше. Луций Сцевола бе един и всеки след него, който иска да му подражава, би изглеждал смешен.

Русото конте, братът на дукса, не си поплюваше. Той подбра и подкара към корабите най-хубавите жени и най-силните мъже на Бизоне. Щеше да ги продаде в робство, за да получи стократно стойността на отнетата му награда. А колко мъничко трябваше да направите, за да бъдат всички доволни и да не страда народът. Ако Андрей подареше медальона на контето, дуксът щеше да се разнежи и да върне чина на Коста. Тогава епиграмите ти щяха да бъдат само хумор, а не политическа сатира. А ти, Германе, ако беше по-умен, щеше пръв да счупиш статуята на убития император... Мъжете казват: трябвало да изядеш чувал сол с един човек, за да го опознаеш. Жената може да опознае мъжа само за една нощ.

Аз бях спала с Лукулус. Той не бе глупак.

Уплашеният жрец грабна дарове и начело на своите служители се отправи към Лукулус, да изрази верността си.

Върху коляното на Юпитер Долихен бе сложен жертвеният нож, с който Герман си бе рязал ушите и вадил очите. Лебедът бе умрял и орелът вече го кълвеше... Обрах цветята от олтаря и с най-прелестната си усмивка тръгнах след шествието на жреците.

Старците на Бизоне изсекнаха носовете си и хвърлиха мръсотията им върху мене.

Продължавах да вървя усмихната.

Главният жрец подреди даровете в краката на дукса и високо го благослови. Хорът запя хвалебствения химн на императора, като поспираше объркано, когато трябваше да произнесе името на Гордиан вместо Максимин. Лукулус ме опипа с погледа си и аз обещаващо му кимнах. Благоволи да ме повика. Изтичах към него. Разтвори ръце да ме прегърне, цветята се разпиляха и лъсна ножът...

Аз, слабата, невежата във военните дела хетера, успях да го понижа...

ГЛАВА ШЕСТА

Всичко се обърна с главата надолу. Получи се сведението. Феодор Григориевич Романовски се оказа наистина професор, учен със световна известност. Дядо му действително бил загинал при освобождението на България от турско робство...

Хаджипаров не бил никакъв бандит, а кандидат на науките, създател на собствена хипотеза за развитието на човешките раси. Бил деен спортист. На два пъти участвувал в първенството на Украйна по ветроходство. Напоследък дори бил включен в републиканския отбор...

— Срам! Идва ми да си откъсна главата, шефе.

Коста е отчаян. Муси се като дете, на което са отнели любимата играчка. Дразни го смехът ми. Умува. Може би Хаджипаров е изпратен по втория начин на специализация в Одеса. Там той е успял да влезе под кожата на някакъв изкуфял професор добряк, който има слабост към българите. Откъде да знае изкуфелият добряк, че и между българите се въдят всякакви... Бдителност!

Някой предупредително се изкашля и почука на вратата. Коста каза „влез!“

Как?! Директорът на музея! В спортната база! Да не би да се е отворила война?

Носи пластмасова панамена шапка, тъмни очила, папионка на червени точки, белият му панталон е изгладен безукорно.

Подавам му стол. Сваля си първо панамената шапка, издухва закачалката от прах и я поставя. Изважда носна кърпичка, разтваря я, застила седалката на стола и чак тогава сяда, като предварително подръпва ръбовете на панталона си нагоре.

Неееем.

Оглежда обстановката, после мене, Коста, бърка във вътрешния джоб на самото си и изважда дълъг плик, облепен с чуждестранни марки. Подухва си лицето с него, поставя го на масата и го затиска с длан.

Кавара му дала адреса на баща си и той му писал. Тази сутрин бил в Балчик и като се завърнал, намерил отговора върху бюрото си...

Отишъл в Балчик, за да разузнае докъде са стигнали с археологическите разкопки на тамошната крепост.

— Дума не може да става, че в тяхната крепост се е намирала столицата на Добротица. Тя е издигната от Юстиниян и е разрушена от готите. От пети век в нея не е имало никакъв живот. Някои хора си въобразяват...

— Моля да не се отклоняваме от важната тема. И децата на археолозите знаят, че Карвуна се е намирала на Чиракман. Излишни спорове... За какво сте писали на Кавариния баща? — пита Коста.

— За симпатичния антрополог, който издирва баща си.

— Пестете комплиментите си! Още не се знае какъв е този антрополог.

— Знае се. Син е на Андрей и Кавара.

Деспота е зян. Склерозата здраво го е натиснала. Коста ми намига и се киска в шепа, за да не обиди възрастния човек.

И Деспота се подхилва. Не ни сечало пипето... Герман не бил мой син, а на другия Андрей, дето е умрял, но още живее.

Коста оглупява.

Само с няколко думи Деспота ни уми лицата от всякакви гримаси на съмнение. Не Коста, а той е роден за разузнавач. Жалко, че вече е пред пенсия. Само от едно име — Хаджипаров, и от една илюстрирана картичка със снимка на Чиракман разреши загадката.

Подробно го разпитваме. Обменяме опит.

Някога си бащата на Кавара публикувал антифашистките си спомени в нашия вестник „Факел“ и в тях споменал името на зъболекаря Хаджипаров. Деспота запомнил това име и когато Герман...

— И вие веднага сте поискали от бащата на Кавара по-подробни сведения за него? — прекъсна го Коста.

— Точно така. И ги получих такива, каквито очаквах. Вече няма никакво съмнение: Герман е бил осиновен от зъболекаря Хаджипаров, истинските му родители са Андрей и Кавара. Това си личи и от снимката на бащата.

Деспота изважда снимка. Приликата е поразителна. Как не сме се досетили?

Коста се размеква. Една сълза издайнически се отронва от лявото му око. Вълнува се, здраво раздрусва ръката на Деспота.

— И ние оставяме Герман да живее в бунгало, вместо да го поканим в домовете си. Съмняваме се в неговата честност...

— И лепим тиксо на вратата му — допълвам.

— Жалко за нас. Но, но акцията „Открадването на Дионис“ продължава! — преодолел вълнението си, бойко извика шефът.

Деспота се разтревожи. За какъв Дионис ставало дума. За бронзовата статуетка в третата витрина ли? Нека само някой се опита, ще му счупи главата...

— Не, не... Така се нарича ветроходната регата — замазва Коста работата с измъчена усмивка.

Запушвам цигара. Провалям баса.

Деспота опъва пръст, съветва ни. Били сме приятели на Герман и внимателно трябвало да го подготвим, за да не получил шок от новината. Досега момчето си мислело, че е от друг произход, а изведнъж се оказва син на такъв баща...

Под такта на пръста му поклащаме глави, съгласяваме се.

— Ако изведнъж узнае, ще провали състезанието — изпуснах гласно тревогата си.

Деспота ме изглежда с нескрито съжаление. Бързо му подадох шапката, за да не ме заяде за каменните си надписи.

— Каква голяма сграда, какви широки зали са направили за ветроходците, а аз се чудя къде да сместя моите експонати — въздъхна той и си излезе.

Втурнахме се към писмото като гладни кокошки. Изкълвахме го, изпъскахме се и се хванахме да коригираме плана си за „Открадването на Дионис“. Налагаше се и Герман да включим в акцията. Не напълно. Трябва да го пазим. И постепенно да му разкриваме нещата. Както неговите, така и нашите... Друг изход няма. Това ще стори Кавара. Тя е умна, деликатна и ще го подготви за новината.

Грабнах писмото и потърсих Кавара. Смяната ѝ бе свършила, нямаше я и в бара. Отишла си направо в къщи.

Както винаги, посрещна ме на дворната врата баба ѝ. Ужасна церберка. Сякаш се е родила, за да пази вратата, да разпитва, да иска обяснения и чак тогава да те пропусне при внучката си.

За какво съм търсил Кавара... Знаела ги тези важни работи... Не можело да се влиза току-така при две жени.

И тя се нарежда още при жените. Не си вижда мустакатите брадавици, изкуственото чене, проскубания кок...

— Я, моля те, отвори! Не ме ли познаваш? Сто пъти съм ти обирал черешите като малък.

Познавала ме, но вече съм бил голям. Хората шушукали. Завъртял съм бил главата на Кавара, пък съм се влачел подир някаква си чуждестранна повлекана...

Изсвирих сигнала ни. Никакъв отговор. Бабата се хили. Кавара въртяла пералнята и топ да гръмнел...

Тръгнах си и вратата изскърца.

— У какъв дангалак си станал! — внезапно започна да любезничи бабето.

Сменя си очилата. Оглежда ме отвсякъде. Одобрява ме, но не ми го казва.

Кавара наистина переше и много се зарадва, като ме видя. Бил съм дошъл на време да изцедея чаршафите ѝ. Да изразходвам малко от силите си за нещо полезно. Бабата донесе столче и седна срещу нас. Гледаше ни със зорък поглед на тъмничен надзирател при свиждане. Даваше от време на време съвети как да извивам чаршафите. Трябвало чалъм, а не сила. Щял съм да ги скъсам, така съм ги усуквал.

Скритом пъгнах писмото в ръката на Кавара и тя влезе в къщата уж да се преоблича.

Бабата започна да ме разпитва за баща ми. Знаела го от малък. Бил луд и ако аз съм се метнал на него, тежко и горко на жена ми. И си попейвал. Пръв свършвал виното си, та на Коледа купувал от кръчмарското... Значи на даляна бил, а не се сети веднъж да ѝ изпрати рибица. Да съм му напомнел. Обичала лефер. Можело и карагъоз да ѝ изпрати, но повечко, за да си го насоли. Ех, когато бил жив мъжът ѝ...

Слушах мърморенето ѝ и очаквах да се появи Кавара. По лицето ѝ исках да прочета какъв ефект е предизвикало писмото. Останах разочарован. Пристигна съвсем нормално. Седна до мене и запуши цигара.

Както винаги заговорихме на френски, за да притесним бабата. И този път успяхме. Взе столчето и отиде при наблюдателницата си.

Тукашните бабета умират да гледат през дупчица на дворната врата какво става на улицата.

— Е?

— Нищо. Човекът си намерил родителя...

— Това нищо ли е?

— Ако родителите му бяха живи, щеше да е нещо, но сега...

— Откровено да ти кажа, аз смятах, че е дошъл за пакост в нашия град...

— Какво ти дава основание да мислиш така?...

Запънах се.

— Имаше предчувствие или се страхуваше да не се влюбя в него?

— Имам вяра в тебе...

Кавара се изсмя и баба ѝ пристигна да види какво се е случило. Отново заговорихме на френски и тя се отдалечи.

— А кое ти дава основание да промениш мнението си за него?

— Ами родителите му...

— Родителите на еничарите може би са били добри, но еничарите са служили на осиновите си. Не бързай!

— Кръвта вода не става...

— Не вярвам на поговорки... Кога пристига твоята американка?

— Не ме интересува.

— А аз се заинтересувах... Ще пристигне по време на състезанието. С яхта... Ако се срещнеш с нея, веднага заминавам при тате. Ще те освободя да правиш каквото си намислил...

— Ще съжаляваш за тези думи...

— Ни най-малко... Дошло е време и аз да помисля за своето щастие. Досега бях наивна. Освен тебе не познавах друг мъж... Преглътнах миналогодишния срам, преглътнах Атина заедно с фалшивата ти леля, но ако и сега се повторят тези истории, край!

— Хората ни завиждат. Настройват те. Ще се радват да ни видят скарани. Службата ми изисква да бъда любезен с чуждестранните гости. Мис Лукън е богата, носи валута и аз трябва да бъда внимателен с нея. Да я развличам. Иначе ще полудее от скука и ще избяга от „Русалка“. Ще отиде, да кажем, на Хавайските острови. Аз печеля повече, отколкото бих печелил в музея. Събирам пари за вноска, за апартамент. В тази ли съборетина ще живеем? При това ужасно бабе...

Ти ме обиждаш, но не предполагаш колко страдам: да се правя на наивен, да угоднича на тъпите милионери... Но аз честно си изкарвам прехраната, не съм Каяка...

— „Гордея“ се с тебе. И всичко това сигурно за мене правиш?...

— И за тебе, и за всички нас...

— Хем да спиш с американката, хем да мислиш за мене?

През пролетта се хваща сенна хрема, а Кавара я пипва ревността. Поне да я прикрива... Жените не умеели да мислят логично, но имали вътрешно чувство, което им помагало да догаждат истината. Това е измислица на психолозите. Жените по-лесно възприемат лъжите. Достатъчно е да им се закълнеш във вечна вярност и се успокояват. Жените възприемат нещата формално.

— Няма вече да се срещам с мис Лукън! Заклевам се!

Кавара още не ми вярва, но настроението ѝ се разведрява.

— Само тебе обичам. Заклевам се в бъдещите ни деца!

Вече можехме да говорим по мъжки.

Обясних ѝ задачата. От нея се изискваше: първо — постепенно да се подготви Герман за новината; и второ — в никакъв случай той да не я узнае, преди световното по ветроходство да е завършило.

Съгласи се.

ГЛАВА СЕДМА

На днешната тренировка Андрей дума не обели. Беше разсеян, избягваше погледа ми, някак си гузно мълчеше и въпреки постигнатия между нас безгласен синхрон на действия и мисли не можах да разбера какво го е разтревожило. Едва на брега, когато видяхме хангарите препълнени с чужди спортни яхти, проговори.

Българските състезатели вече бяха пристигнали. Ранната дата на състезанието ги принуди да форсират тренировъчните си етапи. Цяла зима кръстосвали топлите заливи. Сигурно вече са влезли в запланарианата им спортна форма и са дошли на място да се ориентират. Българските треньори не вярвали в чудеса и затова изисквали от отбора да се класира поне в шесторката. Скромни хорица...

Прекосихме форума на римския Бизоне, наполовина изяден от пълнеещото с всеки век море. Върху основите на някогашната таверна бяха израсли коронести ясени с преждевременна посърнали листа от прикачените към клоните им високоговорители. Някакъв потомък на Понтийската мида гощаваше клиентите си с кебапчета, гарнирани с адска музика. Грозен тухлен склад се бе разположил върху основите на Юпитеровия храм. Асфалтовият паркинг бе разчистил два квартала от античния град, а къмпингът — останалите. Средновековните варвари бяха разрушили вилите на богатите римляни, а модерните булдозери бяха разпилели останките им. Тук-таме по Зеления нос се припичаха тромавите летни къщи на румънските чокои, сред които се пъчеше фалшивото замъче на някакъв си кралски генерал.

При автобусната спирка зърнах Барбароса. Някогашният ми инструктор по ветроходство. Великолепната му червена брада вече се бе прошарила и розовееше. Той разговаряше с друга брада — младежка, черна, която, щом се приближихме, се метна в тръгващия автобус.

— Старшият треньор е вече долетял... Витошки шоп. Виждал е морето само на картинка, а говори за него, сякаш е син на Посейдон.

Нямало да ме допусне до състезанието и турско да станело. Въобразява си, че без неговите поучения никой не може да стане ветроходец... Познаваш ли го?

— Отдавна. Той не е син на Посейдон, но е бог на сладките води.

— Тогава да си лови шарани...

Андрей се заблуждаваше. Барбароса бе един от създателите на ветроходния спорт у нас и бе обучил няколко поколения спортисти. Отначало с лично измайсторените си яхти, доста капризнички и демодирани госпожички, а по-късно и с чуждестранните красавици.

Отначало на нас, децата, спортната яхта изглеждаше проста лодка в сравнение с гемия, но щом я поразгледахме по-подробно, изумихме се от сложния ѝ тоалет, състоящ се от толкова части, колкото е имал и корабът на Колумб. И не подлежаха на зубрене. Докато ги научиш, трябва да си прищипеш пръстите, да простинеш, сто пъти да се изпотиш и да си изкълчиш езика, за да ги произнесеш.

Барбароса не миряса, докато не ни накара да декламираме и насън морския речник. След това му хрумна да ни направи конструктори; раздаде ни триони, рендета, бургии и започнахме под зоркия му поглед да майсторим моделчета на яхти. А щом усети, че в училището сме се понагълтали с аритметиката, домъкна черна дъска и с тебешир реши да ни доказва каква трябвало да бъде хидростатиката, устойчивостта, аеродинамиката и хидродинамиката на ветрохода, та той да бъдел бързоходен, да избягвал съпротивлението на триенето и лесно да можел да преодолява вълновото, въздушното и всяко друго съпротивление. При това викаше за помощ Архимед, физика Рейнолдс и математика Бернули.

За две години Барбароса успя да прогони половината от момчетата, но упорито продължи да тероризира останалата половина, сякаш си бе поставил за цел да избие от главите ни мисълта, че можем някога да станем ветроходци. В началото на четвъртата година останахме само десетина „физико-математици“ и „конструктори“ на яхти, но продължихме да отиваме на езерото, за да разберем докъде ще стигне нахалството на нашия инструктор.

И в един майски ден любопитството ни бе задоволено. Бяхме привършили с поредната си тренировка, зачихли яхтата и пред възхитените погледи на група ученички тръгнахме към автобусната спирка за София с издути мускули, с каучукови диафрагми, с юфтени

кожи и със самочувствието на големи мореплаватели. Барбароса ни върна в яхтклуба. Върху моделната маса бе подредил сандвичи, шишета с лимонада и панер с ранозрейни череши. Трапезата се командуваше от бутилка ром, окичена със златни дегустаторски медали. Стъписахме се от това разточителство. На републиканското за юноши спечелихме първото място, но тогава бяхме възнаградени само с по чаша боза.

Сигурно на Барбароса се е родил втори син или нещо подобно. Или вече го е ударил четирийсетака?...

Щом ометохме масата, Барбароса отвори бутилката с ром и вля на всекиго по малко.

„Досега бяхте юнги, произвеждам ви в моряци! Ако потраете още някоя година, от вас ще направя и състезатели.“

Били сме юнги, произвежда ни в моряци! Та няма не сме вече капитани?!

Станали сме добри техници, моряци, но не и спортисти. Още не ни бил запознал с тайните на ветроходството.

За наша изненада тайните започнаха с изучаването на правилника. Зубрехме го педантично — изречение по изречение, дума по дума, сякаш той не беше обикновен спортен правилник, а кодекс, чийто закони ръководеха света...

Андрей не бе достатъчно подготвен „спортен юрист“ и имаше късмет с мене...

— Не ми е приятна срещата, а сигурно и на Барбароса — рече той, като се поспря. — Видя ли черната брада как избяга? Ще бяга, я. Такъв пердах му ударих... Помощник-треньор! Тип. В лагерния стенвестник ме бе изкарикурирал, облечен в евзонска униформа. В едната си ръка държа макет на яхта, а в другата — история. Под карикатурата бе написал, че Андрей Василев е най-добрият ветроходец между византийците и най-добрият византиец между ветроходците...

— И мене горе-долу така ме бяха изкарикурили. Не обръщай внимание.

— Нямам нищо против смешното, но не мога да понасям нечестното...

Барбароса ни видя.

— Я, дезертъорът се завърнал!? — разпери ръце той и след като ме избодеше с брадата си, запита ме къде съм изнамерил този ветроходец

побойник.

— Той самият ме изнамери. Поразчеса старата ми краста и тя пламна...

— Как пламна? Обяснявай по-подробно! Ела да поседнем в закусвалнята...

Седнахме. Обясних му за намеренията ни. Не се зарадва.

Състезанието било световно и не се организирано от Института по история, нито от Института по антропология, а от Международния съюз по ветроходство. Дали ни е известно?

— Известно ни е.

А известно ли ни е, че в състезанието ще участвуват повече от тридесет страни?

— Морето е широко.

— Широко е, но на някои ще им се види тясно, когато се напълни с майстори.

— Ще се помъчим и ние нещо да измайсторим — рекох аз и Барбароса ме изгледа така, сякаш искаше да ми каже: „И ти ли сине, Бруте?“

Да сме оставили шегите на шегаджиите. Без треньор не можел да ни допусне на гонките. Само с вятър и амбиции не се печелила победата. Нужни били подготовка, ум и хитра тактика. Ще бъдем шартирани още на старта. Познавал съдиите от Канада. Палачи. Извадят секирите и докато от сто яхти не останат тридесет, не се успокояват. Правили си естествен подбор, за да не се занимавали после с кретенчета... А на нас ни скимнало сами да се подготвяме! Трябвало да кани Андрей с бъклица, за да се яви на сбора. Дошъл, колкото да набие помощника му, и си отишъл. Герман се върнал от Съюза и не се обажда. Къде е възпитанието? Къде е спортният морал?

Андрей се понаведе, сякаш да види дали не се крият под масата. Барбароса качи кръвното. Лице и брада се сляха в един цвят. Уплаших се.

— Учителю благи, напълно си прав — подхванах галъвно и му потърсих ръката. — Виновни сме, но късно се опознахме. Сега тренираме задочно, по твоя метод. Включи ни в екипа, та поне краят на подготовката ни да бъде под твоето ръководство.

Сритах Андрей да не възразява.

— Уж вече си нещо, пък говориш по хлапашки — размекна се треньорът.

— Нали ветроходецът трябва да бъде хем разумен, хем по хлапашки ентузиазиран? Нали за ветроходци и космонавти не се избират юноши, нито мъже, а мъжища? — цитирах някогашните му думи и той капитулира.

Поръчах три водки и три швепса.

— Довечера идете при Луковски да ви даде екипи и да ви запише за стола.

— Как Луковски? Кой Луковски?

— Хайде де. Не познаваш ли зъболекарчето? Онова, дето го сви на републиканското.

Главата ми се завъртя, преди да съм изпил водката.

— Луковски юнашки е пипнал момчетата. Гони ги до дупка. Слага ги в леглата с „Лека нощ, деца!“ ... Късмет извадих с него. Всяко зло за добро...

— Кое зло е за добро?

— Ами след онова постановление нашичкият продължил да си бачка частно. Някой мръсник го издал и му отнели правото да вади зъби... Много важно! В нашата страна се намира работа за всички. Сега момчето си е паднало на мястото.

Изглежда съм пребледнял, защото Андрей ми напъха в ръката швепса.

Барбароса вдигна чаша за нашия бъдещ успех и демонстративно я плисна зад гърба си.

— Треньорски номера. Смята се за голям педагог — измърмори Андрей, след като треньорът ни остави. — А на тебе какво ти стана?

— Нищо. Оказа се, че и моят, и твоят карикатурист е един и същ... откога ли си е пуснал брада? Благодаря ти, загдето си го набил. И на мене някога ми се искаше да го натупам, но времената не бяха подходящи за това. Тогава Луковски бе някакъв Робеспьер и ме водеше в списъците на буржоазните отрепки... Нали баща му бил убит от полицията...?

— Убит за мародерство по време на бомбардировките... С мръсна кръв е тоя тип и ако...

— Чак сега разбрах, защо си ми говорил за Лукул, Лукулус, мис Лукън! Това съвпадение на имена не е било случайно.

— Не само антропологията, но и етимологията разкрива някои основни човешки белези. В бъдещата си дисертация ще докажа сходството между характер и мисли на лица, живели в различни епохи, чиито имена са съставени от корена „лукав“...

Тръгнахме по пътя за Чиракман, стигнахме до горичката с диви череша и поседнахме. Гъмжилото на курорта бе останало под нас. Хората се бяха превърнали на мравки, бунгалата — на детски къщички играчки. Бяхме се изкачили само на стотина метра и вече животът се откъсваше от нас.

Усетих нужда да му разкажа за осиновяването си. Изслуша ме внимателно, но без да прояви видима изненада. Обеща ми да ми съдейства в издирването, обаче след завършването на състезанието.

Трогнах се.

— Съжалявам за онази вечер в бара. Вклиних се между двама ви. С трима играта не е интересна. Ще се помъча да попълня карето с някоя чуждестранна мадама.

— Не бива! Ще понижиш самочувствието на Кавара...

— От Коста подразбрах нещичко. Да не би да се страхуваш от следователя? Нали Каяка...

Андрей махна ръка презрително.

— Каяка е дребна риба... Някои се възмуцават от незначителните валутни машинации, от кражбата на продавачката, от намаления грамаж на кебапчетата, въобще от всичко, засягащо покупателя, но ако някой открадне цял век от историята ни или достойнството на нацията ни, не би се развълнувал... Работата е подебела: преди две години се запознах в „Русалка“ с един италиански журналист. Интересуваше се от нашия фолклор, записваше тукашните легенди. Преданието за потъналия в морето Дионис с изумрудените очи му хареса и когато се завърна в родината си, го публикува. Чел си го...

Миналото лято в „Русалка“ пристигна мис Лукън. Със собствен спортен самолет. Надхвърляше тридесетте, но беше хубава и елегантна. Скоро се запали по ветроходството и всеки ден ме караше да я водя при потъналия Бизоне, при скалата на Гибралтар, както наричаше Чиракмана... Веднъж ме запита дали съм чувал за някаква потънала статуя. Пошегувах се, че дори съм я виждал на морското

дъно, когато съм се спускал да ловя рапани. Подарих ѝ една голяма черупка от рапана. Американката плати за нея сто долара...

— И ти ги взе? — като неопитен следовател избързах с въпроса си аз.

— Защо не?! Вечерта дойде в стаята ми и ми наброи още сто долара за две антични монети. Поразговорихме се и когато узна за гръцката ми жилка, много се зарадва. Майка ѝ била гъркиня. Преминахме на гръцки, за да не я измъчвам с английския си.

— Да не я измъчваш с английския си?! Доколко знам...

— Нарочно ѝ се представих за простоватичко момче, научило стотина английски думи по пристанищата... Оказа се, че американката е колекционерка на старини. Калифорнийската си вила била превърнала в музей. Обеща ми голямо възнаграждение, ако ѝ помогна да измъкне статуята от морското дъно. Отначало се дърпах, но когато заудря по античната ми струна, капитулирах. Статуята нямала нищо общо с българите и трябвало да се върне на гърците. Поисках ѝ петдесет хиляди долара.

— Петдесет хиляди!?

— Нима един Дионис с изумрудени очи не струва толкова?

— Ако наистина се открие такъв, той ще бъде безценен, обаче...

— Аз ѝ поисках само петдесет хиляди... Толкова ми трябваха, за да построя адмиралтейската кога на Добротица...

— Това пък какво е?

— Детска мечта. Видял си модела ѝ. Мечта на двама хлапаци — Коста и аз, които след буря намериха изхвърлени на брега части от кораб, обшити с медна ламарина. И с надпис „Добротица“. Сърцата ни се палнаха и се захлехме да реставрираме кораба на добруджанския деспот. Да го превърнем в клуб за подводни изследвания и с него да обиколим света...

— А как ще получиш доларите?

— По законен начин — чрез леля си, от Атина. Наследство.

След много гмуркания Андрей уж успял да открие статуята. Лежала полузаровена в пясъка на дъното срещу Чиракмана. Мис Лукън го научила как да снима с подводна камера и той филмил облепения с миди и с водорасли Дионис. Отчупил две парченца от него. Едното се оказало мраморно, а другото — от слонова кост. Мис Лукън полудяла от радост. Отрупала го с подаръци. Решил да я издои

докрай. Убедил американката световното по ветроходство да се състои в залива на Каварна. Така по-лесно щели да измъкнат статуята. Планът ѝ харесал и тя се заела да действа. Успяла. През есента се получило съобщение, че световното първенство по ветроходство ще се състои тук. На Андрей му се искало да стане спортна звезда на роден небосклон. Затова усилено тренирал с Каяка...

— Всичко ми се струва наивничко скроено.

— Парченцето слонова кост, което отломих от тирса на Дионис, наистина бе двухилядолетно. Това лесно можеше да се установи с въглерод четиринадесет, а и структурата на мраморното парче ясно показваше произхода си... Било наивно скроено?! Когато мис Лукън пристигне със своите водолази, когато пхнат статуята в надуваеми възглавници и я издигнат на метър под повърхността на водата, когато яхтата отнесе Дионис в международни води, тогава няма да мислиш така... Нали по наивен начин бяха измъкнати Иван-Александровото евангелие, Манасиевата хроника и още много древнобългарски паметници, с които се гордеят музеите и библиотеките на много държави?... Сега мъчно се завладяват чужди земи, но все пак има начин да им се открадне нещичко от историята...

През зимата отишъл в Атина, за да „вържел“ доларите и да уточнят с американката плана за открадването на Дионис. Отначало мислел да действа сам, но когато се завърнал от Гърция, размислил и всичко разказал на Коста.

— А той? — наострих уши.

— Запали цигара и в настъпилата тишина дочух как мозъкът му щрака. Ненадейно смачка цигарата, скочи и два пъти обиколи канцеларията, като поклащаше глава. Разбра ме. И на него му се искаше световното да се състои в нашия залив. И той мечтаеше за адмиралтейския кораб на Добротица.

Съставихме план на действие. Заради кораба решихме да издоим нахалната американка. Трима знаехме тайната. Сега ти си четвъртият.

— Кавара ли е третата?

— Баща ми. Той произведе генерал Лукулеску в Дионис.

— Сега пък генерал!

— Румънски генерал от запаса. Потомък на Лукулус. Като нямало кого да командува, назначил баща ми за свой ординарец и изливал всичките си военни добродетели върху гърба му. Било по

времето, когато на румънската кралица ѝ хрумнало да си построи резиденция в Долината на пастирите. Дворцовите ласкатели решили да бъдат наблизко до своята покровителка и се втурнали да издигат вили на Зеления нос. За няколко месеца израсли ей ония малки замъчета с кулички, с мавритански прозорчета, с английски камини, с френска мебелировка и с римски колони. Градинари засадили смокини, кипариси и магнолии. Пристигнали строителите на бъдещата кралска резиденция, но каварненци ги прогонили със сопи. Не разрешили някогашната българска столица да се мърси от чужд владетел. Кралицата се обидила и си направила дворец в Балчик. Замъците останали да стърчат на Зеления нос като паметници на ласкателството...

След като нашите прогонили кралицата, генералът Лукулеску се произвел за дукс на Добруджа, надянал тога с пурпурна ивица и пъхнал краката си в римски сандали. Когато склерозата му понапреднала, повикал известен букурещки скулптор и му поръчал да извае образа му в позата на Цезар от една древна колона. Тази статуя стърчала над залива до четиридесетата година и щом Южна Добруджа се завърнала към родните предели, баща ми я бутнал в морето... Измъчихме се доста, докато я измъкнем, докато я натоварим на сал и тайно да я спуснем между останките на Бизоне. Шефа...

— Всичко трябва да кажеш на Кавара, иначе, щом дойде американката...

— Не бива да я намесвам в играта. Жена е...

— Тогава се подготви да понесеш последствията.

— Ще ги понеса. Първия удар ще ми нанесе чрез тебе.

— Едва ли ще се осмели.

— От векове жените отмъщават на любимия си, като му изневеряват с най-близкия му приятел. Тази тяхна тактика важи и за гагаузките...

Минаха бригадирите в облак прах. Те тътреха уморените си крака и пееха единствения марш, който знаеха. От командира им узнахме, че директорът на музея извикал Кавара на съвещание. Андрей реши да отиде в „Русалка“, а аз — да се обадя на колегите си в Одеса. Цял час парфюмирах илюстрираните картички с поетични сравнения и

отидох да ги пусна в пощата. Курортът се веселеше, но без моите приятели изглеждаше скучен. В бара Барбароса разстрелваше с опънат пръст гърдите на своя брадат помощник. Прииска ми се и аз да му кажа няколко думи, но жалкият му вид разсея злобата ми. Коста пиеше своя двоен ром с кола, великодушно предоставил татуираните си ръце на погледите на две полякини. Беше се надул като петела от гагаузкото знаме и с палеца на левия си крак почесваше петата на десния. Кученце от неизвестна порода жонглираше под масата с джапанките му. Към пристана тичаха деца, за да посрещнат едно наперено корабче. Свих към частния пазар, за да си купя някой плод. Под върбите на малката рекичка бяха разпрегнати магарешки каручки, докарали ягоди, подредени в пластмасови касетки. Сламата в каручките още миришеше на миналогодишните пъпешки, с които, казват, Каварненският край се славел. Прияха ми се ягоди с кисело мляко и купих касетка с ароматичните плодове. В магазина нямаше кисело мляко, пъхнах ягодите в багажника на Лада и забръмчах към града. И в тамошните магазини киселото мляко се бе свършило. Изкупили го пенсионерите. Пуснах картичките за Одеса и с ягодите се упътих към ресторанта с надежда там да ми намерят кисело мляко.

От музея изскочи Кавара. Поканих я да влезем в ресторанта.

Не била за там. Косата, — рошава, дънките — прашни. Баба ѝ се запасявала с кисело мляко. Да сме отишли у тях. Отдавна искала да си поговори с мене насаме...

Спрях Лада пред висок каменен зид с огромна дървена врата, през която можеше да мине кола със слама. До нея имаше друга — малка, скована от дъбови дъски с широкоглави цигански пирони. Щом се упътихме към нея, тя сама се отвори и пред нас застана бабата. Смени очилата си с други и подробно ме разгледа. Пусна ме да вляза и поех по калдъръмена пътечка, през топчести хортензии, засадени в бурета, към едноетажна каменна къща.

— Добре е, че баба ми те одобри. Иначе трябваше дълго да преговаряме, за да те пусне. Влизай, но първо си събуй обувките, за да не я обидиш. Държи на старите провинциални навици.

Намерих се в стая със скокливо желязно легло, украсено по углите на рамките с месингови топки. Стените на стаята бяха украсени със снимки, между които се открояваше една поставена в рамка,

облепена с морски охлювчета и миди. Снимката бе на младежа от музея.

Бабата ми поднесе сладко от смокини, каза ми „буюрум“ и изчезна, без да се мерне повече. Кавара ме остави с шише кайсиева ракия и отиде да приготви вечерята. Дали ракията ме замая или дъхащата на цветя вечер, но когато тя се появи в тънък пенъоар, стори ми се, че ще става нещо приятно. И наистина тя седна до мене и хвана ръката ми. Изпих ракията на един дъх, но не усетих да идва куражът. Младежът от рамката с мидите сякаш ми се присмиваше. Зърнах върху етажерката с книгите кутийка, изплетена от слама, и като удавник се хванах за нея. Отворих капака и някакъв картонен механизъм издигна от дъното ѝ снимка на ученичка с дълги плитки.

На нея Кавара била кръстена. Навремето такива сламени кутийки са си подарявали влюбените. Сламата и мидите били на мода... Баща ѝ обичал ученичката, а тя се омъжила за младежа в рамката с мидите.

— В Андрей ли?

Бях запомнил името му от музея.

— В него.

Нощна пеперуда се втурна в стаята и започна лудешки да се върти. Уголемената ѝ сянка неприятно подскочаше по стените. Подгоних я, но тя не искаше да излезе. Кавара загаси лампата.

И ученичката от сламената кутия е била обичана от двама.

— Аз само те ухажвам. Андрей е влюбен в тебе.

— Затова ли ми изневери с една американка? Електротехникът на „Русалка“ ги видял да спят заедно.

— Пеперудата изхвъркна. Да запалим лампата, а?

— Така е по-романтично. Хайде да си полегнем и ние на кревата, да си приказваме, да гледаме луната.

Скочих и запалих лампата. Кавара се изсмя.

— Я не ме използвай за катализатор! — срязах я аз. — Чрез мене ли искаш да ускориш любовния си процес с Андрей?... Мразя провокаторите.

— Аз пък ги обичам, защото моят баща е бил провокатор. Дори така са го наричали — Герман Провокатора. Обаче...

Запъна се. Навярно търсеше как да го оправдае. Разбра, че това не може да направи с една-две думи, и започна отдалеч. Преди половин век в тази къща се била родила ученичката от сламената

кутия. Майка ѝ минавала за най-хубавата жена в града. Баща ѝ бил гемиджия. Андрей, оня от снимката, бил незаконен син на ратайка, която при раждането му умряла. Чифликчията нямал деца и затова осиновил малкия Андрей...

Изглежда, Кавара беше нещо понаучила за моето осиновяване и затова ме провокираше. Не я прекъснах, за да разбера докъде ще стигне с измислиците си.

Провокатора, Кавара и Андрей били на една и съща възраст, едновременно завършили Каварненската прогимназия и заедно отишли да следват гимназия в Добрич.

— Там Кавара се влюбила в Андрей. Баша ми беснеел от ревност. В писма до неверната си любима заплашвал, че „щял да убие коварния ѝ любовник“, „щял да го предаде на полицейския комисар...“

Заплахите не били изпълнени, защото Кавара и Андрей били заловени, когато разпространявали противодържавни позиви. Не ги съдили — били още малолетни, но ги изключили завинаги и от всички училища на Румъния.

Гемиджията успял да прехвърли дъщеря си в България, за да продължи образованието си. Имал роднина в София, който ѝ станал настойник. По това време и Андрей изчезнал от градеца. Къде е скитал, един бог знае, но когато отново се появил, гемиджията го взел за механик на гемията си... Кавара вече следвала история...

— Хубаво съвпадение на имена и на професии!...

— Не съвпадение, а решение. Мама настоявала да нося името на баба си Христина, а ме записала Кавара. Искаше да следвам английска филология, а завърших история. Упорит човек е баща ми... Когато Андрей работел като механик на гемията, в Каварна вилнеела бандата на някой си Горчо. Разбойникът обирал безнаказано, защото делил плячката си с комисаря. През деня се криел в пещерите на Чиракман, а нощем нападал къщите на по-заможните каварненци. Мръкнело ли се, всеки залоствал портата си.

Една нощ, когато Андрей бил на път с гемията, Горчо нахлул в къщата на Кавара. Бандитите завързали гемиджията и го измъчвали да каже къде е скрил златото си. Човечецът някога имал пари, но отдавна те били похарчени по следването на дъщеря му. Горчо претърсил цялата къща и вместо злато открил сандък с нелегална литература. Майката на Кавара се опитала да го подпали, но бандитите я усетили и

започнали да се гаврят с нея пред очите на мъжа ѝ. Като се навилняли, си отишли, отнасяйки сандъка с книгата...

Не можех да проумея защо Кавара така упорито ме занимава с родословието си, като при това намесва моето име. Поисках паспорта ѝ. Наистина се казваше Германова. Все пак тя гонеше някаква цел, но още не можех да разбера каква е. А може би само искаше да ми се изфука с прогресивния си произход!

Едва когато се съмнало, пристигнали румънски полицаи, развързали гемиджията и го подкарали към участъка. Жената била припаднала и с нея не се занимавали. Гемиджията бил изпратен в Букурещ, където бил разстрелян при опит за бягство. От мъка и срам майката на Кавара се обесила...

На третия ден след грабежа се появила гемията. Тя не се отправила както обикновено, към скелето, а пуснала котва в залива далеч от брега. Към нея тръгнали две лодки с полицаи, но щом я приближили, тя се наклонила и изведнъж потънала. Обвинили Андрей, че нарочно е потопил гемията, защото в нея имало контрабандно оръжие. Откарали го за Добрич. По пътя той успял да избяга.

— Пуснал се слух: Андрей и Горчо били станали съдружници, а Герман, който вече бил чиновник в Добричката община, бил съобщил на румънците за сандъка с нелегалните книжа. Заради този слух баща ми едва не загинал от ножа на един българевец...

Изглежда, каварненци си измислят легенди и после сами вярват в тях. Не трябваше да идвам. Кой дявол ме накара да ям ягоди с кисело мляко!

Кавара упорито продължаваше.

Виждали Андрей да снове из Яйлата, из Чиракмана. Бил си пуснал брада, ходел с ямурлук и рунтав калпак. Вместо гега носел пушка. Веднъж овчарчета открили в Долината на пастирите два трупа на бандити. В Божурец бил заклан още един разбойник. В същата нощ куршум пронизал някакъв полицейски доносчик. Ятаците на Горчовите бандити се уплашили и издали на комисаря скривалището им. Нямащо как, полицията трябвало да действа. Обградили входа на посочената им пещера, стреляли, викали, но никой не се обаждал. Найсетне се престрашили и влезли. Петима бандити лежали убити край още неизгасен огън. Около тях били разхвърляни карти за игра и пари.

Горчо успял да избяга и да се укрие в нивите. Андрей намерил и него, вързал му краката, блъснал го в едни кръстци и ги запалил. Селяните се втурнали да гасят пожара и намерили главатаря на разбойниците с изцъклени очи...

След месец пристигнали българските войски. И с тях — Кавара. Назначили я учителка в едно от близките села...

— Андрей и Кавара се оженили и както в приказките заживели щастливо. Така ли?

— Не заживели щастливо. Румънският комисар разказал на българския полицейски началник за потопената гемия и за нелегалните книжа в сандъка. Влюбените трябвало да се срещат скрито...

— А баща ти? Провокаторът...

— Самият той ще ти доразкаже тази история. След десетина дни си идва от чужбина.

Минаваше полунощ. Автобусите се бяха прибрали да спят и аз трябваше да извървя пеш трите километра до къмпинга. Не ми се надуваше балончето на катаджията, който страдаше от безсъние и като таласъм бродеше до късна доба...

ГЛАВА ОСМА

Пристигнаха чуждестранните състезатели. Къмпингът заприлича на военен лагер, чиято разноезична войска се готвеше да воюва помежду си. Заливът, някога кръстосван от гръцки триери, римски либурни и арабски дромони, бе превзет от спортни яхти. Те опитваха водата, набелязваха си ориентири, сприятеляваха се с вятъра и морските течения с надежда да открият някаква закономерност в капризите им.

Потомците на келти, на готи, на печенеги и на какви ли не още племена, минавали оттука, се радваха на нашето слънце, дишаха лекия въздух и упрекваха предците си, че не са се заселили в земята с четирите класически годишни времена; в земята без циклони, без ледници и действащи вулкани; в топлата земя, но не гореща, та да се въдят в нея гърмящи змии и крокодили; в земята с чистото море, наречено от някакъв завистник „Черно“; море, недопускащо отровни риби и човекоядни акули.

Доскоро дремещият в спомени по миналото си величие курорт се оживи и неприятно зашумя. Приключихме с подготовката си и решихме да се усамотим, за да ни се поотпуснат нервите преди състезанието. От безкрайните тренировки бяхме затъпели. Налагаше се поне мъничко да се вчовечим и върнем разума си. Наблъскахме Лада със завивки, с рибарски принадлежности и я подгонихме към Яйлата. Към пещерата на Залмоксис.

Пещерата навярно някога е била драпирана със сталактити и сталагмити, но те отдавна бяха изпочупени. Рисунките от новокаменната ера бяха загорзени с неприлични драсканици.

— Тази пещера и другите по този бряг отдавна са описани от Шкорпил, но още не им идва ред да бъдат включени в плановете за проучване — каза Андрей. — Пустеят и само иманярското любопитство разбутва културните им пластове. Дирят злато, а намират кремъци и кости. И археолозите предпочитат съкровищата, защото светът не се интересува от кремъци. Та нали хората на бегом

преминават през витрините на ранните епохи и се залепват пред златните съдове и накити. Възхищават се на древното изкуство даже и когато то не е изкуство, но е изковано от злато. Никой не иска да оцени старанието на онзи прастар човек, който с месеци се е трудил да превърне кремъка в нож. Да украси стените на мрачния си дом с рисунки.

— Не ни се иска да сме произлезли от животно. Предпочитаме прародителите ни да са пристигнали от чужда планета.

— Вярваш ли на такива историйки?

Понякога. Авторите сякаш се срамуват да пишат за предисторията. Хвърлят се напред, но не им достигат силици. Английският генетик Холдайн твърди, че бъдещият човек щял да има голяма глава и малко зъби. Движенията му щели да бъдат ловки, но не силни. Основното си образование щял да завършва към четиридесетата си година. Нямало защо да бърза — щял да живее няколко столетия... Други автори превръщат нашите внуци в насекоми, карат ги да мечтаят за възвишени неща и да се хранят с изкуствен нектар. Трети се страхуват от революция на роботите... И всички автори, колкото и да се мъчат да фантазират, винаги стигат до логичните заключения на съвременниците си. А може би човекът и въобще светът да са създадени по друга логика?...

— Каквато и да е тази логика, човекът няма да се откаже от приликата си със статуите на Фидий, Праксител или на Микеланджело и да се превърне в изрод на фантастите...

— Съгласен съм. Обикновеният човешки череп има достатъчна обемност, за да се помести в него и най-съвършеният мозък. Хората никога няма да се превърнат в изроди. Според моя професор с постепенното изравняване на условията за живот в бъдещите хора ще се притъпят расовите им особености и ще се получи само един човешки тип, по-добър и по-красив от нас. Нали всички хора са произлезли от един и същ образец, би трябвало да се възвърнат към него.

Приятно е да се живее в пещера, особено ако от нея се вижда морето и се чува шумът на вълните. Полезно, е за известно време да се отърсиш от баласта на информацията. Да не мислиш за неща, за които

са длъжни да мислят други. Хубаво е да се разбираш с приятеля си мълчаливо. Да нямаш тренъор, да не те съветват всекидневно.

Бяхме фалшиви пирати. Нямахме дори традиционния ром. Ожаднеехме ли — пиехме кафе. Огладнеехме ли — грабвахме харпуните и се гмуркахме към пасищата на кефалите. Полегнали върху разрушените стени на безименната крепост, омагьосани от слънцето, припомняхме си ония стихове на Овидий, заради които Август го е заточил в Малка Скития. Преданието разказваше, че поетът е избягал от затвора си в Томи и е останал до края на живота си в Яйлата. Някъде из смокиновите горички, между гъстите лиани, се намирал гробът му. Старите овчари виждали плоча с името му...

Случи се най-лошото преди състезанието. Разболях се. Тялото ми се вкочани, превърна се на талпа, готова всеки миг да пламне. Тесли и брадви я дялкаха, цепеха. Мускули и кости пищяха от болка. Сянката на Андрей вливаше в устата ми магьосническа отрова...

Пропадах в тъмна бездна и пак изплувах. Чувах в просъница гласа на Андрей:

— По-добре ли се чувствуваш?... Опитай се пак да заспиш! Хайде! Слагай скафандъра! Астралният кораб ни чака. Искам да те разходя из любимите векове на Кавара...

„Из Средновековието!?“

„Защо не. Нали времето е с две посоки...“

„Времето върви напред. То не се връща...“

„А ако го надбягаме, нали ще изостане... Моят кораб се движи със скоростта на мисълта... По дяволите! Докато ти обяснявам елементарни закони, пропуснахме славяните и отидохме при вестготите на Аларих...“

Андрей дръпна ръчната спирачка на кораба и няколко века профучаха край нас. Залепих се на илюминатора. Дълги славянски върволици бяха тръгнали да заселват Балканския полуостров. Движеха се по родове, по племена. Едни минаваха Дунав с натоварени на салове волски коли, други прекосяваха Мизия, трети вече се източваха от старопланинските проходи към Тракия. Като реки течаха и само от време на време се разливаха, за да похапнат просена каша, да пийнат медовина и да родят някое славянче. Челните им редици се виждаха из Тесалия и Пелопонес, а отделни групи от тях се бяха прехвърлили по островите на Егея. Някои се бяха изхитрили и за да не блъскат вече

занемарените римски пътища, плаваха с еднодръвки покрай Черноморския бряг...

Бяха ми внушили, че когато славяните пристигнали по нашите земи, не заварили местно население. Къде са сега, та да ги изправа пред илюминатора?... Византийските крепости лъщяха от броните на защитниците им. Селските мегдани чернееха от траки. Бедни селяни и ромейски роби посрещаха новодошлите като освободители и щедро пълнеха торбите им с храна, измъкната от разбитите господарски хамбари.

Пред всяка колона яздеше белобрад старей. Той оглеждаше местността и я разделяше между своите роднини, без да обръща внимание на заканващите се ромеи.

Въздушният кораб започна бързо да се спуска.

„Ето я и Карвунската хора! Ето къде са се заселили българите!“

Летяхме над триъгълника, заключен между Дунав, Стара планина и морето. Земя равна, обрасла с безкрайни гори. Ясно се виждаше заливът на Бизоне и спускащите се към него две долини. Жителите на римския Бизоне отново се бяха изкачили на стария Чиракман и строяха крепост, за да се скрият в нея от славяните.

Астралният кораб се насочи към столицата на северите и кацна на мегдана. Княз Доброта бил изпаднал в тежко положение и трябвало да му помогнем. Да съставим смесена делегация от славянин, елин и трак, която да отиде при българския хан и да го помоли за помощ. От сигурен източник Андрей разбрал, че византийският император Константин Погонат подготвял голяма армия срещу седемте славянски рода и племето на северите.

Отначало князът не повярва на Андрей, но след като се поразмисли, реши да оглави делегацията. За да се запази тайната, облякохме се като търговци и се качихме на бърз дромон. На четвъртия ден стигнахме в Тира, където се намираше станът на българския хан. Между славяните и траките се носеха легенди за него: бил потомък на Атила и носел неговия меч. Аспарух значело Бял кон, а щом бял кон прескочел Дунав, ромеите щели да избягат от Тракия и вече нямало да има робство...

Населението в Тира копаеше ровове и укрепваше градската стена, сякаш очакваше нападение. Научихме, че това правели всички, които живеели между Днестър, Прут и Дунав. Когато вързахме кораба

на пристана, при нас се изкачи Охсун — племенникът на Аспарух. Той ни поведе по тесни улички към най-високата част на селището, където живееше ханът. Андрей остана на дромона. Стигнахме до каменна къща с четири колони и два мраморни лъва. Охсун ни въведе в обширна стая, окичена с щитове, мечове и бичове от волски жили, измърмори нещо, което не разбрахме, и си отиде.

След малко при нас влезе Тервел, строен зеленоок младеж. Изглежда, бабите му бяха се месили с алани и славяни, та много малко монголско му бяха оставили. Главата му беше леко деформирана. Навярно бяха му я пристягали като дете, за да изглежда челото му високо.

— Добре дошли — рече той. — Баща ми е на обиколка из страната, та аз го замествам. Може да разговаряте с мене.

— Трябва да поговорим с хана. Не съм дошъл за търговия, а за по-важно нещо — преди да седнем, каза князът.

— Знам за какво си дошъл, но щом искаш да говориш с хана, поне не ми отказвай трапезата.

Появи се маса с месо, плодове и кобилешко мляко, наречено кумис.

Князът жадно се нахвърли на кумиса, но на втората глътка изду бузи, изтича до ъгъла и се изплю. Донесоха ромейско вино.

— По-добре ми дай отрова, Тервеле... Къде си се научил да пиеш ромейско.

В Константинопол. Преди десетина дни бил там. Разбира се, като търговец. Отбил се и в Бизоне, за да си поговори с Андрей.

— Тогава може да си поговорим и с тебе — рече князът и кой знае защо, започна да си суче мустака.

— Константинопол е хубав, а Константин Погонат не е глупав — започна българинът. — Докато ти си мъдрувал какво да предприемеш, та племето ти да не му плаща данък, той ти е оплел примката... Неслучайно е изпратил старата лисица Лукос в твоите земи. Разбрал е що за птица си и е започнал преговори с аварския каган Банту и с кагана на хазарите Ивузир Гливиан. Звъняло е ромейско злато, леело се е хиоско вино във Фанагория.

— Нещо против мене ли са гласели?

— Досещаш се, но нали аварите и хазарите трябва да минат през нас, та тогава да дойдат при тебе? Ивузир не може да прости на баща

ми, загдето измъкна племето от лапите му, а Банту — защото го прогонихме от Онгъла и не му предадохме тукашните славяни, които винаги е смятал за свои роби. Вие май нещо се родеете с тях?

— Така е. От нашето племе са, но са останали тук, когато дедите ни са се преселили в Мизия. Сега на вас ли са роби?

— Те ни изхранват, а ние ги пазим. Посродихме се, разбираме си езиците... Рече, пиел съм ромейско питие, а вашите не го ли пият? Не само го пият, но се и кланят на ромейските светци...

— Ох, затуй съм дошъл тука, сине — изпъшка Доброта. — Проклети да бъдат ромеите, а триж проклети нашите князе, загдето им играят по свирката... Похапнахме, сега ще си отидем на кораба, пък когато ханът се завърне, повикайте ни...

Ханът се завърна още същия ден — видяхме го да препуска през града с боилите, — но не ни повика. И на другия ден си останахме на кораба. Князът се притесни, троха не слагаше в уста, дърпаше мустаците си и нервно се разхождаше по палубата. Когато отново се стъмни, изруга страшно и заповяда на Андрей да вдига котвата. Той уж се съгласи, пък не се и помръдна. От мъка по Кавара беше се напил и отдалеч лъхаше на вино.

На третия ден Охсун дойде и ни отведе в стая, застлана с килими, осветена от много лоени лампи. Ханът седеше на висок стол и щом ни видя, стана да ни посрещне. Боилите стърчаха като стобор зад трона му.

Не ни повикал веднага, за да се съберели всичките му хора. Тервел нещичко му разказал, но искал от нашите уста да чуе какво ни тежи на душата.

— Дошъл съм да прося помощ, ювиги. Лоши дни настанаха за моето племе. Ромеите, Перун да ги тресне, успяха да подкупят славянските князе, насъскаха родовете един срещу друг и се разкапахме... При мене удариха на камък... Чух, оня от Цариград, сключил примирие със сарацините и се готвел да ни удари. Чини ми се, войската му да не е само за мене. Щом мечката заиграе в двора на съседа, току прескочила плета... Какво да ти хортувам повече. От Тервел подразбрах и други работи, невесели. Решавай!

— Как са крепостите на Дунав?

— Потягат им стените. Друг път архонтите нас призовават да им помагаме, а сега само ромеи носят камъни, зидат, копаят ровове... Не ни допускат и до пазара в Бизоне.

— А траките? — обърна се към мене ханът.

— Люшкат се. Едни са със славяните, други клонят към ромеите.

— Ирник, как са водите на реката? — запита Аспарух нисък, червенокос боил със силно изразени монголоидни черти, който, покъсно разбрах, бил водач на хуните, дето преди време се бяха заселили в делтата на Дунав.

— Надигнали са се, ювиги.

— Право говори момчето — намеси се князът. — През тревен много валя, ама ти само реши да тръгнеш, ще ти докараме лодки и салове.

Ханът даде знак да се вдигне килимът. Откри се каменният под, нашарен с разни кривулици, колелца и други знаци, сякаш някое дете си бе играло на драсканици. Тервел приклепна и като шареше с пръст по пода, започна да разяснява. Едната от чертите се оказа Дунав, другата — морето, а кръгчетата — ромейските крепости. Пролича си, че бащата и синът доста са клечели на пода.

— Ще тръгнем! Трябва да тръгнем. Останем ли в Онгъла, аварите и хазарите едновременно ще ни нападнат. Тогава и да искаме, няма да можем да минем през Дунав, защото пътят ни ще бъде преграден от корабите на Константин... Говорих с Тангра. Той ми заповяда да вдигна племето и да го заселя в Малка Скития — рече ханът, когато Тервел ни обясни бойния план.

Той сам решаваше и боилите одобряваха решението му, защото Тангра бе един и винаги говореше през устата на своя земен наместник.

— Как така в Малка Скития!? Там живее моето племе — сепна се князът.

— Там има земя и за орачи, и за конници.

— Така е, ювиги, но народите ни са различни. Вие не тачите земята, разчитате на конете бързо да ви отведат до плячката. Кой ще ви храни?

— Вие и траките, докато изгоним ромеите, а после ще видим... Решавай!

— Какво да решавам, като ти вече си го решил. Дано всичко излезе, както си го намислил...

— Тогава назови пет славянски девойки за жени на моите велики боили и аз ще определя пет българки за твоите старейшини. Любимата си дъщеря ще дам на сина ти, а ти — дъщеря си на Тервел. Ще се сродим и ще се закълнем във вярност.

— Децата ми са задомени, ювиги. Мога да ти дам племенницата си Кавара за жена на твоя син. Тя е най-личната мома между момите на нашето племе.

— Тервел може и да почака. Кавара ще дадем на моя племенник Охсун, синът на брата ми Баян.

За по-голяма сигурност князът си замина по суша, придружен от най-верните хора на хана. Аз и Андрей останахме в Тира, за да показваме пътищата на българите, когато преминат Дунав. Нямах никаква възможност да осуетя брака между Кавара и племенника на Аспарух. Обаче Лада помага на влюбените: тя неслучайно насочи първата вражеска стрела към гърдите на Охсун...

Когато Константин Погонат потегли по море и по суша към Онгъла, Аспарух изпрати свой човек в стана на Банту, за да го излъже, че василевсът внезапно е умрял. Прати и втори, за да потвърдят лъжата. По същото време българската делегация посети Фанагория и занесе скъпи дарове на Ивузир Гливиан. Наредено бе на пратениците продължително да преговарят с хазарския каган и постепенно да се съгласяват с всички негови искания. Ивузир късно разбра заблудата, но нищо не можа да предприеме, освен да набие българските пратеници на колове. Заради лъжливия слух аварският каган забави напредването си и когато нахълта в Онгъла, намери го опразнен и селищата опожарени. Ненамерили обещаната плячка, аварите се отказаха да преследват българите отвъд Дунав и нахълтаха в земите на хазарите. Между съюзниците пламна война.

Докато хуни и славяни успешно бранеха делтата на Дунав от византийския флот, българската конница премина реката при Новиодунум, изби очакващия помощ гарнизон и се втурна през Томи и Калатия за Бизоне, където се разтоварваха главните ромейски сили. С помощта на разбунтувалите се славяни Тервел превзе Дръстър и с пет

хиляди конници прекоси Малка Скития, за да се установи в Батовската гора, където да чака заповедите на баща си.

Аз и Андрей бяхме изпратени в Кованлъка като разузнавачи. Подирихме Кавара и я намерихме в нейната землянка. Щом зърна Андрей, страните ѝ пламнаха, сведе поглед и без думичка да отрони, ни поднесе гърне с медовина.

— Още ли го ревнуваш от чужденката? — запитах я аз.

— Аз никога не ревнувам. Възмущавам се... Той ме измами.

— Не те измавих, а себе си измавих — отвърна намръщен Андрей. — Ти бе хубава. Харесвах русите ти коси, светлите ти очи, бялата ти кожа. Харесвах умениято ти да мълчиш и да ме изслушваш. Аз ти разказвах за всичко, което бях научил и което ме вълнуваше: декламирах ти стихове, свирех ти на китара, исках душите ни да се слоят в една душа, издигната над дребната практичност. Ти винаги ме слушаше усмихната и одобрително поклащаше глава. Разочарованието дойде, когато ми се отдаде, когато... проговори...

— След като всичко получи от мене, тогава разбра, че съм проста — изхлипа Кавара.

— Аз никога не настоявах да ми рецитираш Омир, дори се примирявах с твоята неграмотност, надявах се да те просветя, но ти се оказа невъзприемчива.

— Бях глупава и проста селянка, така ли?

— Наистина ти беше проста, но не ти липсваше хитрост. Ти всичко разбираше и от инат възприемаше само онова, което точно на мене не харесваше. Ти, момата, израсла в конопена ризка със сух комат в ръка, мечтаеше да носиш облекло по последната константинополска мода. Ти, която доскоро не бе виждала тухлена къща и живееше в тази землянка, започна да ламтиш за мраморни вили, за колесници, теглени от чуждестранни жребци... Това не можех да проумея аз, скромният, задоволяващ се с парче хляб и паница вино търговец на глинени съдове. Ти обиди любовта ми. Ти искаше да я спечелиш със свински бутове, с делви мед, с погачи... Дали ме смяташе за развратник или ценеше само стомаха ми?

— Бях честно момиче, недокосвано от мъж. Какво повече искаш от мене?

— Нещичко, което никой мъж не може да ти отнеме. Женската чест е до време. Ти майсторски я бе съхранила, за да ме купиш с нея. А

аз се надявах цял живот да си разменяме по някоя частица, откъсната от сърцата ни... Лукас не бе красива. Приличаше на гардже, но щом отвореше уста, не грачеше, а изливаше словата си в славеева песен.

— Ромейката наистина бе възпитана, умна и привличаше с благородническата си скромност, но тези качества не бяха придобити току-така — намесих се аз. — Макар баща ѝ да бе заточен в Бизоне, преди това е бил дворецов човек. Дъщеря му не е познавала труда. Черквата, музиката, книжките — това са били нейните занимания...

— Разбирам накъде искаш да духа вятърът — изсмя се Андрей. — Моята ромейка наистина не бе похващала работа, но придружи баща си в заточението, за да не го остави сам с мъката му. И тя переше, готвеше, шиеше, но щом захвърлеше кухненската престилка, окъпваше се, обличаше тънък хитон и от слугиня се превръщаше в богиня. А Кавара ме целуваше, след като беше се надънила с чесън...

Дожаля ми за малката.

— Любезни, много си позволяваш. Кавара не ти е поднасяла свинските бутове, за да спечели любовта ти, а да влее сили в хилавото ти тяло. Славяните не обичат сухите и зли хора, пък дори родът им да произлиза от Херакъл. Нападеш момата, за да прикриеш тайната си. Кажй ѝ истината!... Бащата на твоята ромейка не бе заточен в Бизоне. Василевсът го бе изпратил да шпионира и разединява князете на славяните...

— Млъкни! — кресна Андрей.

— С недоверие ли се мъчиш да изградиш любовта си? Заради някаква тайна и двамата страдате. Не знаеш ли, че когато жената истински обича, тя бива по-силна от мъжа. Открий ѝ тайната си и тя ще те обикне двойно повече...

— Тайната е важна и нямам право да я издавам. Заклел съм се в бога да мълча. Представяш ли си, ако в Константинопол узнаят, че аз ромеят... съм предател?... И ти даде клетва пред княза и хана да мълчиш. Проговориш ли, нека тебе да съди Исус!

Кавара ни гледаше недоверчиво с опънато от напрежение лице.

— Не ни упреквай! — рекох ѝ аз. — Заради жени се е проливала кръв, царства са пропадали. Откакто Ева се сдружи със змията, за да излъже Адам, ви нямаме доверие... Андрей, започвай! Клетвопрестъплението поемам върху себе си.

На Кавара ѝ прилоша и изскочи от земянката, за да поеме въздух. Намерихме я до герана да си плиска лицето с вода.

— Предател?! Дума — по-стара от смъртта — изпъшка Андрей. — Герой?! Слънчева дума, достойна за адмирация. Човек?! Делнична дума. Влюбен човек?! Звучи несериозно... Аз съм влюбен герой и предател...

Моето гардже с гласа на славей не бе дъщеря на Лукас, а негова жена. Разликата в годините им бе голяма, но и амбициите на малката бяха големи. Бе намерила гръб, който можеше да я отнесе в дворците на Константинопол. Тя не обичаше мъжа си, но бе достатъчно хитра да не вкара в семейния си живот трети. Аз бях мним обожател, на мнима дъщеря. Така се бяхме договорили с гърка, за да мога често да отивам в дома му и да нося сведения. Всички в Бизоне му се присмиваха, наричаха го рогоносец, а всъщност той се присмиваше на глупостта им. Изневярата винаги е дразнела въображението. За хората аз бях щастливец, даряван с ласките на жена му. Оставях ги да бръщолевят, за да мога да бъда доносчик.

Моят произход, вярата ми в Христа и страстта ми към всичко елинско бе достатъчна гаранция за съпружеската двойка и те напълно ми се доверяваха. Потърсих ги, защото почувствувах нужда да се излявя. Като всеки провинциалист привидно не харесвах шумния живот в столицата, а така жадувах да съм в средата на просветените константинополци! Нямах особено образование — бях завършил грънчарското училище в Истрос, но много четях и си изписвах книги дори от Константинопол. Станах търговец по необходимост, защото в Бизоне се презираше изкуството и хората се ценяха не по ума, а по парите им. Моят роден град бе завладян от хитрата практичност и от лъжехристиянското лицемерие. Никой не говореше за нищо друго, освен за пари, за къщи, за коне и за богати трапези. Големият корем и задник бяха символи на благополучие. Нямах с кого да говоря за изкуство, да покажа начетеността си, да поспоря с равни...

В дома на Лукас намерих въздух за дишане. Съпрузите така умееха да се възхищават от моите изписани съдове, с такива изискани думи ме хвалеха, че на мене ми порастаха криле...

Илюзиите ми се изпариха, когато веднъж подслушах разговор между съпрузите. Те ми се подиграваха на простотията. За тях аз бях самомнителен глупак, провинциален фантазьор, човек без благородна

кръв... Лицемерието им ме порази, но бях благодарен, защото не бях се разкрил докрай. Те нищо не знаеха за любовта ми към Кавара... Вече бях доносчик и нищо не ме възпираше да бъда подлец. Продължих да посещавам дома им...

Възложиха ми да разпространя слуха за помилването им. Слухът излезе верен. Обаче само те и аз знаехме истината. Василевсът бе извикал своя агент на доклад. След два месеца отново Лукас се завърна с жена си. Гневливият и непостоянен в решенията си Константин Погонат уж наново ги беше заточил в Бизоне. Лукас бе получил заповед да подкупи и с интриги да настрои славянските князе един срещу друг. Да раздели силите им и поотделно да ги подчини. Тази тактика бе успешно приложена вече в Тесалия, в Пелопонес и по островите на Егея. Славянските князе се оказаха податливи на чуждото влияние и злато. Техните синове дори вече се срамуваха от славянския си произход и говореха на гръцки...

Аз бях елинин, а не византиец. Моята родна земя добре се стопанисваше от славяните. Исках тя да бъде само наша — моя и на Кавара...

Ти ме ревнуваше, изпитваше нормално чувство, а аз през това време опитвах блудкавия вкус на лицемерието, горчилката на колебанието и страха от риска. Дълго време се взирах в себе си. Изправях съвестта си до стената и я порицавах. Разговарях с разума, със сърцето си и накрая реших да отмъстя на Лукас. Като осъден на смърт отидох при княза и му разказах всичко... Германе, упрекваш ме в неискреност към Кавара, а защо скри от нея, че бе определена да стане жена на Охсун?

— Защото любовта загубва стойността си, когато се превърне в разменна монета. Кавара бе определена да бъде принцеса, тя стъпваше на шахматната дъска и вече не можеше да предприема ходове освен ония, които ѝ посочваха играчите...

Навлизах във византийските сплетни, от които мъчно можех да се измъкна. Добре, че нахлуха българите...

Ромеите бяха свикнали с постоянните варварски нападения за плячка и знаеха, че скитските отряди ограбват селата и чифлиците, без да се осмеляват да нападат крепости, но щом дочуха за падането на

Новиодунум и Дръстър, се уплашиха. За пръв път в тяхната история се случваше варварско племе организирано и по разработен план да навлиза в земите им, водено от пълководци, достойни да бъдат стратегии.

Неочакваното нашествие бе принудило василевса да спре войските си в околностите на Бизоне, за да изчака вестител от флотата, изпратена към делтата на Дунав. С нея и с помощта на хазарите и аварите той смяташе да унищожи българите, а с армията си, пристигнала по суша, и с другата, разтоварена на пристана в Бизоне, да подчини напълно славянските племена в Мизия и да възстанови старите граници на империята.

Вместо радостни известия вехите от Акре тревожно запламтяха. Българите приближаваха. Василевсът толкова бе изненадан, че не му се искаше да повярва, но щом и вестители пристигнаха с лоши новини, щом неочаквани пожари създадоха паника в Бизоне, принуди се да напусне града със свитата си и охраняващите го части. Паника бе обзела и войските, разтоварени на брега. Те се суетяха, не им се искаше да бъдат далеч от морето и бавно се източваха по Долината на авлигите към платото. Но когато няколко кораба пламнаха, войниците се втурнаха обратно към пристана, за да ги гасят.

Със сетни усилия Константин Погонат успя да разгърне войската си от Кованлъка до Бизоне и в този ред конницата на Аспарух връхлетя и започна да я сече. Петте хиляди конници на Тервел напуснаха сенките на Батовската гора и скрито се придвижиха в северна посока.

Василевсът наблюдаваше сражението от върха на Червената могила. Въпреки загубите от ненадейното нападение той беше доволен. Българите нападناха според предвижданията му в центъра, който леко се бе огънал, и неминуемо щяха да бъдат обкръжени от силите на двата му фланга. По този начин битката продължи повече от час: българите атакуваха, не можеха да пробият центъра и се връщаха, пак атакуваха и отново се връщаха. Ромеите търпяха загуби, редиците се бяха доста огънали, но василевсът, изглежда, изчакваше цялата българска конница да хлътне надълбоко в капана и тогава да даде знак за решителна битка.

Ханът ми бе заповядал да не се отделям от него. Когато приближихме Бизоне, аз го пресрещнах и го известих за разположението на ромейската войска. Без да се замисля и без да разгръща войската си,

той изпрати челната си конница да я атакува. На другите отреди даде почивка, заслони ги със спешени конници откъм Тимум и Акре и пришпори коня си към средата на трите могили, които нявга траките бяха издигнали на Зеления нос. Оттук не по-лошо от Дяволски рид се наблюдаваше битката на платото, а също пътищата към морето и самият залив.

— Добре! — каза ми той, когато изкачихме могилата и видя пламтящия Бизоне и паниката, настъпила между войските край брега. По стръмнините на Чиракмана пълзяха славяни. Те си бяха свършили работата в града и сега търсеха убежище в пещерите. Каша от обезумели хора изтичаше от тясната врата на крепостта. Ясно се чуваха техните вопли, примесени от топуркането на конските копита и звъна на оръжието, идващи от платото. От пушеците на пожарите небето се бе затъмнило и слънцето прозираше през него като луна. Аспарух изпрати още един отряд в подкрепа на нападащите. От Червената могила просвяткаха сигнални огледала, развяха се знамена. От свитата на василевса се отделиха конници и се впуснаха в галоп към двата фланга на ромейската войска. Центърът се огъна, заприлича на голяма торба, в която попаднаха българите. Аспарух даде заповед да бъдат запалени насмолени вежи. Смердлив дим се издигна над могилата и затъмни погледа ни. Когато вятърът го поразсея, двата фланга на ромеите се бяха изнесли напред. Приличаха на дълги ръце, протегнати да се здрависат с огромните си лапи.

Аспарух стоеше на коня си като истукан, с поглед, впит към хоризонта. Той беше изпратил предпоследния си отряд конници, за да забави „ръкостискането“ на ромеите, докато дойде Тервел, и като орач след дълга суша очакваше спасителния облак с дъжд. И той се появи лек и розов, изровен от земята на Малка Скития с устрема на хилядите конски копита.

Ханът слезе от коня си и поиска кумис. Жадно го изпи и рече:

— Велик е Тангра!

Бърз кораб отнесе Константин Погонат и свитата му към Месемврия...

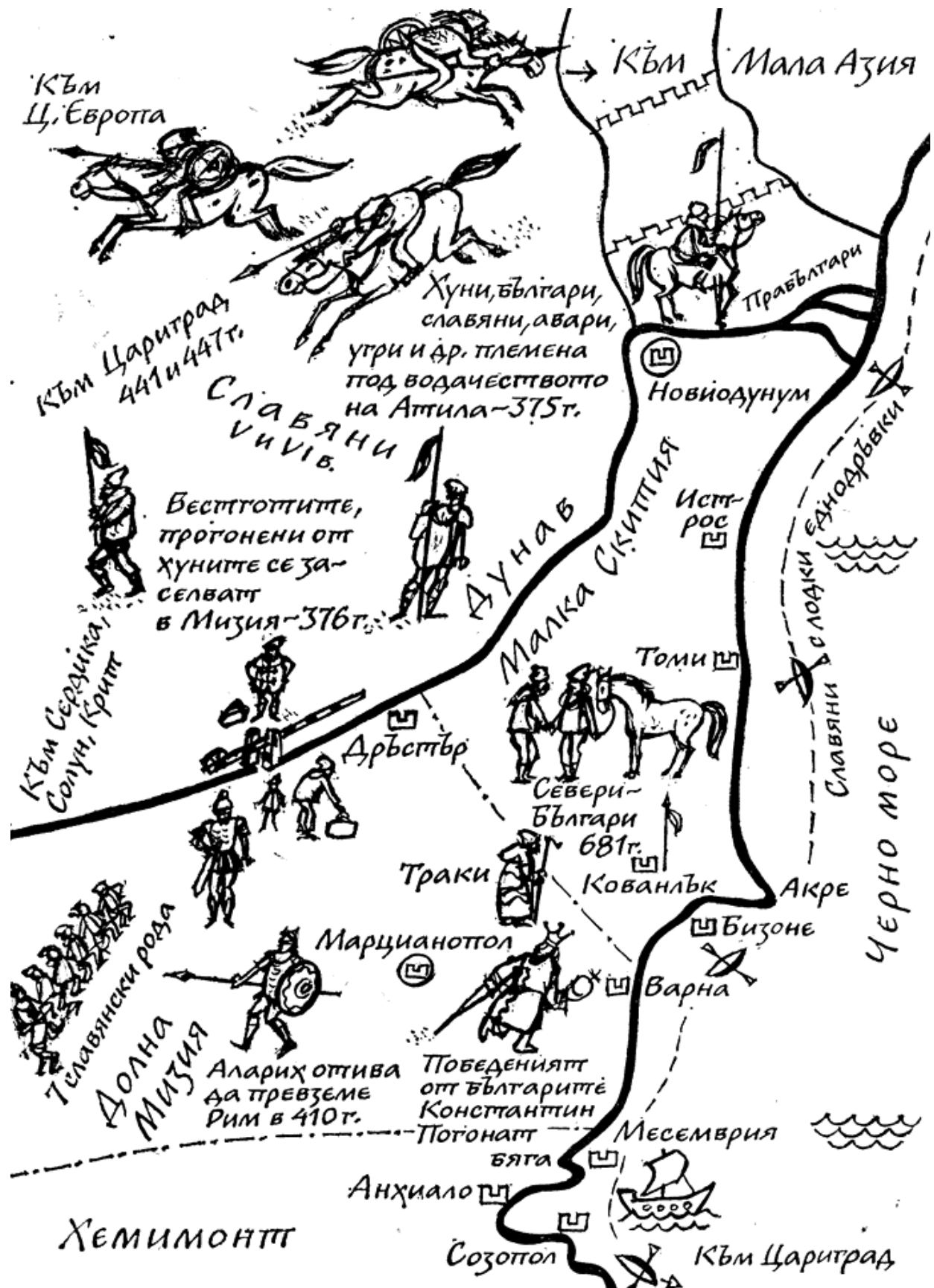
Вестта за бягството на самодържеца литна над ромейските редици с крилата на страха. Войниците вече не мислеха за нищо, захвърлиха оръжието си и се превърнаха в просеца милост тълпа.

— Язык, трябваше да пипнем Константин! — рече ханът и се изплю. — Кой знае какво ще пишат утре летописците, за да извинят поражението му. Може би, че го е хванала подагра...

— Подаграта гази старите, а Константин е млад — възразих аз.

— Лесно ще го състарят, като го нарекат Братат, въпреки че е къосе^[1]...

Събудих се олекнал. Тялото ми миришеше на лоша пот. Андрей още спеше. Подранилото слънце се бе промъкнало в пещерата и с топли пръсти опитваше силата на мускулите му. На гумения дюшек сякаш не лежеше смъртен, а самият Аполон. Малката археоложка щеше да се излъже, ако му изневереше даже и с мене...



— Ох, слава на Зевс! Тази нощ си помислих, че си отиваш...

— Как се нарича твоето чудотворно лекарство?

— Моряшко. Десет билки, варени в морска вода... Какво бе това бълнуване, това пъшкане?...

— Създавах първата българска държава... Имах си неприятности и с твоята Кавара. Знаеш ли, преди няколко дни...

— Знам. Не е успяла да те съблазни. Заложих за тебе и спечелих баса. Внимавай, сега и на двамата ни се сърди!... Топло ли е още кафето?

Някой запуши входа на пещерата с тялото си.

— Аха, значи тука сте се заврели? В тази дупка сте се вмирисали на онова сирене, дето все му забравям името... Два дена остават до състезанието, а вие си карате кефа. Барбароса ще ви зачеркне от списъка...

Коста се бе приготвил за дълго слово, но Кавара го отмести, хвърли ни смразяващ поглед и ние изскочихме на слънце разтреперани. Завивките, маските, шнорхелите и термосът излетяха навън. Гумените ни дюшеци издъхваха под колената на ветроходния инструктор. Кавара посочи към платото и с безсрамно опънати дънки закатери стръмната пътека. Коста ни оседла с багажа и ни подкара след нея.

— Защо домъкна Кавара? — го попитах.

— Тя ме домъкна... Дойде американката. Този път с яхта. Търси Андрей под дърво и камък...

Коста ни остави сами да се оправяме с платото, ритна манивелата на мотопеда, моторът се закашля и с неистов писък го понесе през къртичините дупки.

Кавара седна до мене, а Андрей си полегна на задната седалка. Лада се подруса по обраслите с пиреи пуцинаци, смачка пурпурните глави на колония магарешки тръни и с въздишка на облекчение стъпи на асфалта. Пуснах радиото. — Кавара го загаси. Предложих й запалка — запали си цигарата с кибрит. Погледнах през шофьорското огледало. Андрей се правеше на заспал.

— Накъде?

— Карай към Средновековието. Свърши се с античната ви безгрижност.

— Болен съм. Да оставим Средновековието за друг път.

Отново се опитах да пусна музика. Кавара плесна ръката ми.

— Тъжно Средновековие! — изпъшка Андрей.

На завоя при Българево ни спря милиционер.

— Да сте виждали Андрей Василев?

— Не...

Бързо подкарах колата. Сетих се за Каяка и ми призля. Нали и Андрей беше вземал долари...

— Карай към Каварна! — надигна се Андрей. — Аз издадох плановете на Лукас. Аз подпалих корабите на императора. Аз разтворих вратите на Бизоне, за да влязат славяните на княза... Аз съм предател. Водете ме в участъка...

[1] Погонат на гръцки значи Брадат. От образа на Константин IV върху монетите личи, че той не е имал брада. Дълга и гъста брада е носил Константин II — бащата на Константин IV. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТА

Нямаше как, трябваше да се срещна с американката. Търсила ме. Поканила съдиите на коктейл. Предоставила им яхтата си за състезанието. Играе ролята на спортна меценатка. Гледа да се натика в зоната на гонките. Да бъде близо до статуята. Да не възбужда съмнение...

Коста реши да отида с глисера. Щяло да бъде по-удобно...

Омръзнаха ми тия планове, тия тактики. Спортни и криминални. Веднъж да мине състезанието, ще се запиля някъде из планините. Ще дишам боров въздух, ще пия айран, та да изчистя лъжите и мръсотията от себе си.

Блазя им на другите ветроходци. Тренират, ядат, спят. Не мислят за нищо, освен как най-сполучливо да стартират, да ловингуват. Как да надхитрят съперниците си, та първи да пресекат финиша. Приятни тревоги... Аз трябва да бъда лъжец, да заблуждавам, защото още имало пирати. Било ми лесно в „Русалка“. Бягал съм от разпределение. Държавата давала пари да ме издържа в университета, а аз съм си гледал кефа, вместо да кисна в музея и да си подготвям дисертацията... И на мене ми се иска да седна на бюрцето, да се ровя из книжките, да мъдрувам над изкопаните предмети. Кафенце, кинце, телевизорче, вестничета. Бради, очила, симпозиуми. Кандидати, професори. Статийки, докладчета, научни приноси...

Блъскали си главите, наука правили. Нима аз не си блъскам главата до подлудяване. Дали ще изиграем американката. Дали ще се класираме на състезанието. Дали Кавара няма да ми изневери. Дали корабът на Добротица ще види бял свят. Дали Герман ще оздравее...

Успокоява ме. Нищо му нямало. Кой знае какъв камък се е заврял в бъбрека му, за да му прави номера преди състезанието.

Ами ако американката ме накара да остана тая нощ при нея? Коста е категоричен. Да съм останел. Иначе щяла да разбере, че не съм такъв, за какъвто се представям. Лесно му е на Коста. Що той не се пъхне в леглото при нея. ИстERICHната, мазохистката...

Лесно е да се татуираш, дикизираш, но я някой да ти бръкне в душата, да я стисне до посиняване. Въздух да не ти остане.

По дяволите всички. И Лукул, и Лукулус, и Лукас, и Лукулеску. Проклетата да бъде и тая Лукън, дето е дошла през три морета да краде... нашия Дионис.

Андрей, стига си хленчил! Само с мечти няма да се построи корабът на Добротица...

Само Барбароса ми липсваше. Сигурно е дошъл да проверява яхтите. Пак ще ме заплашва, пак ще ме съветва. Добре де, няма да се състезаваме. Да си къса нервите с неговичките, дето цяла година ги угоява. Дето ги следи като детектив да не си изразходват силиците по жени. Да не пият коняк. С кокошките да си лягат. Превръща ги на идиотчета, за да спечелят някакво състезание. За да кажат хората браво на треньора с червената брада!... Браво не го топлело. Да го направели заслужил треньор...

Коста се вълнува. Сега му се е паднало да гледа старши треньор. Като шаран гълта всяка негова дума. Мъдрости, ветроходни тайни...

— А, ти ли си? Трябваше с милиция да те откривам. Къде е Герман?

— Болен е.

— Втасахме я...

— Ще се оправи. Напрежението по време на подготовката не бе малко. Аспиринче, хининче и още от моряшкото...

Барбароса се усмихна. Когато бил в морското училище, с моряшко го лекували. Майсторил го боцманът. Горчиво — отрова, но само като го близнеш, оздравяваш...

Я гледай, значи бил в морското! Там не си поплюват... Пет годинки — гребане, плаване, вахта на учебния ветроход... А защо се е цопнал в Панчаревското езеро.

Далечните плавания били по-интересни и по-доходни, но нали някой трябвало да накара младите да обикнат водния спорт. Нали от ветроходец по-лесно се калъпи морски капитан, отколкото, да кажем, от дискохвъргач... Много от неговите момчета били вече капитани, механици, корабостроители. Станали хора. Само Герман го разочаровал. Стоматолог, антрополог... Земна душичка. Но и той рано или късно...

— Навярно като Луковски?

Барбароса се прави на глух.

— Навярно като Луковски! — повтарям аз.

Да не съм му споменавал повече името. Келеш излязъл. Изгонил го...

— Преди няколко дни ви наблюдавах. Когато ти и Герман се дуелирахте с френската яхта... Биваше ви. Дотогава не вярвах... Хубаво нещо е дуел между две яhti. Американците само това състезание признават. А ние, европейците, пускаме на старта цели стада. И в това има смисъл, проявява се майсторство, но онова е повълнуващо. Като при борбата, при бокса... И ние трябва да опитаме с по две яhti, пък нека да си има и стадни състезания.

Накарал Коста да му разочохли холандеца. Трябвало да го прегледа. Щял час се въртял около него. Небрежно сме се отнасяли. На едно място бил подбит, на друго — нещо гладкостта му изчезнала. Дребните камъчета прекатурвали колата. Герман не ми ли е говорил за съпротивлението на водата. А такелажа? С такъв ли ще се явим на състезанието. С фабричния, стандартния! И ветрилата!... Щял да донесе нов комплект. Сам щял да го прогони... Фукали сме се, много сме знаели, а Барбароса още трябвало да ни връзва гащите... Яхтата трябвала да се фризира. Да се издокара...

Коста ми намига да не отговарям. Слага му се. Барбароса е лъв във Федерацията. Каквото каже, става...

Имало някаква надеждичка да се класираме. Вече не говори за съдиите палачи, за спортното съзнание. Разчитал на нас. Били сме поопитни от неговите. Само дето ни пречела самонадеяността. Да съм си припомнел какво съм направил при първата дистанция, когато съм задминал френската яхта. Ако не бил паднал вятърът, ако ония не били глупаци, нищо нямало да излезе... Сърцето му се скъсало, като ни гледал. По-кратко! Метър по метър. До финала има време. Истинският ветроходец трябва да дебне противника си, да използва грешките му, а не да рискува. Медалите не се дават за красиви гледки, нито за смелост. Съдиите не са естети. Те са книжни плъхове. Държат правилника и си гледат хронометрите. Ако торуци финишират първи, на тях ще окачат медалчетата, а не на умните делфини, които скачат красиво, за да забавляват зрителите.

Брадата му се е прошарила. Сигурно е започнал да разваля втория петдесетак, а очите му гледат още предизвикателно. „Какво

искаш: да спорим или да се бием, значи. Или да влезем в холандеца. Да видим кой какво може. Стар съм бил, а? Баба ти е стара. Ако не беше това кръвно в тези разширени вени, ако сърцето ми не беше тъй чувствително... щеше да запомниш Барбароса...”

— Всеки знае да се състезава с махагонови красавици. Я да те пъкна в ония чамови ковчези, да подърпаш конопените въжета, да попсуваш брезентите... И като се върнеш замръзнал, да нямаш къде един чай да изпиеш, да си изсушиш гащите. Яхтклуб! Топли душеве, мокет, меки столове. Дипломати. Киноартисти... А някога ние барабите се вряхме в барака, скована от сандъци, и мечтаехме да имаме инструменти, та сами да си направим лодките...

Молим, другари, за базата в Каварна ни трябват пет холандеца, десет фина, два плъзгача и едно катерче. Заявка, подписче, печатче и хоп в търговската централа. Колко доларчета? Трак, трак... Готово. Паспорт, командировъчно за специалиста. За оня, дето ще избира яхтите... Купува ги, пристигат скоро... Защо ли ни са толкова яhti! Виж, от плъзгачите не се отказваме. С тях бързо се отива до ресторанта в Калиакра, до Албена, до Златните пясъци. И то ефектно. Като те видят чужденките, като зрели круши капят... Така ли е?

Коста клати одобрително глава. Обича съпоставките. Какво е било преди години, какво е сега и какво ще бъде някога. Мисля си и аз за оная камъшена колиба, в която някога се вряхме, слушахме прибоя, печехме миди на нажежена ламарина и мечтаехме за едрите звезди над Фамагуста. Тикахме накатранените каици на рибарите с надежда да ни вземат в морето. В онова време, когато никой не идваше в Каварна на курорт. Когато нямаше казино с дансинг и електрически китари. Когато пуканките и слънчогледовото семе бяха единственото развлечение. Освен черниците и зелените сливи от Долината на авлигите през пролетта...

Тогава корабите се движеха по хоризонта. Призрачни, надменни. Ние ги гледахме, те не ни забелязваха. Търсеха големите пристанища, не обръщаха внимание на нашето дървено скеле. Само една стара гемия го уважаваше и ние я посрещяхме с „ура“. Гемията, която някога е пренасяла оръжие на добруджанските комунисти.

А сега посрещаме американски яhti, дето само по филмите за Хавайските острови и Филипините бяхме виждали.

Не им стигат чуждият петрол, бананите, кокосовите орехи, ами и на Дионис налитат. Халал да им е генералът. Петдесет хиляди доларчета. Бълха ще ги ухапе...

Барбароса се лепна на „Добротица“. Сложи очила и внимателно разгледа макета. Изненада се, че ние сами сме го направили. Похвали ни и след това започна да развенчава конструкторските ни способности. При пет бала щял да потъне. Намери несъразмерности в пропорциите. Плитко газел, мачтите и платната щели да го обърнат, колкото и тежък да е фалшкилът му. Напипа отнякъде парче тебешир и започна да чертае по цимента на хангара осови линии, ъгли, кривини, формули, уравнения...

Засичам го: едва ли средновековният корабостроител е имал диплома за висше образование. Едва ли е разбирал от кинематика и хидростатика.

Барбароса се подсмивва. Корабостроителите нямали висше образование, но имали практика. И Рафаело, и Микеланджело не били завършили художествена академия, ама на да ги надминат днешните дипломирани художници...

Коста се съгласява с Барбароса. Разкрива се. Разказва му за намеренията ни. За реставрирането на адмиралтейския кораб на деспот Добротица, за морския клуб в него, за музея...

Барбароса го чеше под брадичката, зад ушите и нашичкият преде ли преде. Съвсем се размърка. След малко и двамата започнаха да фантазират. Всяка морска страна си била реставрирала по една фрегата. Англичаните на Нелсън, руснаците на Ушаков, италианците, испанците, та и поляците. Най-красивото състезание било фрегатното. Голям екипаж, солидна подготовка. Вместо поворотни знаци обикалят се острови. Дистанционното разстояние е стотици мили. Бури, урагани. Каюткомпания. Койки. Катерене по мачтите. Спускане на котви... Всичко си има. От капитан до готвач... И спасителни лодки.

— Адмиралтейският кораб на Добротица! Велика идея. Колумбовци... Ще ви помогна. Имам мои хора в корабостроителницата на Варна. Заедно сме киснали в Панчаревското езеро. Ще го направят. По комсомолски... И адмирала познавам. Мед ще му капне на сърцето, като разбере с какво сте се захванали. Предморска подготовка! Какво ще кажете?... Само си трайте! Нека да мине световното и ще видите кой е чичо ви Барбароса. Ненапрасно

брадата му е побеляла... Ех, как ще се украси този залив! Но всичко да бъде естествено, както си е било... Червени платна. И ония ти ми дълги, дълги флагове, с лястовичи опашки... Качихте ми кръвното... Има ли нещо силничко?

Коста изтича до канцеларията, донесе ром. Барбароса извади цигара, огледа се, да не го видят неговите, и жадно я засмука. Има си човекът скрити пороци, а пред нас демагогствува: хвърля водката зад рамото си, мръщи нос, когато някой запуши...

След втората глътка съвсем се забрави. Мина Босфора, Дарданелите, отправи се към Гибралтар и смело се спусна из океана. Адмиралтейският флаг на Добротица се развява. Наблюдателят от върха на грота осведомява капитана за танкери, за атомни самолетноносачи, за бързи пасажерски кораби. Спокойно! Да не им се обръща внимание. Такива ги има с хиляди. Повече са от акулите. Нашата фрегата е единствената и всички трябва да ѝ сторват път. Ние не сме се упътили да завладяваме света. Ние отиваме да се побратимяваме. Ние не замърсяваме моретата с нефт, нито пускаме в дълбочините му контейнери с атомни отпадъци. Ние сме български спортисти...

Коста отново се подмазва. Предлага Барбароса да бъде първи капитан.

Треньорът отказва. Фрегатата трябвало да има младежки екипаж. Барбароса само щял да наблюдава и да се намесва в случай на авария. Аз или Коста. Имал вяра в нас. Бързо сме щели да научим навигацията, командите...

Май Герман е прав. Барбароса не е случаен. Ненапразно е измъчвал момчетата с формули и конструиране на яхти. Мечтаел е, но малките спортисти не са разбирали мечтите му. И аз не бях го разбрал. Виновен бе Луковски...

Време е да тръгвам. И Барбароса бил получил покана от американката да присъствува на коктейла ѝ. Всички старши треньори и съдии били поканени. Кой ще се откаже от хубаво уиски... Винаги по състезанията се намирал по някой туз, който искал да се пише спортен меценат. Обикновено този меценат бил собственик на фирма за яхти, за ветрила, за непромокаеми екипи. Нали треньорите съветвали търговците откъде и какви спортни съоръжения да закупят... Та и тази американка сигурно е собственичка на фирма.

След уискито ще раздаде подаръчета и цяла чанта с рекламни проспекти... Американците си падали по рекламата. Без реклама не можели да живеят. Нали Барбароса бил в Монреал. Рекламите го придружавали от сутрин до късна вечер. Дори в тоалетната...

Коста реши да дойде с нас. Щял да ни отведе и доведе с плъзгача. Да сме си пийнели спокойно... Намигва ми.

Позакъсняхме. Край яхтата на мис Лукън бяха пуснали котва много моторници и лодки. Аз и Барбароса се изкатерихме по трапа. Посрещна ни усмихнат офицер в морски фрак. Осведоми се за личността ни и с тържествена стъпка ни поведе покрай корта за тенис и плувния басейн към каюткомпанията.

Мис Лукън блестеше от диаманти. Косите ѝ бяха платиненобели, но лицето ѝ изглеждаше съвсем младежко.

Много се радвала, че вижда своя стар приятел от „Русалка“. Също се радвала да се запознае и със старши треньора на българския отбор, за когото била чувала само хубави думи.

Изненадах се, когато Барбароса я засипа с куп комплименти на английски. Той пък бил щастлив да се запознае с една приятелка на спорта и при това толкова красива и благородна. Благодарил ѝ, загдето е решила да отдели от скъпото си време за състезанието, и още други неща ѝ натръска, та оная се усети, че я будалка, и си набръчка нослето.

— Видя ли дипломация? Опита се да ме напръска с одеколон, ама аз я окъпах с гюлова вода — пошепна ми Барбароса.

— Тоя тип не ми харесва — рече ми мис Лукън, когато се отделихме сами в бара. — Наистина ли е треньор?

— Стопроцентов. Безобидна личност. Надява се да го изберат в ръководството на Международната федерация. Усеща, че имаш влияние, и ти се слага.

— А оная, дето ви доведе с глисера?

— Инструктор е в нашия яхтклуб. Не е зле да му изпратиш някоя бутилка...

— Всичко в ред ли е?

— Обстановката е благоприятна. След състезанието ще има бал. Пиене, илюминации и тогава ние спокойно...

— А по-рано не може ли? Да кажем преди или по време на състезанието?

— Опасно е... Предложи яхтата си на разположение на съдийския състав и я закотви до Дионис... Голяма работа ми отвори. През пролетта имаше силен щорм и се скри в пясъка. Едва го намерих. Спечелих си хубава настилка. Преведе ли парите?

— Бързаш. Нищо не сме свършили.

— Без потвърждението на моята леля няма да си мръдна пръста.

— Станал си нагъл...

— По цели ноци сънувам бесилки. Нашите не си поплюват. Може би в твоята страна да не обръщат внимание на кражбите, но българите...

— Ясно... Тази вечер ще останеш при мене. Ще доуточним плановете.

— Смятах те за по-далновидна. Знаеш, ще се състезавам. Ще забележат отсъствието ми. Първо, червената брада ще вдигне тревога. И моят партньор ще се обезпокои...

— Каяка ли? Оня дръвник...

— Не. Друг ми е партньор... Каяка го натикаха в затвора. Пипнали го с долари.

Лукън замълча. Изпитваше ме. Сигурно знаеше за Каяка и за Герман. Не трябваше да крия нищо.

— Значи имаш нов партньор. Това не ми каза през зимата.

— Дойде през пролетта. Антрополог е. Работи в Одеса. Навих го да тренираме. Скъсах му гайтаните...

— Какво си му скъсал?

— Скъсих му живота от тренировки... Отначало мислех, че е дошъл да ме следи, и пипах внимателно. Излезе шаран... Интересуват го само черепа и кости...

— Мили, страдах за тебе. С нетърпение очаквах лятото, за да се видим... Ти си моят сладък Дионис...

Привлече ме на дивана! Гледа ме с мазен поглед. Устните ѝ са меки, влажни, тялото ѝ е еластично като слабо надута автомобилна гума, но знам, че скоро страстта ѝ ще го напомпи до пръсване...

Безпокоя се. Напразно. И муха не можела да влезе при нас. Хората ѝ били дисциплинирани.

Остри нокти. Зъби на хищник... Мъченик! А Кавара ме ревнува...

После кафе, коняк. Уточняваме се. По време на бала, точно в 22:00 часа, да заведе водолазите до статуята. В 23:00 часа да сме готови. Ако всичко се развива нормално, ще получа съобщение за изпращането на наследството от Атина.

— Не! Съобщението трябва да получа предишния ден.

Замисля се. Съгласява се. Обаче имало кой да разчисти сметките си с мене, ако съм хитрувал.

— Нека ги разчиства. Не ми е минавало и през ум да хитрувам. Важното е статуята да си отиде при истинските ѝ ценители. А рискът трябва да се възнагради честно...

Става, оправя си тоалета. Трябвало вече да отива в каюткомпанията. Да види какво правят ония нахалници, смукачи на уиски...

ГЛАВА ДЕСЕТА

Получих писмо от Феодор Григориевич. Упрекваше ме, че вече не съм се обаждал. Интересуваше се докъде съм стигнал с издирването на родителите си и ме осведомяваше за работата на бригадите, изпратени от института. Близко до Керч била открита неограбена скитска гробница, изписани стени, скелети в саркофази, ритуални съдове, погребални дарове. Всичко говорело за дълбока древност. Направо коригирало историята с хилядолетия. Като нашето Варненско съкровище, като гробовете в Търновско...

Досега учените гледали с предубеждение на траките и скитите, но скоро щели да изпаднат в неловко положение. Щяло да бъде отнето първенството на фараоните и библейските измислици. Човешката история нямало да започва с Египет, а от нашето Черноморие.

Решил веднага да замине за Керч, но лекарите го пленили на летището и отново го изпратили в болницата. От известно време пак „войната“ започнала да се обажда...

Реших веднага да отговоря на моя професор.

„Скъпи Феодор Григориевич!

Тук времето е хубаво, малко понастинах, но вече се чувствавам добре... Надявам се, че и Вие се чувствувате добре...“

Скъсах листа. Дали човек може да се чувства добре с платинова плочка вместо тилна кост и с мрачните спомени от войната?

„Скъпи Феодор Григориевич!

Мога да Ви се похваля. Аз и Андрей сме вече готови за състезанието. Не ни беше лесно. Тренирахме до припадък. Нервите ни се изопнаха, затова отидохме в пещерата на Залмоксис, за да се поотпуснем. Знаменито прекарахме, само дето малко простинах... Пазете се. Трябва да обърнете по-сериозно внимание на здравето си. Отдавна Ви подсещах да отидете в болницата, обаче Вие...“

Скъсах листа. Феодор Григориевич не се хвалеше. И ако по празници не го задължаваха да сложи ордени си, никой нямаше да знае, че е герой. Как да говорел за себе си, след като милиони загинали

герои мълчали. Само понякога, когато „войната“ го заболеше, попипваше платинената плочка и ми заръчваше да не я оставя да отиде с него в земята. Ободрявах го. Лъжех го, че ми изглежда добре и великодушно му предсказвах дълголетие. Той поклащаше глава, докато млъквах засрамен. Късах, късах и все не можех да скъсам с шаблона. Щом хванех самописката, сякаш се редяха химически формули, а не живи слова. Чак когато къмпингът утихна, успях да напиша нещо свястно.

„Скъпи Феодор Григориевич!

Излъжете лекарите. Престорете се на здрав и елате при мене. Чакам Ви.

Брегът вече гъмжи от спортисти, курортисти и запалянковци по ветроходството. Чужденците обхождат старините и учудено цъкат с устни над тяхното хилядолетие. Надникват из заводите, из фермите, из лозята и продължават да цъкат, учудени от младостта им...

Не се усмихвайте! Не хваля себе си.

Състезанието започва в неделя. Вземете картата. Няколко дни ще порим вълните между Чиракман и Калиакра, готови да умрем, но първи да се класираме. Засега долу науката! Да живее спортът!...

Дано съм Ви разсмял.

Питате за баща ми. Навярно е умрял и няма къде да избяга. Създал ме човекът и нищо повече. Истинските ми родители са Хаджипарови. Те са ме отгледали, възпитали. Те са милеели за мене. Ама били бездетни. Има бездетни, дето и куче не хранят...

Вие знаехте защо е загинал дядо Ви и затова се зарадвахте, когато се изнамери гробът му. А аз съм обезпокоен. Изглежда, директорът на музея е надушил следите на моите родители и е възложил на Кавара да ме подготви за лоша новина. Наскоро тя ме повика в дома си и цяла нощ ми дърдори за някакъв си провокатор, когото се мъчеше да оправдае... Феодор Григориевич, колебаей се, дали да издирвам родителите си, след като никога не съм ги познавал, след като съм имал вече майка и баща, след като имам Вас...

Лека нощ! Дано моето бърборене мъничко Ви разсее!“

Преди да си легна, отидох под душа. Може би си внушавам, но той ме възстанови.

В банята заварих Барбароса. Пръхтеше от удоволствие под една дебела струя.

Такава вода струвала милиони. Чудо на природата. Препарат за химическо чистене. Всички мръсотии премахвала. От пет бани пръхутът му изчезнал. И въртенето в рамото му. А на какви ли терапии не се подлагал безуспешно. Вече можел да си повдига лявата ръка и дори да си почесва гърба с нея. Не сме си ценели природните дарове. Слаба ни била рекламата. Ако такава вода бликнела в Америка, щели да я наливат в шишенца за одеколон. Лъскава опаковка, етикет с всичките ѝ достойнства и авторитетен подпис на известен балнеолог. Дай пет доларчета за сто грама и си гледай живота...

Говореше припряно и строго ме оглеждаше.

Наистина ли съм бил настинал или съм се преструвал. Много спортисти нарочно се разболявали преди състезание. Предимно интелигентните, умниците. За тях страхът от загубата бил по-силен от самата загуба. Разболявало им се въображението. Да не би и аз... Когато бил в морското, с тридесет и девет градуса се хвърлял в морето. На Йордановден. Посред зима. Да вади кръста... Не бивало болестите да се разглезват. Особено настинките. Какви по-страшни от тях ме чакали след петдесетака: ишиаси, жлъчки, бъбреци, простатата. И оная омразна безсъница. Като те хване, по цели ноци държиш едни и същи речи. Започваш ги, не ги довършваш и пак отначало. До съмване...

Щял да ми направел едно масажче. От петите до вратните жили. Таман съм се размекнал от минералната...

Легнах на дървената скара и инквизицията започна. Виждали ли сте как месарите отделят шолове, пържоли и филета в транжорната? Нали сте гледали по филмите как гестаповците измъчват антифашистите? А дяволите по манастирските стени, дето мушкат грешниците с вилите и ги пържат в казани като мекици?

— Палач! Стига! Умирам!...

— Докато не ти издоя цялата млечна киселинка, докато не ти прокудя настинчицата, няма да те оставя.

Удържа на думата си.

— Сега се накисни под душа!

Чувствах как водата промива мускулите, костите, вътрешностите ми.

Били при американката. Коста ги закарал с плъзгач. Мис Лукън хвърлила око на Андрей и след коктейла го оставила да си поговорят. Лошо. Опасно е да си говориш с мадама преди състезание. Никакви масажи не помагат...

Барбароса и Коста се върнали в яхтклуба. Пийнали уиски, пофантазирали край макета на адмиралтейския кораб и туп, при тях се изтърсил директорът на музея.

— Много неща знаел Деспота. Взе ми акъла, напълни ми душата. Чиракман, Карвуна, български флот, морски битки... Три часа ми говори за Добротица, а в учебниците по история са написани пет реда за него. И то хули. Бил отцепник, предател, правел ортаклък с Цариград и Венеция, когато на българския цар му се печело яйце... Историците да си ядат ушите с чесън. Вярвам на стария. Достатъчно е, че докато търновските боляри са си миели краката в Янтра, Добротица е газил надълбоко, строил е флот, защищавал е нашето крайбрежие от разни чуждестранни пезевенци. Ненапразно народът е кръстил земята си на негово име. Народът току-така не кръщава...

— Навярно затова е и прикачил прякор на директора.

— А на мене ми харесва този прякор — погледна ме враждебно Барбароса. — Повече, отколкото моя. Това сме ние. Когато на някого пламне сърцето, гледаме да го угасим със завистта си. Не си ценим свестните хора. Ревниви сме към чуждата слава. Едва в некролозите... Пък и там не сме искрени... Коста и Андрей намерили части от кораба на Добротица и решили да го възстановят. Нямаат си друга работа. Вместо да си прекопаят лозето, старо корито се заели да правят. Поне с него да ловят сафрид, а само щели да го разхождат... В Британския музей са изложили гащите на Кромвел. Назначили са професор да ги кърпи. Да ги пази от молците...

Трябвало да помогнем на директора, на Андрей, на Коста, заедно да сме построели кораба на Добротица. Да сме докажели на света, че когато някои още са чуркали на шумка, ние сме имали боен флот...

Този ден дойде след многогодишни изпитания, за да докаже на неверниците правотата на деспота. Дълго време дяволът им се разхождаше в устата и те какви ли думи не бълвочеха срещу своя господар. Не можеха да обуздаят алчността си към ниви, пасища, гори,

към ловни кучета и всякакъв добитък, за да отделят по някоя пара за флота. Бунтуваха се синковците и с тежки клетви се разделяха със златиците си... А днес надуват гърди и величаят деспота, загдето е напълнил залива на Карвуна с бързи кораби начело с красавеца „Добротица“.

С него майстор Барбароса бе задминал по умение ромеите и италианците. „Добротица“ има здрав и висок корпус с две платформи-кастели: едната на носа, побираща до петдесет бойци, втората на кърмата — два пъти по-просторна от първата. На нея е прикована каменометна машина и силен лък за хвърляне на подпалени стрели. За разлика от едномачтовите генуезки и венециански галери нашият кораб е с три мачти и с три платна, та да бъде по-бърз. Под задния му кастел се намира зала, украсена със скъпи завеси и красиви медни обковки.

При деспота бе дошъл Иван Срацимир, синът на търновския цар Иван Александър. Искаше помощ срещу рицарите на Амедей Анжуйски, още наричан Зеления граф. Братовчедката му Ана Савойска го бе повикала в Цариград, уж да отвоюва от турците божия гроб, а в същност — да спасява трона на сина ѝ Йоан Палеолог. Амедей беше изпълнен с най-добри чувства към братовчедката си, но нямаше пари. От неверниците беше трудно да ги получи, затова оплячкоса християнските Созопол и Месемврия. Изглежда, това му се услади, та разруши още крепостите Козя, Емона и обсади Варна.

Деспотът бе в добри отношения с Цариград и нямаше защо да се страхува от рицарите, но близостта им до неговите владения го безпокоеше. Докато деспотът развеждаше Иван-Срацимир из пристана и разглеждаха новопостроените складове, аз наредих на слугите да нагласят трапезата. Когато бе готова, отпратих слугите, запалих дебелите свещи и седнах на деспотския стол, чиито резби и седефени украшения беше измайсторил Андрей лично.

Корабът леко се полюшква и ми припомня за ония времена, когато родният ни залив се пълнеше с чуждестранни галери, когато венецианци, генуезци и ромеи си мислеха, че българинът е годен само да оре и да подсвирква на добитъка. Присмиваха ни се, а сега пък ни проклинат, загдето не им разрешаваме да се разхождат свободно из нашите пазарища. И в Търновград нададоха вой срещу Добротица. Бил подъл, хитър, не държал за българската вяра, нито почитал царя. Народът си харесваше Добротица, защото хитруваше и беше подъл с

чуждите, а не със своите. Царят пазеше трона си с нормани, англи и какви ли не още платени наемници, разделяше властта с кръвопийците боляри, даряваше с имоти манастирите и угояваше монасите. Бе превърнал селяните в жалки клирици и парици, които господарите им продаваха като добитък. Уж царят се показваше за набожен, пък сключваше договори с агаряните и разклащаше светата вяра. Да не говорим за двете му царици — поеврейчената хазарка и влахинята, дето всяка дърпаше трона към своя син и бяха превърнали столнината в гнездо на усойници...

Грешно е да се говори против царя, но дважд по-грешно е да си кривим душата. Добротица не е светец и образът му никой не изографиса по иконите. Самият той не желае да бъде увековечен по стените на екзархийската ни черква. Познава си греховете и не иска да се черви, когато се представи пред съда божий.

Когато пое деспотството и той възседна народа си. Но народът търпя, търпя, пък започна да хвърля текмета. Нашият побесня.

„Щял да ги затрие, щял да ги накара да си локат бълвоча. Господ им бил дал ръце да орат и да копаят, а не да вдигат сопи срещу господаря си...“

Биеше и бесеше бедняците. Тъй го учеха ромеите, пък и болярите. Да не говорим за деспотица Зоя, дето не допускаше селянин в столнината, за да не умиришел въздуха ѝ.

Веднъж се скара с деспотицата, пък от мене си изкара яда — наби ме здраво.

— Никой не може да ти помогне, господарю, ако не се сдружиш с народа си — рекох му аз.

— С ония миризливите ли, дето, ако им падна, ще ме хвърлят от Чиракман в морето...

— Господарю, щом искаш конят ти да бъде раванлия, ще му търпиш пръдната.

Уплаших се от мръсната дума, дето изрекох, но той нищо не ми каза.

Преди деспотът не смееше стените на Карвуна да прескочи, а изведнъж тръгна по земята си самин, без охранение; ядеше селска каша от глинени паници, пиеше боза, слушаше гайди и понякога оставаше да преспи в одимените землянки. Веднъж се върна с въшки и Зоя му се

присмя. Той ѝ отвърна, че въшките лазели по хората, а не по змиите, и тя си подви опашката...

Агаряните казват: „Жената е нива, мъжът е сеяч“. Тъй е, но сеячът може да хвърли здрави семена, а нивата да отгледа червясало жито... Думата ми е за Зоя и за сина ѝ Иванко...

Добротица скърцаше със зъби, като гледаше как чуждите галери сноват край нашия бряг, но нямаше сили да ги прогони. Поболя се, докато измисли що да стори, и накрая реши да ги напада поотделно. Затова изпрати Коста с два бързи катърга в заливчето на Яйлата, като му даде право сам да решава коя галера да потопи, коя да потули; на кого да отреже езика и кого да продаде на турските пирати...

Всяка неделя, преди черквата да разпусне, Коста се явяваше при деспота, за да му разкаже какво е извършил през седмицата. Веднъж той съобщи за пленяването на богат търговец и донесе торба със злато, която изсипах в раклата за корабите.

— Понасъбраха се доста парички, господарю. Май е дошло време да започваме — рече Коста.

— Тъй, а после?

— После, каквото каже майстор Андрей. Направили сме корабчета от тресчици и чакаме заповед да започнем истинските... За весла, за пирони, за котви и платна няма да се дават пари. Аз потопявам корабите, но...

— Момче, не посягай на чуждото! Грехота е — рече деспотът и се прекръсти.

Коста ми намигна.

— Не посягам, господарю. Понякога спасявам моряците и те от благодарност ни разрешават да си вземем по нещо от разбилия се в скалите кораб. С такива подаръци три пещери съм натъпкал.

Добротица отпи от пахарката и впери поглед в Коста.

— Нямам вяра в Андрея. Сега кротува, но ако се скарам с Цариград, гръцката му жилка ще набъбне.

— Няма, господарю. Майка му е българка. Човек убива, ако продума лошо за тебе. Кръшне ли, ще му откъснем главата. Майчиното мляко е по-силно от бащината кръв...

— Нямам им вяра, нямам им — заклати глава Добротица. — И на деспотицата нямам вяра, пък дори и на сина си Иванко. Хляб български ядат, вода от Чиракмана пият, а очите им все към Цариград гледат. Тежко ви, когато мигна.

Нищо не спомена за големия си син Тертер. Дали беше разбрал, че не го бива за деспот, или го пазеше от Зоя, но го държеше далеч от двореца.

Глътна виното на един дъх и запокити пахарката.

Следващото лято първият катърг бе готов.

Поех пътя за долния град с надежда да видя Кавара. Беше петък — ден пазарен, — жените напускаха крепостта, за да се разходят и погледат сергиите. На този ден селяните носеха пресни яйца, кокошки, зеленчуци и припечелените пари скътваха за прикя на дъщерите си. Затова и пазарът се наричаше женски.

Тъй го наричаха, пък гъмжеше от мъже. Винаги в петък стотниците се наканваха да вършат нещо в Карвуна и отрано пристигаха с конете си. В петък обикновено пристигаше някоя венецианска галера, стоварваше стоки и донасяше новини. В петък поповете се надумваха да проповядват. В петък момите разхождаха новите си премени и, тъй да се каже, в този ден човек можеше да си оплакне окото.

Вързах коня пред страноприемницата на площада и нагазих в пъстрата тълпа. Деца режеха въздуха с глинени пищялки и принуждаваха продавачите да се надвикват. Вратите на работилниците широко зееха, та всеки да разгледа опинците, калпаците, самарите и другите необходими за селския стопанин вещи.

Пазарът миришеше на пържена риба, на катран и водорасли. Хората се щураха из него отпуснато, зяпаха, дъвчеха или избухваха в смях, когато пийнал моряк оципеше някоя натруфена мома.

Какви ли люде не срещнах на пазара, но никъде не зърнах деспотската керка. Уморен от глъчка и от блъсканица, реших да се подкрепя с пахарка вино. Кръчмарят разгони група пияни, разчисти масата от мръсотията им и като гонеше с ръка хилядите мухи, ме покани да седна. На съседната маса трима рибари се бяха изгърбили

над гърне с вино и внимателно слушаха дърдоренето на моряк с червена брада и с обица на лявото ухо.

— И после какво станало? — запита един от рибарите.

Оня с червената брада ме гледаше през рамо подозрително. Рибарите му казаха кой съм и той продължи:

— В това време пристигнал епископът в манастира. Игуменката скрила любовника си под леглото, набързо се облякла и изтичала до черквата, където вече започнала литургията...

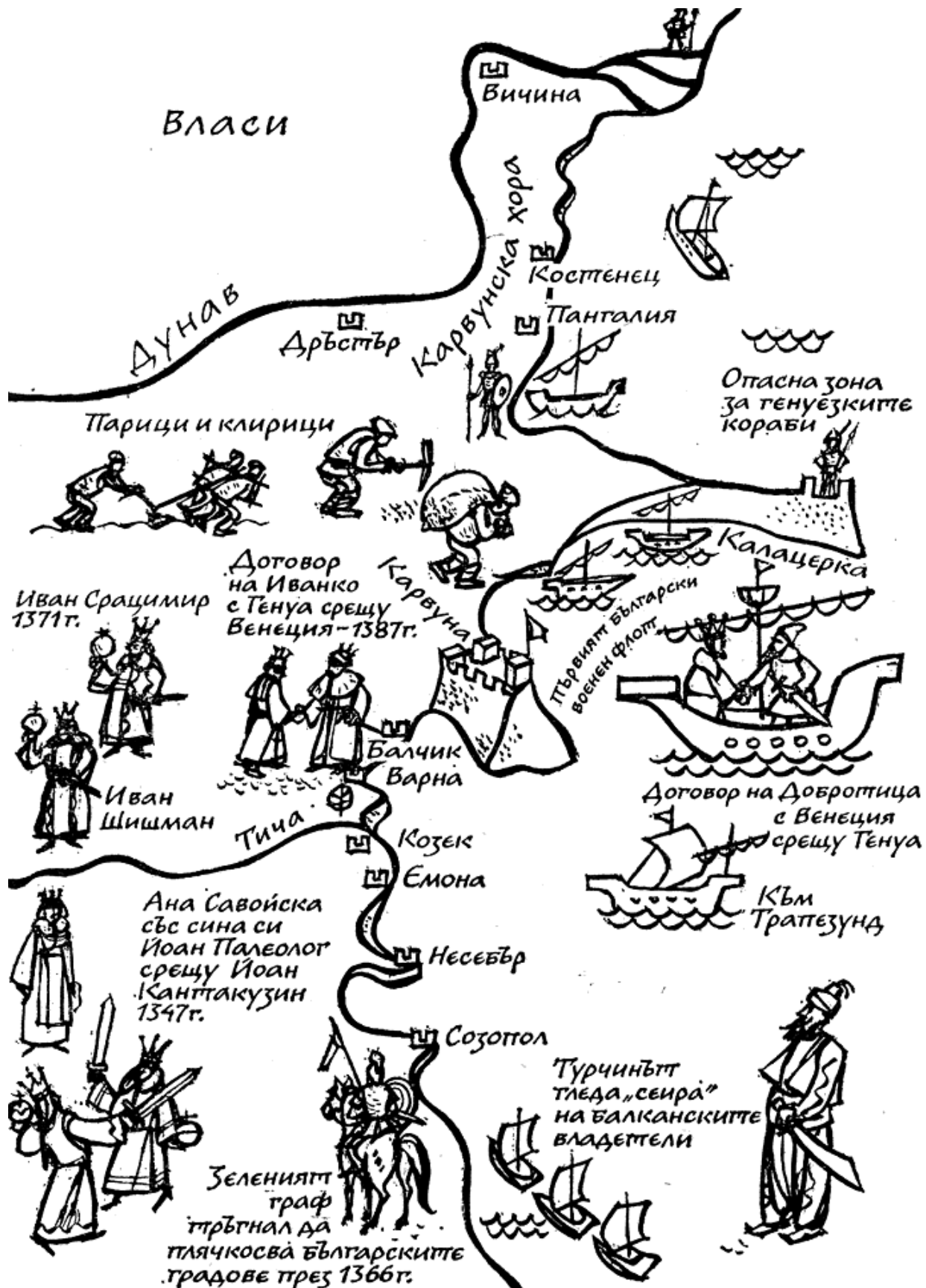
— Безсрамница! — рече един от рибарите.

— Значи от леглото, където е мърсувала, направо пред светия олтар се изправила, а? — недоумяваше друг.

— Не бързай като пуле пред майка си! Още не съм изрекъл края — срязва го морякът с обицата. — Та... игуменката заела мястото си до епископския трон и усърдно се закланяла, закръстила, а край нея монахините си шушукат и с ръце си стискат устата да не прихнат. Игуменката ги погледнала строго, а ония вече кис-кис, ха-ха, не могат да се сдържат. И попът от светите двери се закискал над евангелието. Дори и епископът се засмял...

— Защо се смеят, бе? — запита един нетърпеливец.

— Заради гащите. Заради гащите-е-е... Игуменката в бързината си да се представи пред епископа надянала върху главата си вместо покривалото гащите на своя любовник...



Масата изцвили, рибарите заритаха. Кръчмарят заплаши непознатия с екзарха.

— Я го доведи, да му разправя някоя попска — провикна се оня с обичата. — Не ги измислям. Разказа ми ги един колега във Венеция. И той не си ги е съчинил, ами ги прочел в книга. Написал я някой си Бокачо... Лъжи пишат ли се?... А ти, млади господине — обърна се той към мене, — извести на деспота, че е пристигнал майстор Барбароса. Тъй ме наричат заради червената ми брада. Да си ядат ушите с чесън... Кажу ми още, че съм готов да му построя кораби, достойни за деспотското му величие, а не играчки, каквито е издялкарал вашият майстор. Е, старало се е момчето, но ако от всяко дърво свирка ставаше...

Рибарите в един глас допълниха поговорката и отново се разсмяха.

Напоследък пак ме бе засърбяла крастата да търся баща си и разпитвах за него всеки по-възрастен, с когото се запознавах. Запитах и него.

— Ако е имал червена брада и е бил пират — значи аз съм баща ти. — Бил съм в Търнов — рече той и ония на масата само това чакаха, да подвикнат на кръчмаря да донесе вино, защото баща и син се познали.

Деспотът се зарадва на Барбароса. Трябвали му хора като него, но на Андрей му се скърши кефът. Барбароса бил пират и нищо повече. Кръстосвал е моретата с кораби, но да ги правел, не можел.

След месец друга песен пееше. Няколко по-добър майстор от Барбароса. Златни ръце, голямо сърце. Ти случайно би дошъл в Карвуна. Коста му бил разказал всичко за Добротица...

От седмица яко духаше и деспотът не излизаше от покоите си. Въртяха го колената. В такива дни дворецът ходеше на пръсти, шепнеше и гледаше да не се мярка пред очите на болния, за да не отнесе някоя патерица по главата си. В петък вятърът позатихна и се усети дъхът на идващото лято. Пиших едно от писмата си до Кавара, което тя нямаше да прочете. Както многото други, сдиплени в раклата. Тя често идваше при мене да й чета или напиша писмо било до брат й Тертер, който се намираще в Килия, било до братовчедката й в

Калацерка. Не бе прието, дори се смяташе за грешно, жените да се учат на писмо. По цариградски обичаи те и в черквите се молеха отделно от мъжете. В двореца имаха свое отделение, в което раждаха и отглеждаха децата си. Освен господарят и евнусите пазачи никой нямаше право да пристъпи в това женско царство. Кавара не се държеше особено почитателно с мене — подиграваше се на смиреността ми, дърпаше косите ми, стремеше се да ме разсмее и със своите мили закачки още повече разпалваше любовта ми. Но смеех ли да ѝ разкрия чувствата си? Само като си помислех кой съм аз и коя е тя, от страх се разтрепервах. Бях отгледан в бездетно семейство на богат търновски врач. Научи ме човекът на писмо и много книги бях прочел, но в никоя от тях не се споменаваха царска дъщеря да се е омъжила за писар. И все пак бях щастлив, защото я виждах, защото чувах гласа ѝ и я прегръщах на сън...

Деспотът ме повика. Уплаших се да не би да е подразбрал за моите любовни занимания. Скътах набързо писмото в раклата, забодох две пера в косите си, грабнах хартия, мастилницата и със сърце колкото орехче заизкачвах стълбите към покоите. Открих го на площадката с бойниците да седи на любимия си стол, обшит със сърнешки кожи. Гледаше морето. Поизкашлях се, повторно се поизкашлях и той ми щракна с пръсти да се приближа. Мълчах, докато ме заговори.

— Велико е морето, Германе, и само смелите дарява със слава. Земята си е земя — без нея не може, тя е нашата майка, морето е баща ни... Без морето земята е вдовица сирота, мъчно отглежда рожбите си...

Стоях на няколко крачки от него. Друг път деспотът бързо ми нареждаше какво да сторя, а сега започваше като поповете, издалеко и не се знаеше накъде ще избие словото му.

— Разбойници са тия чужденци. От оня свят тръгнали да смучат нашите земи... Орем, гледаме свини, мъчим се да преживяваме, а не смеем да нагазим в морето. Ония с галерите, без да орат, без да се потят, пълнят търбусите си с наше жито, с наша гора, с наши кожи... Всичко наше превръщат в злато... Чуваш ли?...

— Чувам, господарю.

— Чуваш, но не мислиш. Едно си знаеш: „Защо ли бог не е отредил да бъде деспот, а не писар? Да ми се кланят, името ми в

литургиите да споменават...“ Глупци сте вие младите. Мечтаете за големство, за слава, а имате ли това?

Добротица сви юмрук и ми показа дупката му. После опъна пръст и си почука челото.

— А имате ли и това? Само за оная работа мислите и като кочовете барабонки майсторите... Друг е Барбароса. Десет пъти по-бързо акълът му сече от вашия, но си знае мястото. Не мисли за деспотската корона, а как да помогне на деспота, та всички добре да живеят... И той тачи морето, не се държи като Иван-Александър за небето. Небето иска поклони, тамян, молитви, а морето — мъже, смели, силни... Небето мълчи, морето говори. Но, за да го чуеш, уши трябва да имаш. Уши чисти, незамърсени от мазни слова ласкателски... Морето ми рече: „Внимавай, деспоте! Ако не прогониш чуждите кораби от мене, те ще те прогонят от земите ти!“ Вземи тази кесия и върви при Барбароса. Той знае на кого по колко да даде, та хората му да работят и да пеят... Пръждосвай се!

Спусках се по правата пътека към бента. Сега рекичката процеждаше водите си през тесните му отвори, но когато новият кораб бъде завършен, отворите щяха да се запушат, за да се превърне в езеро. По такова езеро бе доплувал до морето и първият катърг.

Колибата на Барбароса бе празна. Навярно майсторът се бе прехвърлил на кораба. Запрескачах купища от вериги, дъски, въжета и стигнах до скелето. Чух гласа на Кавара. Дъхът ми секна. Усетих гадост в червата си. Дочувах за срещите й с майстора, но какви ли не клюки бълваше дворцовата гинекея, а ето че... Тихо се покатерих на палубата, зърнах слаба светлина и, надникнах. Андрей премяташе длето в ръцете си и втренчено гледаше пода. Кавара бе седнала до него и нещо му шептеше. Бързи сенки преминаваха през лицата им. Някаква пеперуда се въртеше край пламъка на свещта.

Кавара шепнеше отчаяно. Заплашваше. Щяла да се хвърли от стената, та всичко да се свършело. Кой лъжел, че принцесите били щастливи? Вярно, хранят се в златни блюда, спят на вълнени дюшеци, обличат се в сърмени премени, а имат ли право да вземат за мъж, когото си обичат?

А Андрей има ли право да вземе принцеса за жена? Само в приказките на бедния момък дават царската дъщеря. И то след като е

направил подвизи, които никой смъртен не може да направи... Да си върви! Късно е вече.

Щяла да остане да спи при него. Излъгала баща си, че отива при братовчедката си в Калацерка.

— Тръгвай! Ще сторим грях. Не сме благословени. Не сме минали под венеца...

— Открадни ме! Ще се венчаем в някой манастир. Само речи и на край света ще ида с теб... Да избягаме в Търнов. Царят мрази тате. Ще ни приеме добре...

— Обичам те, но думата си не престъпям. Корабът трябва да бъде готов до един месец.

— И без тебе ще го завърши оня с червената брада.

— И на него съм дал дума...

— Вече разбрах. Ти не ме обичаш...

Андрей се изправи и яростно започна да сече лицето си с длетото. Бликна кръв. Бузите му увиснаха. Изтичах и му отнех длетото...

Късно се завърнах от Калацерка, където отведох Кавара. Огън изгаряше тялото ми, пък ме тресеше. Запалих огнището и хвърлих в него писмата си. Листчетата се мъчеха да избягат от пламъците, но падаха подпалени. Гледах ги как се гърчат, как се превръщат на прах и продължавах да треперя.

Тежките стъпки на господарите прогониха спомените ми. Деспотът даде заповед корабът да потегли за Калацерка. На трапезата научих, че Иван-Александър пленил Йоан Палеолог в Бдин, когато императорът отивал по Дунава при маджарите. Те щели да му посредничат пред папата. Ана го подучила да приеме унията, та дано католишките владетели му изпратят войска срещу турците и войските на Търновград.

Иван-Срацимир разгледа крепостта на Калацерка, без да продума. И на обедата мълча. Почти нищо не хапна, само надигаше чашата и жадно пиеше. На връщане си отвори устата.

— Добре си подредил деспотството, пък и българи го пазят. Не си даваш златиците за наемници като тате. Изглежда, по-малко се кръстиш, повече действуваш. В Търновград сме задължени три пъти на

ден да ходим на черквата, патриархът акъл да ни дава. А знае се откъде той го купува...

— И аз, грешният, дочувам такова нещо. Баща ти станал дост с бога — произвел го светия, пък покрай него и ти, и брат ти, и царицата сте се вредили. По черковните стени и по страниците на евангелията ви изографисват със златни търкала над главите. Голяма работа! Сродили сте се с всевишния, а идвате за помощ при бедния и слаб деспот...

— Не ти прилича да се подиграваш.

— Прилича ми, защото от попове акъл не вземам...

— Защо от поповете да го вземеш, докато твоята гъркиня ти го дава всяка вечер...

Деспотът сви юмрук. Рекох си, че ще го стовари върху главата на Срацимир, но юмрукът му се разтвори и пръстите му заиграха по масата.

— Жена ми е, защо да не я слушам. Тя ме съветва да предам деспотството на Иванко, а пък аз отдавна съм си направил завещанието. Тертер, големият ми син, ще ме наследи. Тъй го иска съвестта ми, тъй го иска и законът.

Стрелата удари в целта. Срацимир прехапа устни.

— А моят приживе ме отделя. За да не царувам в Търновград, на Мизия управител ме прави.

— Добър баща! И на двете си деца иска да угоди... Нека разделя царството. Така по-лесно турците ще го глътнат...

— Та нали брат ти Балик пръв започна да го цепи?

— Тъй е, но е трябвало да стане така. Млад си, Срацимире, много неща не знаеш. На времето болярите са избрали за цар баща ми — човек силен, строг и справедлив. После се раздумали. Направили сметката си: баща ми се сдружавал с народа и не търпял край себе си съветеници. Баща ти бил кротък, отстъпчив, вървял по евангелието, нямало да притиска болярите... Царят, Срацимире, може и да не е чак толкова християнин, но трябва да вярва в народа си. Карвунският и търновският народ е един и същ, ама карвунските хора са нахранени, облечени и не се страхувам да им пхна меч в ръката. А търновските — по-добре от мен им знаеш хала. Ако цялата земя е на царя, царят не може сам да я брани. Ако е разделена на двадесет боляри и те са малко да я бранят. Разделиш ли земята на десет хиляди стопани, десет хиляди мъже ще тръгнат след царя, за да бранят нивичките си... Имам ги тези

мъже и ако река да тръгнат към Търновград, камък връз камък няма да остане на крепостта му...

Срацимир се накани нещо да отвърне, погледна ме и замълча.

— Говори без страх! От писаря си нищо не крия. Той ми е като син.

Не бил дошъл само да предава писмо от баща си, а и нещо от себе си да продума. Уважавал Добротица. Да си подадели ръцете и заедно да царували в Търновград. Нали доскоро имало и в Цариград двама императори — Йоан Палеолог и Йоан Кантакузин? Разделена България скоро щяла да загине.

— Мъдро говориш, Срацимире. Ами баща ти какво мисли?

— Ще му запалим по една свещ. За бог да прости...

Добротица излезе на палубата и доста време се забави. Когато се завърна, видя ми се блед — ръцете му потреперваха.

— Прости ми, Срацимире. Излязох навън, та дано вятърът разсее думите ти. Не обичам Иван-Александър, но само като си го представих изпънат в ковчег, убит от ръката на сина си, вярвай, дожаля ми за него. Виждам, иска ти се да царуваш, но тази работа само с искане не става. Царят трябва да бъде умен, силен и с голямо сърце. Баща ти има само голямо сърце, но ти и него не си наследил...

За пръв път, откогато се помня, деспотът грешеше. Нямахше да му се представи по-удобен случай да стане цар, да обедини народа ни и докато Срацимир не бе си тръгнал, реших да вляза в деспотските покои без разрешение. Не го намерих. Заповядал да оседлаят коня и се върнал в Калацерка.

Срацимир си отиде разярен. Наричаше с какви ли не думи Добротица, сякаш не беше царски син, а прост рибар. Запокити и сребърните съдове, в които се бе хранил и бях натикал в дисагите на коня си.

На другия ден деспотът се завърна от Калацерка и ме повика.

— Оня ден си ме търсил. Зная за какво си искал да разговаряме — рече той и ми подаде печата си.

Стотици пъти го бях разглеждал — печат с буква „Д“ и над нея трите деспотски бисера. На кокалената му дръжка бяха изобразени две птици: орел и лебед. Въртях печата из ръцете си и недоумявах.

— Какво прави орелът? — запита ме Добротица.

— Убил е лебеда и се готви да го разкъса...

— Дръжката на този печат бе някога дръжка на нож. Махнах острието, сложих печата и се уверих, че орелът не убива хубавата птица, а я прегръща... Според тебе съм направил грешка, като не приех предложенията на Срацимир, нали?

Деспотът ме поведе към стената с картата. Запита ме колко наброява войската ни и аз му отговорих точно.

— И с тази ли войска смяташ да тръгнем към Търновград?

— Половината даже е много. Нали Срацимир...

— И двамата сте зелени. Слушай! В Мизия няма да ни посрещнат с хляб и сол. Като ни чуят лакардията, ще ни помислят за турци и иди им обяснявай, че сме българи, че милеем за България като тях. Болярите на царя се страхуват от мене и ще залостят вратите на крепостите си. Мъчно ще ги изкъртим... Власите, щом чуят за похода ни, ще плъпнат по деспотството и трябва да ги коля, за да го напуснат. Да речем Коста ще се справи с генуезците, но нашите съюзници — венецианците, ще обсадят Карвуна и ще искат да им опростя митата... Хубаво, дотътрили сме се до Търновград. Царят няма да ни отвори вратите му, за да го свалим от трона. Тя, тази работа, как ти се струва? Лесно ли ще бъде на българи да превземат българска столица?

Добротица сложи пръст на картата.

— Това червено петно са маджарите, това, зеленото — сърбите. Ето ги ромеите, ето ги и турците. Петната така ще се разлеят из царството, така ще го изцапат, та с векове няма да можем да го изчистим. Ако някъде съм сгрешил, поправи ме!

Стоях безмълвен. Още ми се искаше Добротица да стане български цар.

— Това е, Германе! Търновград е наядена ябълка, но друго прасе ще я изяде. И в нашата градина ще загрухти. На прасетата им трябва земя да я ровят... Нас морето ще ни спаси. Коста е пленил галерата, изпратена да доведе от Бдин Йоан Палеолог. В нея е пътувал помалкият син на императора, Михаил. Говорих вече с него. В Калацерка е. Амедей е вдигнал обсадата на Варна... Пиши послание до Цариград! Ще освободя галерата да доведе императора от Бдин, ако не ми се пречи да завзема Варна, Козяк и Емона. И ако Михаил ми стане зет.

Навярно ми е прилошало, защото Добротица ме раздруса.

— Глупак! Още ли примираш по дъщеря ми? Не се ли досети, че тя ти е сестра. Аз някога в Търновград... Кажи и на Андрей да си

наляга парцалите. Не съм го направил севаст заради Кавара. Моята дъщеря ще дам на Михаил Палеолог и ще искам от баща му помощ срещу Трапезундската империя.

— Кавара моя сестра?!

— Пиши! Ще изгоним Комнините от Трапезунд и ще възкачим на трона Михаил и сестра ти... Още ли се чудиш, Германе? Орелът не бива да убива лебеда. Орелът трябва да го целува... Не ми е драга Византия, но трябва да се сдружим с нея, защото страшен облак се задава откъм Мала Азия...

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

Първата гонка за нашия клас бе определена за седем сутринта. Въпреки ранния час по високия бряг стърчаха хиляди зрители. В Каварна бяха останали само пеленачетата и бабите. Стотици моторници и корабчета щяха да наблюдават състезанието откъм море. Между тях се белееше елегантната американска яхта, закотвена при втория знак за заобикаляне. Мис Лукън я бе предоставила на старшия арбитър в тази зона. Всички съдийски корабчета бяха заели местата си.

От седмица вестниците, радиото и телевизията говореха за състезанието, а сега — и високоговорителите. Гласовете на спортните коментатори бяха патриотично приповдигнати. Едни от тях разказваха историята на ветроходството, изброяваха имената на бившите шампиони и зашеметяваха главите на слушателите с часовете, минутите и секундите на постиженията им. Опияняваха се от цифрите. Величаеха часовника и метъра. Други изнасяха лекции по ветроходство. Разясняваха на народа що е халс, прав курс, бейдевинд, бакцаг. Как се извършва поворот — през кърмата и през борда. Обогатяваха речника на съвременния български език с чужди думи.

Усещах се отпаднал и несигурен в действията си. И лицето на Герман бе умряло. Бледнина бе плъзнала по загара му. Погледът му студенееше. Бързо плюеше, без да излиза нещо от устата му. Това сухо плюене ме дразнеше, а и вратът му, който ту се скъсяваше, ту се удължаваше, сякаш беше впрегнат в ярем.

Бръкнах в непромокаемия си панталон и измъкнах кутийка с единствените позволени от допинговата комисия ободрителни хапчета. Герман перна кутийката и тя цопна във водата.

— Закъсна, пък отгоре на това и нервничиш — срязах го.

— Стига си бърсал кърмата. Няма да си изцапаш фрака — отвърна ми.

Коста мълчаливо поставяше ветрилата и ближеше с език левия си мустак. Свърши, измърмори някакво пожелание и скочи на брега. Герман прекрачи борда и с невиждащи очи огледа такелажата.

Лошо започвахме. Яхтите вече се придвижваха към стартовата линия. Всеки миг можеше да се издигне предупредителният знак. Мърморех.

— Млъкни!

— Защо закъсня?

— Не трябваше въобще да идвам. Болен съм. Омръзнаха ми тези лодчици. Тези носни кърпички...

— Не слушай Барбароса. Той иска да ни закопае, та неговите сополановци...

— Барбароса ме измъкна от леглото. Той ме накара да дойда... Научили сте нещо за баща ми. Мълчите. Не бивало да се разстройвам преди състезанието. Така ли! Подлеци!

— Ти ако тази сутрин си станал нагоре със задника...

— Не ме шашардисвай! Кажи! Наистина ли Кавара ми е сестра...

Герман не беше на себе си. Раздрусих го. Яхтата заигра. Със състезанието беше свършено.

Момчетата на Коста ни тласнаха. Докато подреждах и оправях ветрилата, продължаваха да ни тласкат. Нагазиха във водата до кръста, до рамената, заплуваха и продължаваха да ни бутат, докато се измъкнем от пристана и хванем вятър. Гледаха уплашено. Коста се бе сетил да сложи по-плоски ветрила.

— Инструкцията!

Герман сякаш се събуди. Два пъти издърдори съдийските изисквания при заобикалянето на знаците заедно със специалните изисквания, които трябваше да се спазват при състезанието.

Наближавахме облака от яхти. Стартовата линия изглеждаше твърде тясна, за да се наместват три дузини.

— Убийци! Решили са да ни изсипят в морето, след като са ни смлели на кайма. Барбароса има право: съдиите са палачи.

Зарадвах се. Излезе от шока.

Всеки ветроходец знаеше, че доброто стартиране е половин победа и се стремеше да заеме челното място в гонката. Състезателният правилник покровителствуваше движещите се напред яхти.

Първият заобиколен знак бе на две мили навътре в залива и мъчно се забелязваше. Трябваше да се ориентирам по двете рибарски лодки, които Коста бе подредил по посоката на знака. Видях ги. С вдигането на подготвителния знак неврастенията на Герман изчезна.

Загарът отново се появи по лицето му. От страх да не закъснеем стремително се носехме към стартовата линия. Имаше опасност да се блъснем в някоя яхта или да направим фалшстарт. Възможността за маневриране бе малка. Герман задържа с ръка ветрилото на „неправилния“ борд. Забуксувахме. Върнахме се на заден ход. До сигнала оставаха секунди, а се намирахме в много надветрено и неблагоприятно място за стартиране. Герман вдигна шверта. Яхтата издрейфува странично. Отново го спусна и аз натиснах румпела до край. Озовахме се в изгодна позиция. Стартирахме успешно. Вляво от нас някой изруга на английски. Бяхме му „смутили“ вятъра. Със силна въздишка прочистих дробовете си. Задишах.

Пред нас набираше скорост G-66 с миналогодишните световни първенци. Яхтата плаваше на правилния халс и не посмях да се отклоня, за да потърся по-благоприятен вятър. Преследвах я с надежда да сгреша. Да я задминем. Следваха ни и други яхти, от които PZ-30 започна да ни „контролира“ отблизо. За да се освободим от нея, Герман обърна ветрилата на другата страна. В този миг сякаш дочух спортният коментатор да казва: „Сега българската яхта BU-10, която в момента плава след яхтата на световните шампиони, направи поворота през борда, за да се освободи от контрола на полската яхта PZ-30. Обаче полските състезатели са опитни и не ги последваха в поворота. Драги зрители и слушатели, не е безинтересно да ви запозная с екипа на BU-10. Рулевиът се нарича Андрей Василев, тежи 74 килограма и е висок 181 сантиметра. Шкотманът му Герман Хаджипаров тежи 72 килограма и е висок 179 сантиметра. Двамата са състезатели от Каварненския яхтклуб...“

Решихме да не се „дуелираме“, защото облакът от яхти ни следваше отблизо, G-66 се насочваше към първия знак с пълен курс, а и при анемичния вятър, който сутринта ни сервира, нищо особено не можеше да се предприеме. Все пак имах слаба надежда да излезем напред. На триста метра пред нас морето светлееше като река. Това бе течение, предизвикано от топъл вятър, идващ от Каварна. Той се „чупеше“ в брега и под прав ъгъл навлизаше в залива. Течението създаваше условия за глисиране и казах на Герман да подготви допълнително ветрило. G-66 разбра намерението ми и също се подготви за глисиране. Вятърът леко се усили и PZ-30 се залепи зад нас. Искеше да „качи“ срещу вятъра и да ни „покрие“ с ветрилата си.

Навярно така говореше и спортният коментатор. Дори се тюхкаше за нашата недосетливост. Успокоихме го. Вдигнахме спинакера и избягахме от нахалните поляци. Същото направиха с нас и световните първенци.

Вятърът бе коректен, всички яхти без особено притеснение вършеха онова, което вършехме ние, и спокойно се приближаваха до първия заобиколен знак. Скучаехме и вършехме задължителната лавировка безхитростно, колкото да си отбием номера пред съдиите. G-66 се „движеше по ноти“. Знакът вече се виждаше ясно и тя се насочваше по идеалния път, за да го заобиколи. Покорно пълзяхме по килватерната ѝ дيريا.

— Това не е море, а лебедово езеро — измърмори Герман.

— Няма да се измокрим. Хладничко е за болестта ти.

— Ако правилникът разрешаваше, бих скочил да си поплувам. Заради такова безветрие някога хората са си купували роби да им гребат...

Заобиколихме знака по оптималната крива и се доближихме с две дължини до G-66. Насочихме се към американката. Яхтите се бяха скупчили при знака и бавно се изцеждаха след нас. Вятърът остана равен и ние се носехме като стадо гъски.

— Такъв парад на яхти още не бях виждал. Само сме за илюстрирана картичка. Имаш ли цигара?

— Имах кутийка с хапчета, обаче един дивак ми я перна от ръката... Защо се притесняваш? Не е важно как се движим, а да не допуснем грешка и да се домъкнем до финиша.

— Без борба ли?

— Достатъчно се борихме по време на тренировките. Полага ни се почивка...

— Оная в шезлонга ли е твоята дама? Усмихни ѝ се! По-красива е от Кавара. Ако бях на твое място...

— Идиот!

— Такъв съм. Не само тази сутрин. От неолита още...

— Хайде да не се разсейваме!

След заобикалянето на втория знак легнах в курс бакцаг. PZ-30 успешно ни атакува и излезе пред нас. Лувингувахме, принудихме я да си смени курса и се измъкнахме от ветровата ѝ сянка. Отново бяхме втори.

— Значи нямаш цигари? Пребъркай си джобовете!... Виж! Пуснаха и финовете. На съдиите май им харесва времето.

Разбрах, Герман е кокетничел малко с болестта си. Не е бил кой знае колко зле... И времето е едно тихичко, слънчевичко — само за плаж. Сякаш е запланувано от Балкантурист. Никакъв вятър, никакви емоции. Ако се бяхме сетили да вземем карти, можеше да си поиграем белот...

На първата гонка излязохме трети. Барбароса бе щастлив.

— Здравейте, юнаци! — поздрави ни по войнишки той и след като наруга своите „мръвки“, започна разбор.

Лесно е да съветваш, да упрекваш, да съдиш, след като не си участвувал в състезанието, а си го гледал отстрани. Ругаеш нападателя, загдето от десет метра пред вратата не може да вкара гол. „Язък! Сванта! Нищо не работи, само яде, спи, рита и едно голче не може да бутне. Баба ми да беше на негово място, такъв шут щеше да отпери, та...“

Вълнуваш се и цъкаш слънчогледово семе, пушиш, ближеш сладолед на клечка, а ако си пред телевизора, пиеш ракия и хрупаш салата. Вдигнал си краката си на столче, за да си почиват. Уморени са от висене под бюрото, вените им са се разширили.

„Ех, какви спортисти бяхме някога! Сами си купувахме топките, бягахме от училище, за да поритаме, и пак имахме успехи! — обажда се приятелят ти — шкембелията, оня с плешивата глава. — Сега спортистите са чиновници: получават си заплатите, премиите и не им дреме. Произвеждат ги майори, полковници... И ние нявга сме служили, но не сме виждали майори и полковници да тичат по плаца. Тичат само бойците, редниците...“

Нима ти и шкембелията не получавате заплати, премии? И като ги получавате, какво сте направили досега? Или ще кажете, че още не е учредено световното първенство за бюрократи или олимпиада за клатене на крака.

Аз и Герман не сме майори, не сме чиновници и „мръвките“ на Барбароса не се разписват на ведомост. Бащите им още ги хранят. А как очичките им светят през сълзите! Как всяка дума на треньора ги ранява! Как ни гледат с надежда да ги защитим... като поне ние се класираме.

Знаем, състезанието не е само спортно. То е и търговско. На него се конкурират производителите на яхти, на тъкани за паруси, на

спортна екипировка. Знаем, че ако победят западните германци, ще получат чек, който ще им осигури живота — апартамент, вила, кола, а може би и достъп до Холивуд. Нали често спортистите се преквалифицират и стават киноартисти!

Ние се борим за едно юнашко браво, за една снимчица във вестник „Старт“. Именцето да си чуем в спортната емисия на радиото. И най-вече да прочетем нещо за България в световната преса; това ни е достатъчно, а после имаме какво да вършим: аз ще се ровя из историята, а Герман — из некрополите. Спокойни сме, защото и без спорта можем да си изкарваме хляба... Ние само искаме да докажем, че сме най-добрите ветроходци между историците и антрополозите. Герман се разболя и качи тридесет и девет градуса не за друго, а за да види как Аспарух побеждава Брадатия, как Добротица построява български флот в залива на Карвуна...

Барбароса ни поощрява: умеели сме да търсим вятъра и когато спи. Дето се казва, само от хъркането му сме си били напълнили платната.

— Картината бе тягостна. Отначало уж подухна и си рекох: блазя им, а след втория знак — жалостна картинка... Халал ви вярът, дето успяхте да се довлечете трети... Разгледах им яхтите: чудо на техниката! Затова ви изпревариха.

Разборът на Барбароса е кратък. Изпращат ни да си починем, защото и следобед щяло да има гонка. Предвиждало се влошаване на времето и съдиите бързали...

На втората гонка отново се класирахме трети. Пак техническият прогрес си каза думата. При безветрие смелостта и духът пет пари не струват...

При тази гонка и финовете на „мръвките“ бяха излезли напред. Барбароса и тях произведе в юнаци.

Герман предложи да се поразтърпем. Тръгнахме по чакълестата ивица под Чиракмана, без да проговорим. Той се наведе, взе някакво червено камъче. Аз намерих друго — на зелени и жълти ивици. Някои полират такива камъчета, натриват ги с мазнина и ги превръщат в украшения. Напълнихме си джобовете. Отидохме до даляна, без да се обаждаме на рибарите. Камъчетата ни тежаха и на връщане ги хвърляхме едно по едно. Правехме „магии“ за вятър. Само с него можехме да се наложим на чуждестранната техника.

Морето приличаше на блато. Нямаше сили да изхвърли водораслите си, които, покрити с мръсна пяна, киснеха край брега. Добре, че жабите не понасят солената вода, иначе биха превърнали океана в жабешка империя.

Герман запуши. Искаше да се скараме, да нарушим тишината. Дръпна няколко пъти от цигарата и я захвърли. Взех я и я допуших.

Яхтклубът светеше празнично. В един от хангарите му си почиваше нашият холандец — вече позастарял, поотчаял се, след като видя модерните си и елегантни събратя. Барбароса го окуражава, вдъхва му сили. Напипва по борда му някаква драскотина и я запълва с лак. Замисля се над парусите. Много е важно какви да сложи утре, та да не изтървем бронзовите медали... За българските щангисти бронзовите са нищо, но за нашите ветроходци от клас „Летящ холандец“ ще бъдат най-голямото украшение в спортната им история...

Треньорът може да си разговаря цяла нощ с холандеца, но ние трябва да спим. Хвърляхме последните камъчета и клепаците ни се затварят. Копнеят за хладните чаршафи на леглото. Вървим съвсем тихо, за да не уплашим съня. Примъкваме се крадешком в бунгалата, без да посмеем да си пожелаем лека нощ.

Метеоролозите ни заплашват, че някакъв циклон се преборвал с антициклон. От тяхната борба сме щели да пострадаме. Съдиите решават на следващия ден да се проведат последните две гонки.

И на сутрешната, и на следобедната излязохме втори. Един нахален американски холандец финишира пръв, докато се препирахме с миналогодишните шампиони. Така е: двама се карат — третият печели. Американският холандец е фойерверк — не е истинска ракета. Не се страхуваме от него. Нали всички важни световни въпроси се разрешават между европейците? Барбароса говори с нас като с равни. Вече не ни съветва, само ни се радва и ни охранява. Не допуска никой до нас. И Кавара сръза. Отпрати я да си гледа грънците. Страхува се от чуждата пропаганда, заглушава гласовете на коментаторите ѝ. Отвлича ни с москвича си на неутрална земя, на пикника в Батова. Там няма запаянковци, спортисти, журналисти. На пикника отиват само ядачи и пиячи.

Колата на Барбароса е стара колкото него. И цветът ѝ е като на брадата му — нито червен, нито розов. Пикникът се е заврял в гъста гора: навес, грубо сковани маси и жарава от клада. На нея не се пекал еретици, а пържоли, набучени на петметрови шишове.

Група шведи вече са се наiali, напили и се мъчат да играят българско хоро. Командува ги циганин с акордеон. Строява ги на влакче и ги повежда в тъмната гора.

Барбароса изважда лула и дълго я тъпче с едър тютюн. Рядко пушел с нея — била му талисман. Издялана е от корена на някакво си чудотворно растение. Не ни казва какво... Треньорът ни гледа влюбено, нищо не ни отказва.

— Да сръбнем ли по едно уиски?

— Може, но да бъде малко и с повече сода.

— Да запушим ли?

— Може, но без да гълтате дима.

Скучаем. Барбароса ни разказва тъпи вицове. Смеем се, за да не го обидим. Шведите се завръщат от гората без циганина. Пеят бойни песни и шведките им пригласят. Двама викинги търсят допълнителни емоции, закачат ни, искат да се бият с нас. Барбароса пребледнява. Сеца се, че съм набил Луковски, представя си как си изкълчвам ръката, и скача. Повежда шведите към бара, черпи ги. Пои ги като жребци, подсвирква им и леко ги потупва по рамената.

Ония пият и не ни забравят. След всяка чаша се обръщат и ни гледат с кръвясалите си очи. Барбароса ни прикрива с тялото си. На Герман не издържат нервите. И той чувствава необходимост да се бие. Надига се. Барбароса напразно му прави знаци да стои мирно. И аз се подготвям за всякаква евентуалност. Шведите напират, искат да си разчистят сметките с нас, тръгват и... се сгромолясват един след друг с изкривени ченета. Барбароса набързо плаща и ни натиква в колата. Москвичът отново фучи по горския път и на остър завой осветява храсталак с акордеон. Мярка се руса и черна глава...

Барбароса здраво стиска волана. Дясната му ръка кърви...

Не бива много-много да се вярва на синоптиците. И на финалната гонка съдиите едва откриха насрещен вятър, за да го преградят със стартовата линия. Тръгнахме добре и започнахме да се изпреварваме. Всъщност пълзяхме и се надхитряхме.

Слънцето се бе поизкачило и по брега цъфнаха разноцветни чадъри. Над зрителите се носеше тънък тютюнев дим. Едно облаче прескочи Калиакра и тревожно премина по небосклона.

— Има вятър, но не иска да слезе при нас — рече Герман.

Стана ми весело и заподсвирках с уста „Облаче ле бяло“. Герман се захили...

Съдийските корабчета бяха започнали да се люлеят. Край тях подскачаха бели зайчета. Вятърът се позасили. Пийнахме кафе направо от термоса. Герман си изпари устните, но и той започна да си подсвирква. Пред нас G-66 се насочваше към знака с немска точност. Рулевият не вдигаше нос от компаса. Най-после замириса на море. По хоризонта се движеше танкер с курс на изток. Спасителите на плажа вдигнаха червени знамена и след няколко минути ги замениха с черни. Предадох руля на Герман и внимателно прегледах такелажа и ветрилата. Танкерът, който се движеше с курс на север, изчезна в лилава мъгла. Откъм Калиакра изпъзяха космати облаци и бавно плъзнаха към залива. Водата потъмня. Стана виолетова. Белите зайчета се размножиха. Вехата на знака дълбоко се покланяше и изправяше. Зеленият нос още ни предпазваше от неприятности, но пред нас морето се гърчеше в спазми. Изкарваше си яда от Чиракмана.

G-66 „напомпа“ ветрилата си, за да излезе в глисаж, но се отказа. Можехме да протестираме. Рулевият ни погледна гузно.

При знака имах възможност да се „свържем“ с противниковата яхта, но аз не бързах. Искаше ми се да направя това при по-драматични обстоятелства. Северният вятър и оня, дете идваше откъм брега, започнаха борба.

Стадото зад нас се пръсна ветрилообразно, сякаш се разгръщаше за атака.

Балетът завърши, следваха модерни танци.

Бяхме изминали една трета от втората гонка и отново се насочвахме към мис Лукън. След втория знак задуха здраво, морето се захълми, спусна се лека мъгла. Подканиха ни да запалим светлините. Наблюдението се бе влошило, и корабчето с помощника на главния съдия се отправи към първия знак, за да контролира заобикалянето му.

Дотук сякаш бях нормален човек. В останалите три часа на борбата не мислех. Извършвах най-необходимото, най-полезното, най-бързото, защото нямаше време за колебание, за разсъждаване. С Герман

се бяхме превърнали на електронна машина, която през четири уши, четири очи, два носа и две опънати кожи слушаше, гледаше, душеше, мигновено събираше информация, светкавично я обработваше и заповядваше на ръцете, на краката, на всички мускули на тялото какво да вършат, та яхтата ни успешно да долети до финиша.

Две се обърнаха. Други се завърнаха в пристана. G-66 продължаваше да води. Най-сетне я издебнах. Задминах я, но тя се „свърза“ с нас и започна да ни прави „мръсно“. В продължение на час аз и Герман си показвахме всичките ветроходни патенти. Шампионите ни отвърнаха със своите. Силите ни бяха равни.

От брега дадох знак. Състезанието за клас „Фин“ и клас „Солинг“ се отлагаше. В далечината един „Темпест“ сне платна. Няколко яхти се обърнаха, можеше и нашето състезание да се прекрати. До финала ни оставаха още две мили. G-66 не се отлепяше от нас.

Трябваше да се рискува.

— Подготвяй за глисиране!

— Не виждаш ли вълните?!

— Правилникът забранява ли?

— Първи сме, няма смисъл...

— Страх ме е от шампионите. Трябва да им избягаме...

Нямали сме право да ги притискаме. Щели да ни порежат пред финиша... Сребърните медали ни били вързани.

Борбата водехме при третия знак. Оставаше разстоянието до финала. Северният вятър се бе поуморил и отново задуха оня — от долината. Вълнението се увеличи. G-66 излезе напред и се насочи към финиша.

От коя ли страна бе разрешено да ги задминем? Запитах го. Мълчи. Знам. При такива вълни е безумно да се глисира.

— Кажи!

— От лявата и... сбогом на медалите!

Наклоних яхтата. Герман увисна на противния ѝ борд. Задържах руля с крака си и прехвърлих цялото си тяло към него. Другият борд забръсна вълните. Задминахме шампионите. Задминахме вирнатите им носове. Славата им...

Искаше ни се да викаме, да скачаме. Мълчахме. Държахме се прилично. Други викаха и подскачаха вместо нас. Цялата Каварна. Цялото крайбрежие.

Девойки в добруджанска носия държат подноси с медалите.

Трябва да се понаведем. Окачи ни ги председателят на Международната федерация. Мърмори нещо, стиска ни ръцете. И ние мърморим нещо. Премигваме след светкавиците на фотоапаратите.

Знамето. Обръщаме се наляво. Към него. Забравяме, че ставите и кръстът ни болят. Оркестърът засвирва „Мила родино“! Я си задръж, Андрей, сълзите! Вдигни глава! Гледай гордо...

Зад мен Герман духа като ковашки мех. Косата ми повдига. Става ми топло. Сладък гъдел пълзи по гърдите ми...

Не съм се боксира. Не съм изпадал в нокаут. Казват, не боляло. Поваленият сънувал приятни сънища. И аз мислех, че сънувам. Още не вярвах, че сме победители... Събуди ме брадата на Барбароса.

— Кретенчета! Идиотчета! — шепнеше старшият треньор и ни целуваше смирено, сякаш бяхме икони. — Добре, че съдиите не прекратиха. При този вятър, правилникът...

Сълзите на Коста никак не вървяха на мустаците му.

Долетя Кавара. Хвърли се. Не ме остави да дишам.

Когато ония ни изпреварили, щяла да получи инфаркт. А щом платната ни легнали върху вълните, тя, невярващата, започнала да се кръсти. Горката, не знаела никаква молитва, та обещала на Дионис жертва от бифтеци и шампанско, за да ни запази от беда.

— Ние сме боговете. На нас трябва да принасяш жертви — каза й Герман.

Целуна го набързо.

— Хайде да престанем с това изкуствено дишане! — рече той, когато тя отново се накани да ме целува.

Най-после Коста реши да ни стисне ръцете.

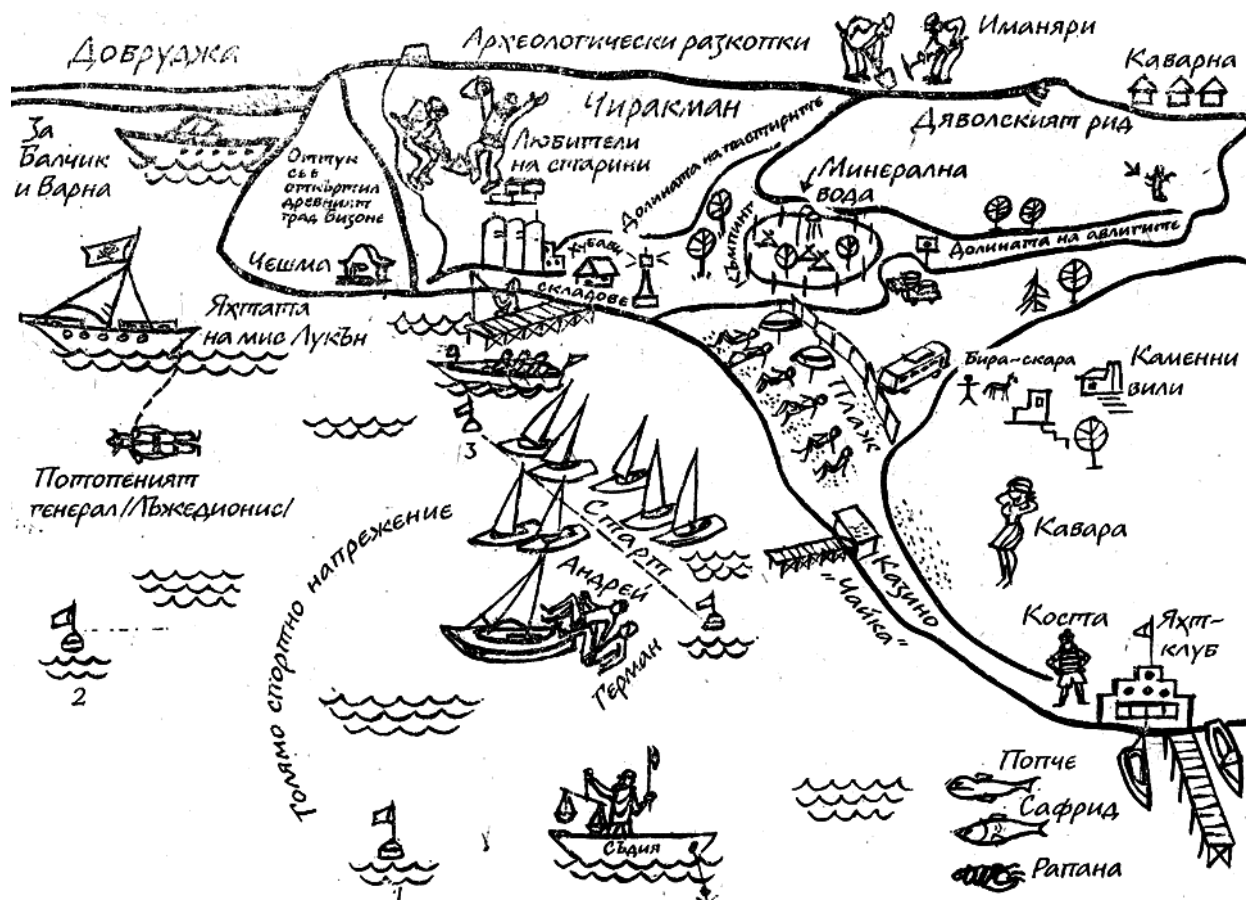
— Блазя ви. Радиото вече съобщава имената ви. Телевизията ви показва муцуните. Утре и вестниците ще ви прочуят.

— Много важно — скромнича аз. — Какво сме направили толкоз? Нито сме торпилирали „Хамидие“, нито...

— Глисирахте при адски вятър... Тарикати! Много номера сте знаели, пък си траехте...

До финаша живеех със самочувствието на млад, но перспективен учен. С чест бях завоювал диплом за висше образование, бях научил и

няколко езика, но си оставах обикновен гражданин, известен само на каварненци. А ето, че само за един ден славата ми литна по света. Мъжете ласкаво ме поздравяваха, жените ме гледаха с влюбени очи. Фотографите ме щракаха за утрешните вестници. Раздавах автографи. Журналистите ме търсеха за интервю. Те настояваха да им разкажа всичко за себе си и се чувствуваха поласкани, когато го получаваха. Аз приемах похвалите им с удоволствие и не възразявах, когато ме наричаха талантлив и дори гениален ветроходен спортист. Най-последно хорицата ме бяха оценили, радваха ми се и ме обичаха...



Гениалният ми колега Герман също раздаваше автографи. И той като мене се мъчеше какво да измисли за репортьорските микрофони. Мънкаше. Срамуваше се да издаде научните си занимания. Е, завършил бил стоматология, но не практикувал. Изцяло се бил отдал на спорта...

Не искаше да разочарова почитателите си! На тях им бяха нужни гладиаторски емоции, а не антроположки или археологически теории.

Ние бяхме шампиони. Станахме еди-кога си. Взехме гонката за толкова часа, минути, секунди. Имената ни, годините, килограмите. Това е достатъчно за спортните статистики.

А за останалите любители на спорта? За журналистите?

Имало въпросчета. Да сме отговорили на тях. Пак светкавици, пак микрофони.

— Коя музика предпочитате? Оперетната или естрадната?

— Тишината.

Смутени са. Герман ги е хвърлил в аут.

А как сме си прекарвали свободното време? На кино, пред телевизора или в четене на криминални романи.

— Нямаме свободно време за такива удоволствия. Занимаваме се с черепа. Разчитаме древни надписи.

Репортьорите се споглеждат. Интервюто им се проваля. Как ще отговарят утре пред главния редактор? Молят ни да кажем нещо извън въпросите.

— Мислим да построим адмиралтейския кораб на Добротица и с него да се явим на състезанието за фрегати.

А какво ни е отношението към семейството, към децата, към другарката ни.

— Нямаме деца. Ергени сме. Герман е незаконороден, а моя баща е бивш ординарец на генерал Лукулесу — потомъка, на Лукул и на Лукулус, дукът на Скития Минор. С моя съекипник обичаме една жена и от двадесет века не можем да я разделим...

Микрофоните се прибират. Въпросниците — също. Враждебни погледи — стоманени, студени. Как ще се оправдаят командировките само с мили, часове, минути и секунди?

Западните репортьори са по-находчиви. Разчитат на фирмите за производство на спортни артикули.

Какви екипи предпочитаме — „Адидас“ или „Пума“? От какъв плат са съшити ветрилата ни? Кой е производителят на яхтата ни? На такелажа, на...

— Непромокаемите костюми са ушити в Каварненския битов комбинат. Когато заваля, ги съблякохме, да не се намокрят. Облякохме ги за награждаването... Не сме обърнали внимание кой е производителят на ветрилата, на яхтата и такелажа...

Барбароса спасява репортьорите. Отговорил е на всички зададени въпроси и им ги подава. Четат ги. Доволни са. Тичат към пощенската станция. Осемстотин метра с препятствия — през масите на бира-скара, през паркинга, прескачат реката и обсаждат с викове телефонистката.

Барбароса се смее. Не сме били подходящи за интервюта. Спасил престижа на репортьорите и нас — от тях. Как така Герман си позволява да не обича естрадна музика. Нали ще го помислят за прост, за духовно изостанал. А колкото до интервюто с чужденците, трябвало да бъдем дипломатични, ако сме искали след месец да получим безплатни екипи и собствена яхта. Ако сме държали да си видим физиономии в реномираните чуждестранни списания...

Момчетата от яхтклуба умираха от нетърпение да ни видят. И на мене ми се искаше да ги видя, да ги прегърна, да им: разроша перчемите. Как ще забравя лицата им, очите им, когато изтласкваха яхтата ни. Когато плуваха с нас до края на пристана, докато хванем вятъра. А после са викали, ободрявали са ни, без да ги чуваме. Сърцата им са трепкали при всяка наша несполука, скачали са от радост, когато сме задминавали противниците си, плакали са от вълнение при награждаването ни.

Те ни ревнуваха от журналистите и от ония просяци на автографи. Та какво общо имат те с нас. Защо не ни пуснат да си поговорим на нашия език. Морския...

Сто ръце ни подхванаха и хвърлиха високо. Три пъти. Не бяха им останали гласчета от викане. Хриптяха радостно... Понесоха ни към залата за занимания. Сложиха ни зад инструкторската маса. Шишета с кока-кола, чаши и три черупки от рапани с лилави безсмъртничета. Бяха научили от телевизията как стават тези работи...

Насядаха по двама на стол. Другите — изправени до стената. Пресконференция ли очакваха да правим или просто така ни отделиха на масата, за да ни гледат. И те не знаеха. Просто искаха да бъдем заедно.

Герман търсеше с поглед Коста. Запита ме къде е.

— Намерил си е някаква важна работа. Не му е приятно да ни гледа.

— Лъжеш!

Тихо е. Очакват да заговорим. Барбароса си влива кока-кола в чашата под контрола на стотици погледи. Оставя изпитата чаша и нищо

не казва.

Момчетата са недосетливи. Не са определили човек, който да открие събранието.

Става Герман. Иска пирон и чук. Оживление. Топуркане по стълбите. Ето пирон и чук.

Герман оглежда стената зад нас, стъпва на стола и забива пилона. Окачва медала си на него и сяда.

— Ваш е медалът. Ако не бяхте вие, ако нямаше Андрей и Коста, нямаше да има първенство. Нямаше да има и награди. Дойдох случайно тук в командировка, по мои си работи. Ето какво стана. Заедно с медала оставям си и сърцето тук... Този с червената брада ме накара да обикна водата... Какво повече да ви разказвам...

Седна и заби нос в масата. Извадих моя медал и го подхвърлих на момчетата. Да го разгледат. Да го попипат. Да хванат златна мая и после да го окачат на пилона до Германовия.

Момчетата зашумяха. Забравиха ни. Медалът вървеше от ръка в ръка, увисваше от шия на шия.

— До един ги виждам на фрегатата — рече Барбароса.

Появи се Коста. Щяло да има пресконференция на американската яхта. Били поканени официалните лица, съдиите и всички медалисти.

Мис Лукън беше обезпокоена. Станах шампион, балът се отлагаше за утре вечер. След състезанието на финовете и солингите. Планът се изменяше. Трябваше да получа допълнителни инструкции. Открадването на Дионис не можеше да стане тази нощ.

— Вървете! Аз ще остана при момчетата. Ще си поговорим за адмиралтейския кораб на Добротица. За състезания с фрегати.

Барбароса е по моментите. Не ги изпуска. Маята е хванала. Тестото навреме трябва да се омеси, за да не прекипи.

Герман гледа унесено. Препъва се по стръмната стълба. Подхващам го, за да не падне. Бил уморен до смърт. Мечтаел за бунгалото.

На пейката пред яхтклуба ни чакаше Кавара. Увлечени в жънене на слава, били сме я забравили. Суетността по най-различни начини се проявявала. Особено досадна била при мъжете... Тази вечер настоявала да бъдем заедно, за да й докажем обратното. Шампионските ни титли я плашели. Разединявали приятелите...

Обясних ѝ защо не можем да бъдем заедно. Лицето ѝ побледня, устните потрепераха. Погрознях. Станаха тънки, злобни. Засъскаха. Ако съм отишел при американката, щяла да ми отмъсти...

— Поне за тази вечер не мога да разполагам с времето си. Какво ще си помислят хората, официалните лица, ръководителите на Международната федерация по ветроходство.

Ако истински съм я обичал, щял съм да направя жертва.

Тръгвам към плъзгача. Герман остава. Жените отмъщават чрез отдаване. Това правило важи и за гагаузките...

Плъзгачът се устремява към американската яхта. Обръщам се. Двамата вървят под ръка. След това се спират. Тя го прегръща...

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

Не отидох на пресконференцията. Трябваше да остана с Кавара. Тя наистина беше готова да му отмъсти. По-добре с мене, отколкото с някой случаен мъж.

Щом Андрей влезе в плъзгача, тя ме хвана под ръка. После ме прегърна. Поведе ме по пътеката към Зеления нос, към копите с миналогодишна слама. Седнахме така, че от никъде да не се виждаме. Освен откъм морето.

Бризът повдигна полата ѝ. Тя не я върна към колената си. Захапа сламка и с въздишка се протегна.

„Германе, не гледай краката ѝ. Нито издутата ѝ блуза!“ Продължително се вирам в яхтата. Край нея сноват моторници. По палубата ѝ пълзят мравки. Една от тези мравки е Андрей. Той е пленен от журналистите и няма време да гледа с морски бинокъл към копите на Зеления нос.

Кавара отново въздиша. Подсеца ме. Не съм ѝ казал, но знае, че я обичам. От погледа ми, от трепването, когато се приближава към мене. От оная вечер на запознаването ни до лампата с пеперудата в нейната стая. От мига, когато днес усети устните ми. След награждаването...

Подбирам думите си.

— Аз вярвам в Андрей.

Изсмия се пресилено. Да не сме говорили за него.

— Андрей ми е приятел, искам да говорим за него.

— Между мен и Андрей всичко е свършено. Бих му повярвала, че не отива при американката, ако тя беше грозна и нямаше яхта. Ако той не беше станал шампион... Не познаваш жените. Оная е предоставила яхтата си за пресконференция заради Андрей. Той не само мене излъга, а и тебе... Завижда ти. Докато ви чаках, поговорих с Коста. Според него, ако не си бил ти, Андрей е щял да види златен медал на куково лято. Ти си бил майсторът, Андрей ти е чирак...

Не възразих. Искаше ми се да е така.

— Ти го превъзхождаш интелектуално. Ти си патриот. Андрей е предател. Знаеш какво римляните казват за гърците...

— Защо се подчиняваш на римското мнение за гърците, а не послушаш разума си?

— Защото римляните не са се поддавали на излишни чувства, когато са управлявали света. А ние разсъждаваме робски. Каква ни е американката, та ѝ се слагаме? Празна кокона с чанта долари... Баща ѝ сигурно е каубой, а майка ѝ — доячка. Дърт мошеник минал край фермата им, харесал задника на дъщерята и я направил мис Лукън. Самолет, яхта, скъпи курорта, флиртчета с глупави снобчета, а сигурно не знае кой е Дионис...

— Може би знае, но не в подробности.

— Знае витрините на модните магазини... Пресконференция. Да си покаже тоалета. Да напои глупаците с уиски, за да ѝ ръкопляскаат, поклон да правят на доларите ѝ. Открай време българската интелигенция е била подкупна, затова чужденците са режели народа ни като пита кашкавал. Крали са от историята ни, а ние сме се ласкаели, загдето царските ни дъщери са били заключвани в императорските гинекеи и в султанските хареми. Защо трябва любезно да се усмихваме и да мълчим пред богатите и силните? Римляните са били прави, когато са казвали: „Мълчанието е мъдростта на глупака“. Аз не искам да бъда мъдра глупачка...

— Не се вълнувай!

— Защо милицията не го арестува?

— За среща с жена не се арестува.

— Това е най-малката му вина. Всички мъже сте такива... Държавата е харчила пари не да...

— Вече си го казвала. И за мене е харчила.

— Ти си друг. Ти си замесен от нашенско тесто...

Кавара внезапно се обърна, целуна ме и бързо задиша. Затворих очи, видях колко сме жалки и я отблъснах.

Скочи, завъртя се като манекен, за да я огледам отвсякъде.

— Не ме ли харесваш?

— Разбира се, че те обичам, но с някакво порочно чувство... Сякаш ти си ми сестра.

— Германе, любовта е мъртва — да живее любовта! Пригответи нещо силно за пиене. С разум нищо няма да направим. Довечера ще

дойда в бунгалото ти. Казват за нас, че всичките сме били еднакви, но аз съм по-различна. Ще се увериш...

Бе си намислила още нещо да каже, но само изхлипа, хвърли се на земята и я заудря с юмручетата си.

Избърсах ѝ сълзите, после носа. Заведох я до спирката и я качих на автобуса. Примъкнах се в бунгалото и заключих вратата. Спах непробудно до сутринта, както спят шампионите...

Всеки ден чудеса не стават. Златните медали на останалите класове грабнаха западните ветроходци. На Барбароса му се скърши кефът. Цяла година бе се мъчил със своите момчета, за да му се изплюят на брадата по време на състезанието.

Друг да си ги подготвя за олимпиадата. Друг да ги бичи, дялка, рендосва. Стига му толкоз. Тридесет и три години е киснал по езерата и язовирите. Иска да умре на път в морето...

Говореше по дърводелски. Намесваше длета, бургии, триони. Идеята за реставрирането на средновековния кораб го пареше.

Щели сме да разберем кой е Барбароса, въпреки че брадата му вече не е червена.

Световното първенство по ветроходство завърши с костюмиран бал върху феерично осветените тераси на казиното.

Кметът на града връчи на състезателите по един пергаментен адрес, скрепен с печата на Карвуна.

Театърът и музеят бяха дали възможност на гостите да си подберат костюмите и казиното гъмжеше от италиански търговци, средновековни военначалници, рицари, адмирали и пирати...

Деспота бе наметнал пурпурна хламида на златни лълове. Островърхият му шлем бе опасан с кожа на белка и завършваше с рубинов кръст.

— Писарю, доволен съм от тебе — рече ми той. — Не само защото донесе спортна слава на града ни, но и затова, че успя да разбудиш мъртвите от нашите некрополи. От мое и от тяхно име аз ти благодаря и те дарявам с това писмо.

Пъхнах писмото в джоба си и му се поклоних.

Певци се надвикваха с електрическите китари. Пирати бяха обсадили бара и развяваха знамето на Веселия Роджърс. Дансингът се люлееше от фаворитите на историята: Александър, Цезар, Атила, Наполеон. На този бал всеки искаше да бъде завоевател. Дрънкаха мечове, лъщяха еполети. Три реда ордени надничаха в деколтираните кринолини. Само Кавара бе надянала добруджанска носия. Уж беше скромна селянка, пък пиеше шампанско и чужденците не я изпускаха от прегръдките си.

Американската яхта продължаваше да се полюшква в залива. От вчера Андрей не се вестяваше.

— Селим, ага! — поздравя ме турчин с пискюлия фес, наметнат със сърмен кафтан. — Харесва ли ти моабетът?

Беше Якуб, барманът на къмпинга.

— Харесва ми, бейолу!

— Не съм бей. Слуга съм на Амира. Подарил съм му живота си. Той ме изпрати при тебе.

— Не познавам такъв турчин.

— Амира е прякор на Андрей Василев. Амир значи владетел. Голяма титла. Почетна...

— Къде е Андрей?

— В морето. Заповяда ми да му донеса кафтана и феса тук и да ти кажа, че въстанието започна.

— Кафтан! Фес...

— Защо се чудиш? През османското робство не бяха още на мода дънките и сафарито.

Хвърли бомбата си, направи темане и се оттегли.

Дръпнах Кавара от прегръдките на някакъв генуезки търговец и я поведох към усамотена маса. Проклетите прожектори вървяха по петите ни.

— Сигурно е много приятно да си известна личност, винаги да плуваш в светлина — подметна ми тя.

— От много светлина ми притъмнява... Какво е това шампанско? Какви са тези танци с чужденци?

— Друг трябва да ме ревнува, но той предпочита да ме лъже.

Яхтата на мис Лукън бе вдигнала котва и сребрееше в тъмнината като молец. Акцията „Открадването на Дионис“ бе завършила и вече

можех да говоря. Разказах на Кавара всичко. Тя ме изслуша с полуусмивката на Мона Лиза и недоверчиво поклати глава.

Ядосах се. Ревността ѝ още пречеше да схване истината.

— Ако напрегнеш малко мозъка си, ще разбереш, че мис Лукън не е дошла за твоя Андрей, а за Дионис от легендата. Глупачката сама се е хванала на въдицата — креснах ѝ ядосан.

— Я не ме залисвай с криминални измислици! Андрей не се навърта край богаташката от патриотизъм, нито за ветроходна слава. Познавам мъжете.

— Съмнявам се. Александър не завладя света заради жена. Херострат не подпали храма на Артемида в Ефес заради жена. Мъжът не бленува за семейно щастие...

— Сигурно бленува за платоническа любов?

— Не! Любовта е физиологическа необходимост, хитрост на природата, инстинкт...

— Така ли? А аз смятах, че двукракото животно се е превърнало на човек, когато е опитомило този инстинкт, когато...

Внезапно млъкна, хвърли се на шията ми и силно се притисна към мене. Опитах се да се освободя от прегръдката ѝ, но тя като удавник бе се впила в мене и не ме изпускаше.

— Ей, вие, влюбените, не можете ли да отидете на по-скрито място — чух зад гърба си гласът на Коста.

Разбрах защо Кавара ме прегърна и я отблъснах грубо.

— Приятелю, не бъди толкова груб с моята любима!

Обърнах се. Андрей, само по бански гащета, бе вдигнал една маса и се готвеше да я стовари върху главата ми.

— Недей! Аз нарочно го прегърнах — изплака Кавара и се опита да ме защити с тялото си.

— Значи така, а? — извика Андрей и остави масата на пода. — Аз да кисна в морето, да се мъча заедно с американски водолази да опаковам Дионис между въздушни възглавници, да го прикачвам с найлоново въже към яхтата на мис Лукън, да простивам от патриотизъм, а те се прегръщат и не се сещат да ми поръчат един коняк...

— Аз мислех, аз мислех... — запъна се Кавара.

— Какво пак си измислила?

— Ами... че си избягал с оная...

— Извинявай, нямам намерение да те оставям на Герман.

Коста си смъкна брадата и остана само по прабългарските си мустаци.

— Хайде, честито! — стисна ми ръката. — Оная офейка. Халал да ѝ е генералът...

Когато се събличах, нещо изшумоля в джоба ми. Беше писмото, което ми връчи Деспота. С подател Герман Германов!

В първите страници се разказваше за онова, което вече знаех от Кавара, следващите — ми спряха дъха.

„... Щом научих за провала, веднага отидох да я предупредя. Намерих я в училището, беше в клас. Седнах на последния чин, докато свърши урока си. Говореше на децата и ме гледеше враждебно. Още ме смяташе за провокатор.

След завършване на часа грубо я поведох към квартирата ѝ. Селото беше празно: младежите — мобилизирани, възрастните — на къра и само няколко бабички клечаха пред портите си. Дочувах как ме пустосват. Блъсках Кавара по-бързо да върви и същевременно ѝ съобщавах за провала и за страшната опасност, надвиснала над нея. Тя вървеше пред мене с гордо вирната глава и сякаш не ме чуваше. Не бях я виждал отдавна. Беше малко понаедряла, но лицето ѝ бе все така младо и нежно.

Живееше в крайнината на селото в къщата на бай Коста, преселник от Северна Добруджа. През деня той продаваше вода в Каварна, а вечер се завръщаше с кончето си на село.

Видях го под сайванта. Дялаше наплат за каручката си. По враждебния му поглед разбрах, че и той ме смята за провокатор. Не подозираше, че писмата, които разнасяше до наши другари, са написани от моята ръка. От омразния му общински чиновник.

Кавара ме остави да претърсвам стаичката ѝ и бързо излезе. Дъх на сушени ябълки и на липа ме върна в ученическите години. Някога стаята на Кавара пак така приятно дъхаше. Когато се обичахме. Когато си разменяхме снимки за «вечен спомен».

— Горе ръцете! Не мърдай, мръсник!

Обърнах се. Коста държеше барабанлия револвер, Кавара надничаше зад рамото му със зъл поглед.

— Нямаме време за комедии. Вчера убиха Орела. Добри е арестуван. В казармата е станал провал. Задържани са много наши хора. Всеки миг в селото може да нахлуе полицията.

— Познавам ти табихетите. Казвай защо си дошъл? Ще те пречукам като въшка!

— Това е хубаво, но пречукай, когото трябва. Сега трябва да свършим друга работа. Циклостилът, книгата и боеприпасите трябва да отнесеш в резервната землянка в Батова. Още тази нощ трябва да откараш Кавара при Андрей. Скривалището напълни с плява, та когато дойдат...

Цевта на барабанлията потрепера.

— Абе ти кой си, та разправяш такива втели-некипели?

— Провокаторът, чиито писма разнасяше до наши другари... Дай да запалим от твоите, че моите са нещо влажни...

Щом чу паролата, бай Коста прибра барабанлията.

Кавара ме прегърна и глухо заридна на рамото ми.

— Стига, даскалице! Смятах те за друга, а виж...

— Друга съм, бай Коста. Четата няма да има полза от мене. Очаквам дете...

Коста ухапа мустак. Тютюневият дим заседна на гърлото ми. Кавара не биваше да остане в селото. Полицията не се шегуваше и с бременните.

Поисках ѝ личната карта, седнах и ѝ направих нова, с ново име — Мария. Попълних и пропуск. Наредих ѝ, преди да замине, да изгори цялата си лична архива — снимки,

писма. Запитах я де ще се установи, за да съобщя на Андрей.

— В София! При старите ми хазаи Хаджипарови. Андрей ги познава...

Когато се разделихме, Кавара за пръв път ме целуна. Пошегува се: ако родяла момче, щяла да го кръсти на мене...

Андрей геройски загина в сражение с жандармеристите. Така бе загинал за свободата и дядо му. Съсякъл го черкезки ятаган. За свободата и баща му бе пронизан от куршума на румънски полицаи...

След победата намерих Хаджипарови. Бяха си осиновили момченце, чиито родители били загинали по време на бомбардировките. Разказаха ми подробности за Кавара. За да я запазят от полицията, регистрирали я като тяхна слугиня. Заедно се евакуирали в Калофер. Бременността ѝ се развивала нормално, но когато по радиото и във вестниците съобщили, че полицията е успяла да убие командира на Добруджанската чета, Кавара получила родилни болки и Хаджипаров я отвел в Карловската болница. На другия ден при раждане починала.

Стари приятелю, благодаря ти за радостната новина. Поздрави Герман и го замоли да ме почака. В края на месеца ще пристигна в Каварна..."

Прочетох последните редове на писмото и започнах отново. Четях и преповтарях, докато къмпингът се събуди.

В историческата игра лесно убивах отдавна умрели хора и вечер спокойно заспивах. Щом научих, че моят працядо, моят дядо и моят баща са били убити, сънят ми избяга. В ушите ми пищяха зурли, чаткаха копита на стражарски коне, тракаха габари на маршируващи ботуши.

И тримата бяха загинали по-млади от мене. Синовеите им са оставали сираци. Една кръв е изтичала, бликвала е друга...

„Открих родителите си. Щастлив съм и не знам какво да правя.

Ваш Герман.“

Рано сутринта изпратих телеграмата до Феодор Григориевич и се втурнах към музея. Изтичах край витрините на всички епохи и със сила паднах пред снимката на баща си. Бях наследил неговото лице, неговите коси, неговите устни. Очите му си оставаха само негови. Те не търпяха шега. Те сякаш знаеха всичко за миналото и гледаха в упор бъдещето.

Не намирах думи да го заговоря. Не смеех да го целуна. Галех ризата му. Навих часовника му и сякаш чух миговете на неговото време. Радвах се и плачех...

Пет дена не се прибрах в къмпинга. Измъчвах Лада по урви, по диви местности, където още моторно колело не беше се търкаляло. Вървях по партизанските пътеки, промушвах се през шубраци и гори, спях в землянките. Силно вдъхвах влагата, ядосвах се на дървояда, който със скърцане се мъчеше да изгризе миналото...

Дъвчех букови листа и корени от папрат. Жълдът горчеше. Тичах по остри камъни, по сипеи, за да усетя как са болели стъпалата. Бягах, подгонен от въображаем неприятел. Препъвах се в корените на стари дървета, докато стигнех прималаял до мръсна локвичка и жадно я изпивах.

Търсех баща си. Откривах себе си.

Някъде долу фучаха коли. От гънките на планината се обаждаше транзистор с тенекиен глас. Табели ме съветваха да вървя само по пътеките, да не късам цветя, да не кърша клонки, а на партизанските поляни се печеха кебапчета, търкаляха се изпити бутилки, празни консервни кутии... Ние бяхме навсякъде, но баща ми го нямаше. Осмелих се да имитирам живота на партизаните, но разбрах, че бях започнал непозволена игра. Игра, която не всякога и не всеки може да играе...

Лада с нацепени гуми и аз с разранени стъпала се довякохме до къмпинга. Кавара и Андрей отдавна ме очаквали в бунгалото.

— Вече си наш. И да искаш, не можеш да ни избягаш... Върна се навреме, иначе ние щяхме да посрещнем твоя Феодор Григориевич.

Грабнах телеграмата. До кацането на самолета оставах два часа... Втурнах се към колата.

Коста щял да ни отведе с катера. Неприлично било ветроходци да доведат гостенина си по суша, а и да сме го посрещнали, преди да е изтекло османското иго.

Влязохме в складовете на Амира, сега превърнати в таверни. На една маса Коста и Барбароса оживено разговаряха... Я, нима треньорът още не си е отишъл! Ходил до София, за да си даде оставката, и веднага се върнал. Та кой друг по-добре от него ще построи кораба на Добротица?...

Складовете бяха изградени от древни камъни. Тук-там по стените им личаха фрагменти от капители и отломъци от мраморни паметници. Архитектът бе ги превърнал в таверни, без да ги загрози с махагонови ламперии и дразнещи светила. Той бе разбрал, че Каварна не би била Каварна без складовете на Амира.

— Борих се да не бъдат разрушени заради тебе, Амира. Нали булдозерите сметоха старите кафенета и кръчмички, а заедно с тях и твоите приятели и врагове? Те трябваше да живеят и затова им запазих складовете, та да могат пак дюкянджиите, училищните настоятели, даскалът и попът да се събират в тях. Иначе къде щяха да подхвърлят шегии за мързеливия мюдюрин или за гръцкия поп, който по велики пости лъхаше на вино и на козя пастърма? Къде щяха да се водят препирни, коя вяра е по-права: преселнишката или гагаузката?

— Тя бе една и съща.

— Една и съща бе, но в гагаузката черква пееше гръцки поп, а в нашата, преселнишката — български... Ти се гърчеше, Амира. Беше силен, надменен, многознаещ и влюбен във всичко елинско. Наричаше селяните цубани, вместо чобани, за да приличаш в устата на гърците. Глезеше се, защото беше богат, защото бе син на джераха, който нявга бе излекувал султанката от зла болест и бе получил от Абдул Азис благодарствена тапия и сърмен кафтан...

— Вие ми завиждахте, затова ме мразехте...

— Не ти вярвахме — намесих се аз.

— Не ми вярвахте, защото бяхте прости. Защото не бяхте ходили нито във Виена, нито в Истанбул, нито дори до Тулча.

— Беше си надвил на харча и се разхождаше по света. И всеки път, като се завърнеше, носеше ни торба с лъжи за армаган. Уж в Цариград си бил видял гроба на Настрадаин ходжа. Не бил ограден с нищо, а имал врата с катинар. Хората във Виена пък си светели със стъклени мехурчета без газ.

— Не аз, а други ви лъжеха, но вие не се усещахте... Аз помагах раните ви по-бързо да засъхнат, лошият цирей да се пукне навън. Лепях пиявици по вратовете на шишкавите, за да не ги удари дамла. Помагах ви да си продължите скотския животец, а мечтаех да открия оня чудотворен лек, дето ще пробуди градеца ни от робски сън...

Мълчаха черковните клепала и само на Великден страхливо се обаждаха, за да не разсърдят муезина. По прашните улички Али чауш влачеше подкованите си калеври и следеше, щото раята да работи през деня, а след заник да умира по одърите. Купуваше, пиеше и ядеше, без да плаща. Мюфтията в Балчик съдеше според рушвета. Мюдюринът възхваляваше аллах за мъдростта му, дето е отредил на неверниците мъката, а за правоверните — кефа. Навсякъде вонеше на насилие и простотия...

— И затова правеше ортаклък с гръцкия поп, наричаше ни магарета? — подметнах аз.

— Такива бяхте. Смелостта си търсехте във виното. Глътнехте ли оканица, започвахте да ревете от патриотизъм. Щом изтрезнеехте, от страх си бодяхте езиците с игла. Мечтаехте, за свободата, но чакахте друг да ви я поднесе. Надявахте се дядо Иван да помете турчулята, а вие на метеното да седнете...

— Въртеше си койрука и на агите, и на кириосите.

— А кой гръмна срещу страшния Якуб, бе? Ти ли, или аз?

— Ти, но лесно се измъкна. Щом човек имаше парици и срещу султана да гръмнеше, пак щеше да се отърве.

Поднесоха ни кафе — тежко, сладко, каймаклия във филджани заедно с вода от Сребърната чешма. Черпеше ни Коста. Какво ли си говореше с Барбароса?

— Андрей, признай си, че стреля срещу Якуб заради мене? Татаринът ме харесваше и като гладен пес обикаляше къщата ми. И ти май ме заглеждаше...

— Защо да те заглеждам? Нали беше невяста на Герман?... Якуб ме мразеше, защото живеех по-добре от него — господаря. Беше як и

прост. Силата и простотията му се удвояваха от закона, който му разрешаваше безнаказано да върши зулумлиците си. Гръмнах го не защото беше мюсюлманин, не защото носеше син елек и се славеше с непобедимостта си, нито заради тебе, а заради това, че татаринът искаше да смачка не само волята, а и ума на раята...

— Уж беше смел, пък ръката ти затрепера от страх. Не успя да умериш читака. Пак от страх две шепи грошове ми натръска, та да те отведа с каква си в Мангалия... Къде ти остана гордостта?

— Наистина се страхувах, Германе. Но страхът ми идваше от друго. Не ми се щеше да умра кучешки, а да загина като лъв... Избягах в Мангалия при брат си, докато гневът на татарина поугасне, но Якуб нарочно го раздухваше и сякаш продължаваше да живее, за да ми отмъсти...

Зимата мина, пролетта ми даде кураж и аз тръгнах за Каварна. Вървах по крайбрежната пътека и тихо си пеех:

„Нерда гезер ат, ер да титиер...“

Свечеряваше се и билките силно миришеха. Чучулиги се издигаха в небето, сякаш да видят къде ще залезе слънцето. Вече се белееше Чиракмана и на завоя към Зеления нос конят наостри уши. Скоро пред мен изпъкна силуетът на конник. Познах го. Някой бе предупредил Якуб, че съм напуснал Мангалия.

Конете ни се спряха на тясната пътечка един срещу друг и започнаха да се хапят. Дива злоба струеше от очите на татарина. Челюстите му се издуха, зъбите му заскърцаха от ярост. Скочи от коня и аз скочих от моя. Завързахме ги за храстите и измъкнахме ножовете си. Той замахна и аз замагнах. Той изпъшка и аз изпъсках. Биехме се мълчаливо и стръвно. Конете ни се ритяха и хапеха.

Луната прекоси залива, а още никой не можеше да надделее. Раните ни бяха еднакви на брой, дрехите ни тежаха от кръв, не ни останаха сили да замахваме, та се опирахме един в друг и се мъчехме да се изтласкаме от високия бряг. Дяволът реши да ни довърши — и двамата ни бутна в пропастта...

Пръв се съвзех. Вълните плискаха краката ми, кацналата на Чиракмана месечина сякаш ми се плезеше. Устата ми бълбукаше от кръв. Всяка рана ме болеше поотделно и всички болки се събираха в един смъртен страх... До мене хъркаше Якуб. Уж умираше, пък ръката му бавно се придвижваше към падналия между нас нож. Гледах я

безволев и с глупаво, любопитство, но когато ножът блесна, сякаш някой ме накара да подскоча и да му го отнема. Нямах сили да го забия в гърлото му и несръчно започнах да го коля.

„Теслим!“ — изхърка Якуб и аз отпуснах ножа.

Татаринът ми подаряваше живота си.

Промих раните си и като костенурка запълзах към конете. Мириших на кръв и те се дърпаха от мене. Не знам как съм ги докарал до морето, как съм преметнал тежкото тяло на Якуб върху седлото, как съм го отвел в Каварна.

Месец и повече лекувах раните му в една плевня. Когато страшният Якуб стъпи на крака, тръгна след мене като послушно кученце... Такива сме ние гагаузите. Такива са били и нашите деди, когато са побеждавали турците заедно с казаците на Дивич. И не от добро гагаузкото племе се е изселило в Бесарабия и в Украйна.

— Та само гагаузите ли са помагали на казаците? Прадядо ми е балканджия, пък и той се е бил под командата на Дибич, и той заради отмъщението на турците се е изселил в Бесарабия, но се е върнал и тука останал... Какви преселници сме ние, Амира чорбаджи?... Бяхме бедни, нямахме оръжие, та затова се надявахме на дядо Иван. И ние имаме кръв за проливане... Веднъж не ти ли рекох: „Амира, сан ойсун, ким биза лаазъм. Поведи ни! Ние ще те следваме. Бъди нашият добруджански Левски, нашият каварненски Хаджи Димитър!“

— Чужди ми бяха тези имена, Германе. Апостолите сякаш не се сещаха за нашия край, все по балкана ходеха и никой не дойде да ни потърси в нашата степ. Може би ни смятаха за чуждестранни и не ни се доверяваха... Пък и ти говореше за въстанието мъгляво. Предлагаше ми да ви поведе, а не можеше да ми обясниш къде да ви вода. Нашата кръв не бе заклета върху апостолската кама и револвер. Тя не бе заложена за свободата в дебрите на Оборище. За нея девойка не бе везала на пряпорец „Свобода или смърт“. Затуй кръвта ви изтече, без да бъде прославяна, както бе прославяна в Панагюрище, в Перушица, в Батак...

— Прав е Амира! — обади се Кавара. — Триста загинаха във въстанието и повече от половината бяха гагаузи. Можеха да избягат, както избягаха чорбаджиите и гърците. Балчик е близо. И Варна не е далече. Там не вилнееха черкези...

— Ти го обичаш, затова го защищаваш.

— А ти му завиждаш, защото ти, беднякът, загина, а той чорбаджията, остана жив. Не се сърди на съдбата си!

Кавара погали ръката ми, както я погали оня ден, когато куршумът ѝ отнесе пръстите.

— Не му завиждам — оmekнах аз. — Нали някой трябваше да остане жив, та да отмъсти за нас загиналите.

Като градоносен облак черкезите се надвесиха над Каварна. Бяха хиляди, а ние нямахме и петстотин. Командувах залп и конете провлачиха убитите си господари. Пред дворните зидове, в лозята се загърчиха черкезките тела. Родната земя еднакво пиеше кръвта на гагаузи и преселници. Враждата между тях бе забравена, защото умираха като братя...

Разбойниците се оттеглиха с безсилен вой, но мухите налетяха и засмукаха раните ни. Жените раздраха ризите си, за да ги превържат. С тънки пръсти вадеха куршумите. На десетия ден засъхналите от барута устни бяха изсмукали събраната вода и майките разделиха млякото си между ранените и своите кърмачета... Така ли беше, Германе?

— Така беше, братко!... Щом парещото слънце поизгасна, черкезите отново тръгнаха към нас. Уплашени от точните ни изстрели, те бяха събрали всички чарди от полето и напредваха скрито зад тях. Обгърнати от прах, воловете тежко пристъпяха, сякаш се връщаха от паша. Залязващото слънце кацаше върху върховете на рогата им и се разбиваше на хиляди звезди. Ръката отказваше да стреля срещу невинните животни. Тревожна тишина надвисна над мерата и над Каварна.

„Стреляйте, братя!“ — извика ти и гръм, и рев се сля в едно. С ура се мъчехме да заглушим жалното мучене. С див рев ни отвърщаха черкезите и се препъваха в дуварите ни. Лумнаха плевните, къщите; въздухът се нажежи. Децата запищяха, бог не чуваше молбите на майките им, сякаш и той се беше съюзил с аллаха...

Паднаха крайните къщи. Черкезите вече тършуваха из тях. Въстаниците се разколебаха — едни побягнаха към пещерите, други потърсиха спасение в турската махала. Ранените безпомощно лежаха и храбро стискаха зъби, за да не уплашат стотината останали на поста си...

— Мразех те, Амира! — пошепна Кавара. — Мразех те, защото бе богат, хубав, силен, а не ме поглеждаше. Мразех те, защото не моят

Герман, а ти поведе бунта пръв. Мразех те, защото в робството бе първенец и си остана първенец и в битката за свободата...

Подавах фишеците на Герман, плисках вода по парещата цев на шишането и те дебнех дали ще избягаш, дали ще ни оставиш сами. А ти с всеки изстрел поваляше черкез. Тичаше на помощ, където те призовяха. Калпакът ти сякаш се бе удесеторил — виждаха го по прозорците на училището, кацаше по дуварите, тичаше из сокаците, подскачаше на високо, сякаш да го видят всички...

Обичах те и те мразех, а през нощта ми стана брат. Ти донесе мляко на детето ми и сви цигара на Герман. Рече ми: „Хубавицо, барутът е изписал по лицето ти още по-голяма хубост. Като те гледах как вярно лежеше до Герман, как му помагаше в боя, силите ми се удвояваха, страхът бягаше от мене!...“ Тъй рече, наведе се, па ми целуна десницата на мене, бедната и простата...

— Черкезите не можаха да ни победят с пушки и докараха от Добрич топове — продължих аз. — Стените на училището рухнаха, по тях увиснаха телата на въстаниците. По калдъръмите зачаткаха черкезките атове. Лъскави ятагани на нови орди засвяткаха в лозята. Нови плевни и къщи пламваха...

Вече нямах пръсти, за да държа с тях шишането, и Кавара ме повлече към нашата изба, където бяхме скрили детето си. Щом хлопнахме капака над нас, черкезите налетяха. Топуркаха, къртеха и псуваха, защото къщата ни бе бедняшка и нищо ценно нямаше за отмъкване. Детето се уплаши, запищя. Затиснах му устата с шепя. Притиснахме се един в друг и се молехме черкезите да не повдигнат капака. Не се досетиха, палнаха къщата и избягаха. Щяхме да се опечем живи, грабнах детето и главичката му увисна. От страх да не изплаче аз, нещастникът, така му бях затиснал устицата, та... С рев докопах брадвата.

— Не ме убивай! В мене зрее нов плод! — извиках аз, безумната, а ти ме изгледа недоверчиво, възголи ме, опипа ми корема с кървавата си ръка, остави ме и тръгна. С главата си издъни капака. Чух грозния ти вик...

Феодор Григориевич беше измамил лекарите, както го подучих. Те не бяха забелязали новата бръчка, която дълбоко режеше челото му.

— Прав е Герман. Това наистина са редки черепи — възкликна той, когато му представих Андрей и Кавара.

— В нашите некрополи ги има с хиляди...

— Е, казвай! Как откри родителите си? Кой са те?

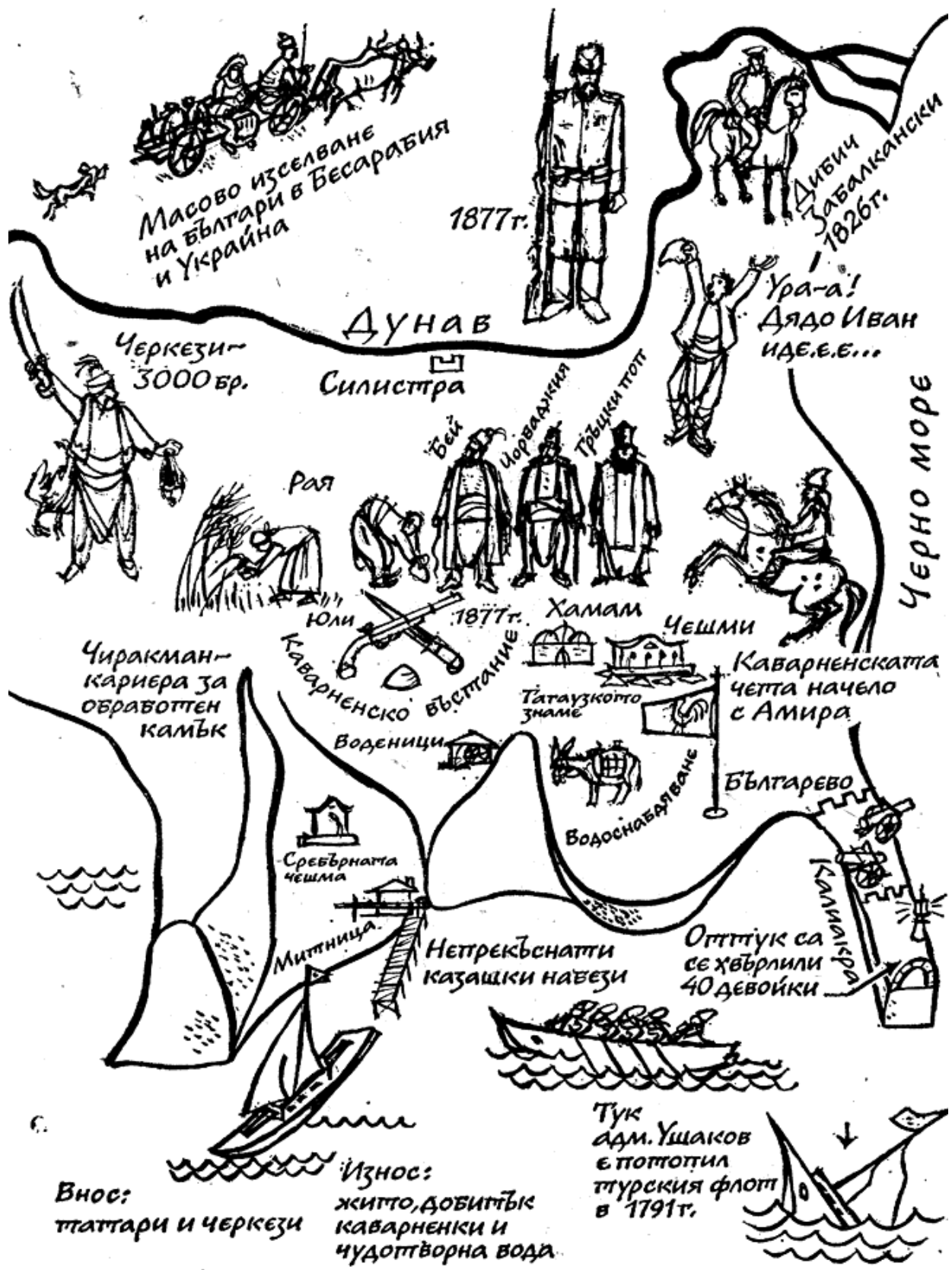
— Историята и спортът ми помогнаха да ги намеря, Феодор Григориевич. Напразно съм се безпокоял за произхода си...

Коста чакаше на пристана с поднос. Вече не се удивлявах на досетливостта му.

— С хляб и сол дедите ни са посрещали дедите ви. Така баща ми е посрещал баща ви, та и аз...

— Сгрешихте, Костя! Вашият баща посрещна мене. Нима изглеждам толкова млад?

— Посрещам вас, Феодор Григориевич, а не годините ви.



Професорът разроши косите му. Така гальовно се бе отнасял досега само с мене.

Помогнахме на стареца да влезе в катера и след миг вече се носехме над вълните.

— Хубаво! Станахте шампиони. Гледах ви по телевизията. А докъде стигнахте с историята? — запита професорът.

— До вас — отвърна Коста. — Само Андрей остана жив, нека той да ви я доразкаже.

— Най-сетне видях казаци и от радост припаднах — продължи Андрей и Феодор Григориевич го насърчи с поклащане на глава. — Оживелите каварненци дойдоха след мене. Ядосвах се, че не са умрели заедно с другите... Дадохте ни коне, пушки, саби. Поведох ги...

Първо пленихме турските обози и ви нахранихме, защото вашият генерал още ви държеше гладни на линията Кюстенжда — Черна вода. После се втурнахме към нашите села, освободихме ги, върнахме добитъка на хората, спасихме жените и децата им от гавра. След месец никой не се плашеше от черкезите. Черкезите бягаха от нас...

После половин година се бихме с редовния аскер. Изпратихте ни дълбоко в турския тил, за да прекъсваме телеграфните жици и да вдигаме с динамит железопътните гари. Нареккоха ни стършели, защото там, където се появявахме, всявахме паника...

Свободата на Каварна бе зачената с куршум в горещия юли. Окъпана в кръв, тя премина през стотици трупове, отмъсти на душманите и след седем месеца се завърна в родното си място, пораснала, хубава, за да стопли с усмивката си ледения февруари.

Каварненци смятаха, че очите им са се изплакали и дъх не им е останал за радост, а щом казаците се появиха откъм Кованлъка, щом старият свещеник вдигна кръст за благословия, заплакаха, а миг след това страшно извикаха и се простиха с робството...

Феодор Григориевич, бъдете ми съдник! Живях почти столетие, брадата ми израсна дълга, бяла, като на древен патриарх. Бяха ми останали силици, колкото да премятам зърната на броеницата. Чудех се на живота, защо още ме търпи... Най-сетне майка ми Ставрула се съжали над мене и в съня ми ме повика да се прибера при нея. Събудих се радостен и се застыгах за дългия път. Повиках попа да ме изповяда и причести. Разказах му за всички паднали във въстанието, изброих му и

черкезките глави, дето бях отсякъл за техен помен, и запитах, дали съм за ада или за рая.

Оня се стъписа, прибра си кръста и се отказа да ме причести. Когато съм се представел на господа, той щял да отсъди дали съм грешен или праведен... Отдавна съм умрял, а господ още не издава присъдата си. Феодор Григориевич, вие като учен може би знаете нещо по този въпрос?

Професорът неволно попипа платинената си пластинка и лицето му стана строго.

— Господ няма право да съди твоето дело, Амира — рече той. — То е предадено да бъде разгледано от Историята. Тя не се води по евангелските закони — не изпраща нито в ада, нито в рая. Тя осъжда или на забрава, или на вечен живот... Историята отсъди ти и твоите загинали за свободата другари да останете вечно живи!

Морето кипеше зад катера. Мълчахме.

— Не, няма да позволим да ни бъде откраднат Дионис! — провикна се неочаквано Кавара и заплашително размаха малкото си юмруче.

— Та нали затова ние... — прегърна я Андрей.

Коста зверски натисна газта, катерът подскочи и се стрелна към една нивга неугасваща светлина. Към Чиракмана...

БЕЛЕЖКИ

Алани — племе от сарматски произход, живяло през I в. на север от Каспийско море.

Александър Север — римски император (222–235).

Амира, сан ойсун, ким биза лаазъм — Амира, ти си този, който ни трябва.

Апис — свещен бик, който древните египтяни почитали като земно въплъщение на бога Пта. Статуята на Апис е била с изумрудени очи във вид на бръмбари. И бръмбарите са били свещени.

Аргонавти — герои, водени от Язон, доплавали с кораба „Арго“ до Колхида (дн. Грузия) и завладели „Златното руно“.

Архимед (287–212 пр. н. е.) — древногръцки математик и физик.

Аларих I (ок. 370–410) — крал на вестготите, завладял Рим.

Бакцаг — спада към пълните курсове и обхваща 110°—170°.

Бейдевинд — остър курс, когато вятърът духа остро по отношение диаметралната плоскост на яхтата, считано от носа към кърмата.

Бизоне — тракийско селище, колонизирано през VI–V в. пр. н. е. от месемврийски гърци. Градът е бил изграден върху черноморски нос, потънал в морето при земетресение (средата на I в. пр. н. е.). Дн. местност Чиракман.

Бирема — древен кораб с два реда весла.

Бокачо Джовани (1313–1375) — италиански писател. Най-забележителното му произведение е „Декамерон“.

Бризеида — дъщеря на Бриз, пленена от Ахил (Илиада, Омир).

Видение на Исай — апокрифна летопис от XI в.

Ганимед — красив младеж, син на троянския цар Трос. Преобразеният на орел Зевс го грабнал и направил виночерпец на боговете.

Герасимов Михаил Михайлович (1907–1970) — съветски антрополог-скулптор и археолог, известен с работата си по възстановяване на човешки лица по техния череп.

Глисиране — плъзгане по повърхността на водата.

Гордиан III (238–244) — римски император.

Готи — източногермански племена. От III в. започват да нападат Балканския п-в.

Гордиановци — става дума за Гордиан Марк Антоний и неговия син, които през 238 г. вдигнали бунт в провинция Африка.

Грот — долно платно на гротмачтата.

Дарзала (Дарзалас) — велик бог на тракийските племена, населяващи черноморския бряг край Варна и Добруджа.

Дибич (Задбалкански) Иван Иванович (1785–1831) — граф, руски пълководец, фелдмаршал. През 1829 г. начело на руска войска настъпва през Добруджа, прехвърля Балкана и превзема Одрин.

Дионис (Бакх, Вакх) — древен бог на лозята и виното, на влагата и плодородието. Гърците са заимствували култа към Дионис от траките.

Динарска раса — разпространена по Балканския п-в.

Джерах — лекар.

Драхма — древногръцка сребърна монетна единица, 1/100 от мината (436,6 г злато), дяляла се е на 6 обола.

Евлия Челеби (XVII в.) — турски пътешественик.

Залмоксис — митичен образ у древните траки.

Зеления граф (Амедей VI, граф на Савоя) (1334–1383).

Иречек Константин Йосиф (1854–1918) — чешки историк, работил специално върху историята на балканските славяни.

Каварненско въстание — през юли 1877 г. каварненци геройски защитават града си от черкезки нападения. Градът бил подпален, ограбен и голяма част от населението изклано.

Каниц Феликс Филип (1829–1904) — унгарски етнограф, археолог и географ. Написал много трудове, от които много ценен е трудът му „Дунавска България и Балканът“ с илюстрации от автора.

Капитолийска амфора — мярка за вместимост (26,2656 л).

Каракала — римски император (211–217).

Карвуна — столица на Карвунското (Добруджанското) деспотство (XIV в).

Карвунска хора — дн. Добруджа.

Катърг — средновековен кораб с платна.

Келти — група индоевропейски племена, населяващи дн. Франция, Швейцария, Белгия и Южна Германия. През III в. пр. н. е. образуват келтско царство в Тракия.

Кил — долната надлъжна част на яхтата (кораб, лодка).

Кога (коха) — средновековен кораб с платна — боен и търговски.

Константин IV Погонат — византийски император (668–685).

Бил разбит от Аспарух и с договор признал съществуването на славянобългарската държава.

Кохорта — войска част 1/10 от легиона със състав около 600 души.

Краниолог (от гр. кранион — череп) — краниологията е раздел от антропологията.

Кумани — тюркски скитнически народ, населявал от средата на XI в. до началото на XIII в. причерноморските степи между Дунав и Волга.

Лакът — стара мярка за дължина, 462 мм.

„*Летящ холандец*“ — тип спортна яхта за двама.

Либра (фут) — мярка за тегло у древните римляни (327,45 г).

Либурна — бързоподвижен военен кораб у древните римляни.

Лизимах (361–281 пр. н. е.) — военначалник на Александър Македонски и един от неговите наследници. Владетел на Тракия.

Максимин Тракиеца (235–238) — римски император.

Менади (гр. „беснеещи“) — спътници или жреци на Дионис (Вакх).

Митридат VI Евпатор (132–63 пр. н. е.) — владетел на Понтийското царство. Завоювал гръцките полиси по бреговете на Черно море.

Муезин — низш духовен мохамедански служител; викач от минаре.

Мюдюрин (мюдюр) — околийски управител.

Мюфтия — мохамедански съдия, който съди въз основа на Корана.

Неолит — новокаменна епоха, последен период на каменната епоха от VI–V до II хилядолетие пр. н. е.

Нептуналии — 23 юли, празник на моряците в чест на Нептун.

Нерда гезер ат, ер да титиер (гагаузки). — Когато конят (ми) върви, земята трепери.

Неандерталец — вид човек, живял в ранния и средния палеолит.

Обол — малка сребърна монета, шеста част от драхмата в др. Гърция.

Откреняване — изнасяне на екипажа на яхтата на противоположния борд на крена. (Когато яхтата е изведена от равновесие в напречно направление, се намира в крен.)

Пеплос — върхна женска дреха без ръкав у древните гърци.

Перун — главен бог у южните славяни. Олицетворява гръмотевиците.

Плиний стари (24–79) — римски писател, загинал при изригването на Везувий.

Лортуналии — 19 август, празник на пристанищата у древните римляни.

Префект — висша военна и административна длъжност у римляните.

Рейнолдс (Рейнълдз) (1842–1912) — английски инженер и физик.

Рулеви — кормчия; управляващ яхтата.

Румпел — лост на кормилото; удължение на руля над палубата.

Секстарий — мярка за вместимост у древните римляни (0,5472 л).

Септимий Север (193–211) — римски император.

Стаксел — предно ветрило.

Статер — древногръцка монета (златна, сребърна или от електрон) с различно тегло, според местата, където е била сечена.

Страбон (ок. 63 пр. н. е.–19) — древногръцки географ и историк, живял в Рим. Написал „География“ в 17 тома.

Стъпка (фут) — мярка за дължина у древните римляни (0,2963 м).

Траян Марк Улпий — римски император (98–117).

Триера — древен военен кораб с три реда весла.

„*Фин*“ — тип едноместна състезателна яхта.

Фордевинд — пълен курс на плаване, при който вятърът духа около перпендикуляра на курса на яхтата 180°.

Хартман — живописец, приятел на Мусоргски.

Хекимин — лекар.

Херос (Тракийски конник) — тракийски бог, познат главно от паметниците по време на римската епоха, когато тракийската религия е

била възродена.

Хитон — долна дреха, риза у древните гърци.

Цимерман В. — руски генерал, командувал отред в Руско-турската освободителна война в Сев. Добруджа.

Чиракман (тюрк. *Чирагман*) — кула, на която гори огън, светилник; местност на черноморския бряг близо до гр. Каварна.

Шверт — допълнително монтирана плоскост в кила на яхтата за подсигуряване на устойчивостта по отношение на крена и на дрейфа.

Шкорпил К. и Шкорпил Х. — братя, работили върху историята на България. Особено полезна дейност извършва Карел Вацлав Шкорпил (1859–1944) — археолог, един от основателите на българската археологическа наука, по народност чех.

Шкотман — букв. човек, който се занимава с въжетата на корабните платна.

Шлиман Хайнрих (1822–1890) — немски археолог, откривател на древния град Троя и на материалната култура на Омировата епоха.

Шпангоути (*шпанхоути*) — скелет на кораб, ребро на корабен скелет.

Яйла — местност по черноморското крайбрежие с много пещери на около 1 км южно от с. Камен бряг, Толбухински окръг.

Издание:

Димо Кисьов
Открадването на Дионис

Поредица СТАДИОН

Рецензенти: М. Василев, Св. Игов, М. Наимович, В. Василев, Ц.
Генов

Редактор: Д. Миланов

Нац. бълг.; I издание; лит. група IV

Художник на корицата: Ал. Хачатурян

Художник редактор: М. Табакова

Технически редактор: М. Белова

Коректор: Д. Стоянова

Дадена за набор на 15.IV.1977 г. Подписана за печат на
29.VI.1977 г. Излязла от печат на 30.VII.1977 г.

Формат 60×84/16 Печатни коли: 11,50

Издателски коли: 10,73

Тираж: 15100

Цена 0,73 лв.

Държавно издателство „Медицина и физкултура“, пл. Славейков
11 — София, 1977

Държавна печатница „Д. Благоев“ — Пловдив

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.